

ps Rogatwa

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

ROK XIV.

Nr. 6—(124).

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO

C Z E R W I E C

1 9 3 7 R.

T R E Ś Ć :

Poz.		Str.	Poz.		Str.
51.	Urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa	278		Komunikaty	283
52.	Wstępowanie młodzieży do szkoły podchor. lotnictwa	278		C Z Ę Ś Ć N I E U R Z Ę D O W A.	
53.	Kurs przeszkolenia higien. dla naucz. szkół powsz.	280		Z badań nad młodzieżą gimnazjum na Po-lesiu — dr. L. Jaxa-Bykowski	284
54.	Egzaminy końcowe słuchaczy kursów wie- czorowych dla dorosłych i młodzieży . .	280		Stan Szkolnych Kas Oszczędności	287
55.	Wartość depozytowa obligacyj 4% pożyczki konsol.	281		Książki dla bibliotek szkolnych	288
	Wydawnictwa dozwolone przez M-two do użytku w szkołach	281		Kronika	289
				Nowe książki i czasopisma	289
				Komunikaty.	291

Zbliża się koniec roku szkolnego.

Pamiętaj, że znaczki na świadectwa dla 300.000 uczących się w Okręgu dzieci, przyniosą na fundusz budowy szkół 30.000 zł., za które zbudujemy 30 nowych izb szkolnych.

51.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

O K Ó L N I K Nr. 16

z dnia 3 marca 1937 r. (II P-1145/37)

o urlopach płatnych za zwrotem kosztów zastępstwa dla nauczycieli szkół powszechnych, z rozłożeniem spłaty na trzy lata.

(Przedrukowane z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr. 3 poz. 65 z 1937 r.)

W porozumieniu z Ministerstwem Skarbu zezwalam od roku szkolnego 1937/38 na korzystanie z ulg, określonych okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 11 lutego 1929 r. Nr. 1-12490/28 w sprawie urlopów nauczycielstwa szkół powszechnych za zwrotem kosztów zastępstwa (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z roku 1929, Nr. 4, poz. 42) nauczycielom publicznych szkół powszechnych, będącym słuchaczami Państwowych Instytutów w Warszawie: Nauczycielskiego, Robót Ręcznych i Pedagogiki Specjalnej oraz Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie.

Wymienieni słuchacze będą mogli otrzymywać tylko na jeden rok studiów urlop roczny płatny za zwrotem kosztów zastępstwa z rozłożeniem na spłaty ratalne w ciągu 3 lat (36 rat), poczynając od daty rozpoczęcia urlopu na warunkach, unormowanych wspomnianym wyżej okólnikiem (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1929, Nr. 4, poz. 42) i w granicach kredytu ustalonego na ten cel w Dz. 4 § 1 (poz. 4) w poszczególnych okresach budżetowych.

Minister

(—) *W. Świątosławski.*

52.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

O K Ó L N I K Nr. 46

z dnia 14 maja 1937 r. (II S-3678/37)

w sprawie wstępowania młodzieży do Szkoły Podchorążych Lotnictwa,

Młodzież, przystępująca obecnie do gimnazjalnego egzaminu dojrzałości, stanie nieza długo przed koniecznością powzięcia decyzji co do dalszych studiów lub wyboru zawodu. W tej tak ważnej dla młodzieży chwili jest obowiązkiem również szkoły służyć jej radą i pomocą. Szkoła wnikając w potrzeby Państwa i społeczeństwa

a uwzględniając zamiłowania i uzdolnienia młodzieży, może ułatwić jej wybór właściwego zawodu.

Wobec tego, że naczelną ideą współczesnej Polski jest idea Obrony Narodowej, pojęta w całej rozciągłości i głębokości swojej, należy zwrócić oczy młodzieży, opuszczającej szkoły, na armię, która jest ogniskiem idei Obrony Narodowej w czasie wojny i w czasie pokoju.

Armję współczesną oceniać należy nie tylko liczbowo. Mobilizując człowieka, mobilizuje się wszystkie jego wartości duchowe i intelektualne. W szeregach armii znajdują miejsce ludzie wszystkich nieomal zawodów, znajdując pole dla pracy, dla ujęcia swojej energii, ambicji, zdobywając wiedzę rozległą i głęboką.

Armia stale potrzebuje dopływu świeżych sił i tam należy kierować młodzież, wskazując jej drogę, na której żywotne jej siły znajdą zastosowanie dla dobra Narodu i Państwa.

Na naczelne miejsce współczesnej armii wysuwa się lotnictwo jako czynnik decydujący o gotowości obronnej Państwa i dlatego wymaga szczególnie troskliwości całego społeczeństwa.

Młodzież nasza, posiada wszystkie walory, aby zapełniając szeregi lotnictwa, potęgę jego wzmocnić. Poświęcając się służbie w lotnictwie, młodzież staje w pierwszych szeregach armii. Charakter służby lotniczej pogłębia wartości moralne, wydobywając z jednostki częstokroć drzemiące w ukryciu talenty. Zmusza do zdobywania rozległej wiedzy w różnorodnych dziedzinach.

Zapewne setki maturzystów, opuszczających w najbliższym czasie szkoły średnie, pragną poświęcić się lotnictwu, jednak nie orientują się należycie w tym zagadnieniu. Nauczycielstwo znając swą młodzież potrafi rozwiązać różne wątpliwości, udzielając cennych wskazówek młodzieży.

Powinno się to przejawiać w pogadankach, w rozmowach prywatnych z młodzieżą, pobudzających do ideowego pojmowania swego przyszłego życia, swego zawodu.

Podkreślając znaczenie lotnictwa, polecam przy okazji wykładów z historii, geografii i t. p. w ciągu roku szkolnego poświęcać zagadnieniom rozwoju lotnictwa szczególną uwagę, uwykuć jego znaczenie w życiu gospodarczym i narodowym Państwa, zaś w okresie wycieczek szkolnych polecam zwiedzanie w porozumieniu z władzami lotniczymi, lotnisk, fabryk i t. p. oraz wejście w ścisły kontakt z władzami LOPP, z organizacjami P. W. Lotniczego.

Akcja, do której wzywam nauczycielstwo, winna być akcją społeczną w rozumieniu idei Obrony Narodowej. Wierzę, że do naszych szkół lotniczych nie zabraknie kandydatów.

Warunki przyjęcia do szkół lotniczych zostały przesłane do wszystkich szkół średnich. Na nauczycielstwo nakładam obowiązek rozpowszechniania ich między chętnymi. Jednocześnie załączam krótki orientacyjny szkic warunków szkolnych i przebiegu służby w lotnictwie.

(0-13458|37)

Minister
(—) *W. Świętosławski.*

Załącznik do okólnika Ministerstwa

W. R. i O. P. Nr. 46.

Szkoła Podchorążych Lotnictwa w Dęblinie ma za zadanie szkolić kandydatów na oficerów lotnictwa w grupie bojowej.

Pojęcie wykształcenia w lotnictwie o tyle jest odmienne od ogólnie przyjętego pojmowania tego zagadnienia, ponieważ łączy w sobie nie tylko nauczanie, lecz i wychowanie, zdążające do wydobycia i rozwinięcia walorów duchowych i intelektualnych. Lotnictwo potrzebuje fachowców, lecz fachowców o głębokim zrozumieniu ideowej strony swego zawodu i uświadomionych społecznie. Tak pojęte wykształcenie przysparza dla społeczeństwa jednostki fachowe z zasobem wiedzy zawodowej, a ponadto ludzi twórczych.

Doświadczenia z dotychczasowej pracy szkoły dowiodły, że zadanie to można wykonać w ciągu 3-letniego okresu. Dlatego też program pracy w ciągu pobytu w Szkole jest nastawiony w pierwszym rzędzie tak, aby wytworzyć atmosferę sprzyjającą spełnieniu tych zadań.

Uczeń w Szkole znajduje kulturalne warunki bytu, odbiegające w dużym stopniu od szablonowego koszarowego trybu życia. Urządzenia pokoi mieszkalnych, świetlic, czyteln, sal jadalnych, sal gimnastycznych są rozbudowywane według wymogów nowoczesnej higieny i dążności dania jak największy wygód codziennego bytu w zespole.

Konieczność opanowania dużego materiału wiedzy fachowej i teoretycznej i pogłębienie jej praktycznie zmusza uczniów do intensywniej pracy — pracy planowej i systematycznej.

Rozkład dnia uwzględnia ten wysiłek, pozostawiając dużo czasu na wypoczynek i na rozrywki. W szkole są czynne kółka oświatowe, artystyczne, naukowe, kluby sportowe i t. p. Udział czynny w nich uczniów pozwala na wyżyć się w kierunku ich indywidualnych zainteresowań poza wiedzą fachową, stwarza jednocześnie rozrywki kulturalne i sportowe. W miarę zaś posiadanych środków na ten cel urządza-

są wycieczki krajoznawcze, urządza się imprezy artystyczne z udziałem wybitnych artystów.

W okresie zimowym urządza się kursy narciarskie w miejscowościach klimatycznych. W czasie tych kursów uczniowie są zakwaterowani w pensjonatach prywatnych, co daje możliwość rozprężenia umysłowego, zarazem wypoczynku po pracy umysłowej w Szkole.

W okresie letnim urządza się wycieczki kajakowe, obóz wodny, kursy żeglarskie, szymbrowe i t. d.

Powyższe daje możliwość rozwoju fizycznego uczniom, poznanie kraju i przyzwyczajanie do kultury duchowej i fizycznej.

Uczeń w zasadzie nie ponosi żadnych kosztów w czasie pobytu w Szkole, pobierane są jedynie opłaty niewysokie na cele kulturalno-oświatowe.

Po ukończeniu Szkoły uczeń zostaje przyjęty do korpusu oficerów lotnictwa w stopniu podporucznika w grupie pilotów lub obserwatorów.

Przy opuszczeniu Szkoły prócz miesięcznego uposażenia, przysługującego podporucznikowi, zwiększonego jednak o dodatek lotniczy, absolwent otrzymuje całkowite wyekwipowanie oraz dodatek lotniczy za czas pobytu w Szkole, który wynosi około 2 000 zł.

Taki stan rzeczy pozwala absolwentowi na urządzenie swego życia dostаточно. Pewność jutra, stanowisko społeczne, wytwarza typ członka społeczeństwa bardzo wartościowego, ceniącego swoje obowiązki wobec Państwa i Narodu.

Dalszy przebieg jego kariery jest oparty na pragmatyce oficerskiej, która przewiduje służbę w stopniu podporucznika 2—3 lata, porucznika — 4, tak, że stopień kapitana, a więc związane z tym stanowisko kierownicze i samodzielne, absolwent może osiągnąć po 7—8 latach od ukończenia szkoły. W tym okresie w miarę lat służby wzrasta uposażenie, przywiązane do dodatku lotniczego i do stopnia. Władze lotnicze w trosce o rozwój jednostek wybijających się umożliwiają zdobywanie dalszej wiedzy wojskowej przez studia w kraju i zagranicą. Czas służby w lotnictwie liczy się podwójnie nie tak, że po 18 tu latach, osiąga się pełnię praw emerytalnych, które dla oficerów lotnictwa co do uposażenia są wraz z dodatkiem lotniczym znacznie większe niż w innych rodzajach broni.

W bieżącym roku przekroczenie wieku może być w drodze wyjątku uwzględnione, o ile kandydat będzie odpowiadał wszystkim innym warunkom.

53.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

dnia 15 maja 1937 roku Nr. II W-2813/37.

Komunikat w sprawie kursu przeszkolenia higienicznego dla nauczycielstwa szkół powszechnych.

Państwowa Szkoła Higieny w Warszawie z inicjatywy i w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje w okresie od 28 czerwca do 17 lipca włącznie XV kurs przeszkolenia higienicznego dla nauczycieli (lek) szkół powszechnych.

Program kursu będzie obejmował następujące działy:

- 1) higienę otoczenia (higiena budynku i urządzeń szkolnych, uzdrowotnienie miast i wsi);
- 2) higienę ucznia (odżywianie, praca umysłowa, wzrok, słuch i mowa, narządy oddychania, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach);
- 3) higienę społeczną (walka z chorobami zakaźnymi, gruźlica, alkoholizm, zagadnienia seksualne, pielęgniarstwo społeczne);
- 4) wychowanie higieniczne w szkole, propaganda higieniczna i wychowanie fizyczne.

Kurs przeznaczony jest dla wykwalifikowanych nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych. Pierwszeństwo w przyjęciu na kurs będą mieli kierownicy szkół oraz nauczyciele z ukończoną grupą geograficzno-przyrodniczą Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Wykłady i ćwiczenia praktyczne odbywać się będą w Państwowej Szkole Higieny; w programie ponadto pokazy i wycieczki.

Pomieszczenie i utrzymanie znajdą uczestnicy kursu w bursie Państwowej Szkoły Higieny. Koszty pobytu w bursie wynoszą 3 zł. dziennie. Wpisowe na kurs wynosi 4 złote.

Zgłoszenia na kurs na formularzach kart wpisowych na kursy wakacyjne winni kandydaci przestać przed 11 czerwca 1937 r. bezpośrednio do Dyrekcji Państwowej Szkoły Higieny w Warszawie, ul. Chocimska 24. W zgłoszeniach kandydaci winni wyraźnie zaznaczyć, czy zamierzają korzystać z bursy.

O przyjęciu na kurs oraz o przyjęciu do bursy, kandydaci zostaną powiadomieni przed dniem 16 czerwca b. r.

W razie przyjęcia do bursy, kandydat wi-

nien całkowitą opłatę za czas pobytu uiścić w Sekretariacie Szkoły niezwłocznie po przybyciu na kurs.

(0-13445/37).

Dyrektor Departamentu
(—) *Dr. M. Pollak*

54.

KURATORIUM

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

dnia 29 kwietnia 1937 r. Nr. OP-11048/37 r.

Egzaminy końcowe słuchaczy kursów wieczorowych dla dorosłych i młodocianych.

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20 kwietnia 1937 r. Nr. II. OP. 2692/37 w sprawie egzaminów końcowych, organizowanych na zasadzie pisma Ministerstwa z dnia 4 lipca 1927 r. Nr. I-11738/27 dla słuchaczy szkół i kursów wieczorowych dla dorosłych, młodzieży i młodocianych, ubiegających się o uzyskanie świadectwa, równoznacznego ze świadectwem ukończenia szkoły powszechnej ustalam, co następuje:

1. Egzaminy należy zorganizować w tych miejscowościach i na terenie tych szkół, które prowadziły odnośne kursy wieczorowe dla dorosłych i młodocianych, z tym zastrzeżeniem, że zakres programowy egzaminu nie może przekraczać stopnia organizacyjnego szkoły, na terenie której się odbywa t.j. że np. egzamin z zakresu 5-u, 6-u i 7 klas szkoły powszechnej może się odbyć jedynie w szkole trzeciego stopnia, a egzamin z zakresu 3 ch i 4 ch klas w szkole nie niższej niż szkoła drugiego stopnia i t. p.

2. Egzaminatorami powinny być z reguły osoby nauczające na danym kursie wieczorowym, natomiast przewodniczącym Komisji egzaminacyjnej — osoba, delegowana przez Kuratorium (kierownik oddziału O. P., okręgowy inspektor o. p., inspektor szkolny, podinspektor szkolny, obwodowy instruktor o. p. i t. p.), na której ciąży odpowiedzialność za prawidłowe zorganizowanie egzaminu i właściwy poziom wymagań egzaminacyjnych. Inspektor szkolny może w miarę potrzeby powołać zastępcę przewodniczącego Komisji egzaminacyjnej w osobie kierownika szkoły, na terenie której egzamin się odbywa, względnie jednego z członków gr. na nauczycielskiego tej szkoły.

3. Zezwolenia na składanie egzaminu udziela każdorazowo Inspektor szkolny na skutek indywidualnych podań poszczególnych kandydatów, przedłożonych przy wniosku kierownika szkoły, na której terenie dany kurs wieczorowy się odbywa. Do podań powinny być

dołączone własnoręczne życiorysy słuchacza, a w miarę możliwości także ostatnie ich świadectwa szkolne. Innych załączników wymagać nie należy.

4. Do czasu uregulowania tej sprawy odrębnym rozporządzeniem Ministerstwa należy stosować przy egzaminach końcowych słuchaczy kursów wieczorowych dotychczasową praktykę wydawania świadectw na formularzach „świadectw egzaminu nadzwyczajnego”, przewidzianych rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 31 marca 1928 r. Dz. U. z dnia 1.VI-1928 r. poz. 100. Odnosi się to również do formularzy protokołów egzaminacyjnych, które powinny być przechowywane na miejscu w kancelarii odnośnej szkoły powszechnej. Na wydawanych świadectwach nie należy umieszczać klauzuli przewidzianej w punkcie 4 wyżej cytowanego pisma Ministerstwa z 4 lipca 1927 r., gdyż odnośna klauzula znajduje się w tekście formularza. Należy natomiast skreślić w tekście formularza w wierszu 10 od góry słowa: 31 marca 1926 r. Nr. 14818/26“ a wpisać na to miejsce: „4 lipca 1927 r. Nr. 1-11738/27 oraz pisma z dn. 20 kwietnia 1937 r. Nr. II. OP-2692/37“.

5. Opłaty za egzamin należy ograniczyć do minimum (3—5 zł. od osoby za egzamin w szkole III. stopnia) a jednostki niezamożne należy z reguły zwalniać od obowiązku ponoszenia jakichkolwiek opłat.

6. Powyższe zasady i wytyczne mają charakter tymczasowy i należy je stosować do czasu wydania przez Ministerstwo W. R. i O. P. odrębnego rozporządzenia o egzaminach końcowych słuchaczy kursów i szkół wieczorowych dla do-

rosłych i młodocianych, które ukaże się w najbliższym czasie.

7. Przewodnictwo w Komisjach Egzaminacyjnych powierzam Panom Inspektorom i jednocześnie upoważniam Panów Inspektorów do delegowania w swoim zastępstwie w charakterze przewodniczących urzędników pedagogicznych Inspektoratu, wymienionych w p. 2 niniejszego zarządzenia.

8. O terminie i miejscu odbywania się egzaminów należy zawiadamiać Kuratorium (Oddział Oświaty Pozaszkolnej).

K u r a t o r

(—) R. Petrykowski.

55.

K U R A T O R I U M

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

dnia 6 maja 1937 roku (Nr. OR. 11625)

Wartość dypozytowa obligacji 4% pożyczki konsolidacyjnej.

Kuratorium podaje do wiadomości, że Ministerstwo Skarbu zarządzeniem z dnia 14 kwietnia 1937 r. Nr. D II 9821/137 ustaliło wartość depozytową (wadialną i kaucyjną) obligacji 4% Pożyczki Konsolidacyjnej na zł. 60 (sześćdziesiąt) za 100 zł. wartości imiennej.

W związku z powyższym traci ważność pismo Kuratorium z dnia 10 grudnia 1936 r. Nr. O.R. 30995/36 r.

Naczelnik Wydziału

(—) J. Błoński.

WYDAWNICTWA DOZWOLONE DO UŻYTKU SZKOLNEGO.

*) A. Ministerstwo W. R. i O. P. zaświadczilo do użytku szkolnego następujące książki i pomoce szkolne dla szkół powszechnych, średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli:

I. Podręczniki:

Manczarski A. Czytanki dla dzieci głuchych. Część 1-a 2-gi rok nauki. Wydawnictwo Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół dla Głuchoniemych i Niewidomych w Polsce. Warszawa — do użytku dla głuchoniemych i ociemnianych. (Nr I. Pr. 1375/33).

II. Książki do bibliotek uczniowskich:

Bohuszewiczówna Z. Jan Henryk Fabre. Dzieje myśli i życia. Biblioteczka Przyrodnicza. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha Poznań 1935 — dla młodzieży powyżej lat 16 (Nr II Pr. 13959/36).

Brzoza J. Dzieci. Powieść. Nakład Książnicy-Atlas. Lwów 1936 — dla młodzieży od lat 16, zwłaszcza w liceach pedagogicznych. (Nr II Pr. 14379/36).

Centkiewicz Cz. J. W krainie zorzy polarnej. Opowieści przyrodnicze Nr. 8. Wydawnictwo „Naszej Księgarni” Warszawa, 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 13. (Nr II Pr. 14510/36).

Dyboski R. Charles Dickens. Życie i twórczość. Nakł. Książnicy Atlas Lwów — Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 16. (Nr II Pr. 14686/36).

*) Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr. 2 p. 46 i Nr. 3 p. 75 z 1937 r.

Fauna Słodkowodna Polski. Opracowanie zbiorowe pod redakcją: T. Jaczewskiego i T. Wolskiego. Wydawnictwo Kasy Imienia Mianowskiego—Instytut Popierania Nauki. Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 13 (Nr II Pr. 14395/36).

Grabowski J. Skrzydlate bractwo. Wydawnictwo Naszej Księgarni. Warszawa 1936 — dla dzieci od lat 9 do 11. (Nr II Pr. 14507/36).

Hessel W. Aś idzie... Opowiadania z życia dzieci w wieku przedszkolnym. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Kraków 1936 — dla młodzieży od lat 16. (Nr II Pr. 14812/36).

Huppert J. T. Stalowym szlakiem. Polska i Świat Współczesny. Biblioteka młodzieży Nr. 42. Wyd. Gebethnera i Wolffa. Warszawa — dla młodzieży od lat 11 do 15. (Nr II Pr. 14483/36).

Hertz B. Ze wspomnień samowara. Ilustrował Xawery Koźmiński. Wydawnictwo Księgarni Ludwika Fiszera. Warszawa — dla młodzieży od lat 11 do 13. (Nr II Pr. 14863/36).

Krygowski B. Lwą na trzęsawiska Poleskie. Lektura geograficzna. Zeszyt 1. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów—Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 13. (Nr II Pr. 14450/36).

Kulczyński St. Atlas Flory Polskiej. Wydawnictwo Polskiej Akademii Umiejętności. Kraków. (Nr II Pr. 7310/36).

Lepecki B. Od Sybiru do Belwederu. (Fragmenty z życia Marszałka Piłsudskiego). Wydanie drugie. Wydawnictwo „Biblioteki Polskiej”. Warszawa 1937 — dla młodzieży od lat 12 do 15. (Nr II Pr. 14984/37).

Lofting Hugh. Podróże doktora Dottle. Nakładem Tow. Wydawniczego J. Mortkowicza. Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 13. (Nr II Pr. 14867/36).

Makuszyński K. Skrzydlaty chłopiec. Powieść lotnicza dla młodzieży. Wydanie drugie. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1934 — dla młodzieży od lat 11 do 13. (Nr II Pr. 14372/36).

Meissner J. Opowiadania lotnicze. Wydawnictwo Szkoły Ludowej. Kraków 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 15. (Nr II Pr. 14504/36).

Muszałówna K. Zimowi Olimpijczycy 1936. Polska i Świat Współczesny. Biblioteka Młodzieży 41. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 13. (Nr II Pr. 14726/36).

Sieroszewski Wacław. Zamorski Diabeł. Powieść dla młodzieży. Wydanie drugie. Nakł. Instytutu Wydawniczego Biblioteka Polska Warszawa 1937 — dla młodzieży od lat 11 do 15. (Nr II Pr. 14933/37).

Sokołowski J. B. Ptaki Ziemi Polski

Tom I. Zeszyt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10. Wydawnictwo Ligi Ochrony Przyrody w Polsce. Poznań — dla młodzieży powyżej lat 16. (Nr II Pr. 14503/36).

Sychowska T. Z. Nadmorskie pędziwiatry w porcie Gdynskim. Lektura geograficzna. Zeszyt 2. Wydawnictwo Książnicy-Atlas Lwów—Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 12. (Nr II Pr. 14451/36).

Sukertowa E. Zamek w Ojcowie. Przyczynek do dziejów zamku i rodów starościńskich w Ojcowie. Skład Główny w Księgarni Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1922 — dla młodzieży od lat 13. (Nr II Pr. 21789/30).

Tołpa S. Śladami łosia. Wyd. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936 — dla młodzieży od lat 14 do 16 (Nr II Pr. 14793/36).

Urania. Czasopismo Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Astronomii. Lwów 1936 — dla młodzieży od lat 16. (Nr II Pr. 14181/36).

Wierzyński K. Wolność tragiczna. Nakł. Książnicy-Atlas. Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 16. (Nr II Pr. 14337/36).

Witkiewicz S. Na przełęczy. Słownikiem i mapką opatrzył J. Saloni. Nakład Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Bez daty — dla młodzieży od lat 16. (Nr II Pr. 14967/37).

III. Pomoce szkolne do użytku zbiorowego:

Janiszewski M. Fizyczna mapa świata. Podziałka 1:25.000.000. Wydawnictwo Naszej Księgarni. Warszawa — dla VI i VII klasy szkoły powszechnej. (Nr II Pr. 14773/37).

Jodłowski St. i Tyszycki. W. Słowniczek ortograficzny z zasadami pisowni. Dla uczniów szkół powszechnych. Nakł. Zakł. Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937 — dla wyższych klas szkół powszechnych. (Nr II Pr. 14874/37).

Karbowski J. Mieszkańcy Belwederu. Seria przezroczy filmowych „Ornak”. (Nr II Pr. 13580/35).

Limba-Gardecki A. Liczydło dla szkoły. Nr 1, 3, 5, 7 — dla szkół powszechnych. (Nr II Pr. 14340/36).

Mikroskop K 2/T-S3. Polskie Zakłady Optyczne (dawn. Fabryka Aparatów optycznych i precyzyjnych H. Kolberg i S-ka) w Warszawie — pomoc szkolna w szkołach powszechnych i gimnazjach (Nr II Pr. 14684/36).

Romer E. Planigloby fizyczne. Podz. 1:20.000.000. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa — dla VI i VII klasy szkoły powszechnej. (Nr II Pr. 14488/36).

Romer E. Afryka. Podz. 1:10.000.000. Wydawnictwo Książnicy-Atlas Lwów—Warszawa. Dla klasy VI szkół powszech. (Nr Pr. 14741/36).

B. Ministerstwo W. R. i O. P. zaleciło do bibliotek nauczycielskich następujące wydawnictwa:

Biedrzycki E. Zarys dziejów literatury rumuńskiej (z antologią poezji). Skł. Gł. w Książnicy Atlasie. Lwów 1935 (Nr. II Pr. 10027/34).

Bohuszewiczówna Z. Jan Henryk Fabre. Dzieje myśli i życia. Biblioteczka Przyrodnicza. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1935. (Nr II Pr. 13959/36).

Brosig A. Materiały do historii sztuki Wielkopolskiej. Nakład autora. Poznań 1934 — szczególnie w Wielkopolsce, (Nr II Pr. 13792/35).

Drobne obrazki sceniczne dla małych dzieci. Wydawnictwo Wychowania Przedszkolnego. Warszawa 1933 — zalecone do bibliotek nauczycielskich w przedszkolach i I klasie szkół powszechnych. (Nr I Pr. 4375/34).

Fauna Słodkowodna Polski. Opracowanie zbiorowe pod redakcją: T. Jaczewskiego i T. Wolskiego. Wydawnictwo Kasy Imienia Mianowskiego — Instytutu Popierania Nauki, Warszawa 1936 (Nr II Pr. 14395/36).

Gromada Zuchowa na wsi. Związek Harcerstwa Polskiego. Wydawnictwo „Na Tropie”. Katowice 1935 — Kamiński, A. Krag Rady. (Nr II Pr. 6165/35).

Księga Pamiątkowa prywatnego z prawem publiczności polskiego gimnazjum realnego im. Juliusza Słowackiego w Orłowej, 1909—1934. Nakł. własnym. Orłowa 1934. (Nr. II 1308/34).

Montaigne. Próby. Przełożył T. Żeleński (Boy). Tom I, II. Wydanie nowe. Arcydzieła literatury francuskiej. Nakł. „Biblioteka Boy’a”. Warszawa. (Nr I Pr. 7665/31).

Organ W. Droga czwartaków i inne wspomnienia wojenne. Nakł. Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1936. (Nr Pr. 14308/37).

Uhma T. Dajmy Polsce rodzimy kapitał. Nakł. Samorządowego Instytutu Wydawniczego. Warszawa 1935. Nr. II Pr. 13871/35).

Wolter. Kandyd. Przekład i wstęp Boy’a Żeleńskiego. „Arcydzieła literatury francuskiej”. Nakład Biblioteki Boy’a. Warszawa 1936 (Nr I Pr. 7665/31).

C. Ministerstwo W. R. i O. P. za twierdziło następujące książki i pomoce naukowe dla szkół zawodowych.

I. Książki szkolne:

Czerny Zofia. Przyrządzanie potraw. Nakład Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936 r. (w formie kartoteki i książki) i uzupełnienie tej książki: Zofia Czerny i Maria Strasburger. Teoria przyrządzania potraw. Nakł. Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936—jako książkę pomocniczą dla nauczycielek gospodarstwa domowego we wszystkich typach szkół gospodarczych (Nr III PU-96/36).

Kurnatowski Jerzy. Współczesne idee społeczne. Nakład Fundacji Wieczystej im. H. J. Chankowskiego. Warszawa 1933 — jako książkę pomocniczą dla uczniów klasy trzeciej handlowych szkół licealnych oraz do bibliotek nauczycielskich szkół handlowych. (Nr III PU-55/36).

Nechay Jerzy, inż. Beton w budownictwie mieszkaniowym. Warszawa 1933. Nakładem Związku Polskich Fabryk Portland Cementu — jako podręcznik i książkę pomocniczą dla szkół zawodowych grupy budownictwa. (Nr III PU-33/36).

Ogrzewnictwo domowe. Cz. II. Zestawił Karol Henneberg, inż. technolog. Nakładem Instytutu Gospodarstwa Domowego (Warszawa, Nowy Świat 9)—jako książkę pomocniczą dla nauczycieli i uczniów szkół zawodowych st. licealnego i sz. oł. przysposobienia II st. z działu gospodarstwa domowego (Nr III PU-25/36).

II. Pomoce naukowe:

Niebrój E. Uproszczona księga handlowa. Katowice 1935 — jako pomoc naukową w szkołach rzemieślniczych: przysposobienia stopnia I i II, szkół stopnia niższego i gimnazjalnego. (Nr III PU 60/36).

Tablice: „Wartość i użytkowanie mięsa w gospodarstwie domowym — Mięso wołowe”, opracowane przez Komisję Pomocy Naukowych Instytutu Gospodarstwa Domowego pod kierownictwem Marii Strasburger. Skład Główny Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska” — jako pomoc naukową dla wszystkich typów szkół gospodarstwa domowego i specjalnych. (Nr III PU-73/36).

K O M U N I K A T.

Na zasadzie pisma Kurii Diecezjalnej Pińskiej z dnia 11 maja 1937 r. Nr. 1954/37 Kuraatorium zawiadamia, że z dniem 1 maja b. r.

ks. Jan Zieja przestał pełnić obowiązki Wizytatora Nauki Religii w Diecezji Pińskiej.

Obowiązki te objął równocześnie ks. prałat dr. Witold Iwicki (Nr. BP-12872/37).

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

POŚWIĘCONA PRACY NAUCZYCIELSTWA W SZKOLE I POZA SZKOŁĄ.

Dr L. JAXA-BŁKOWSKI.

Z badań nad młodzieżą gimnazjalną na Polesiu.

W dawniejszych mych pracach wykazałem, że młodzież gimnazjalna różni się od ogółu ludności danego terytorium nie tylko wykształceniem, ale też wrodzonym poziomem intelektualnym, oraz właściwościami somatycznymi. W szkole średniej bowiem dokonywują się określone doboru, które usuwają pewne elementy zagęszczając przez to inne. Na Polesiu do tych powszechnych zjawisk dołączają się jeszcze inne silnie różnicujące, mianowicie migracja ludności, w szczególności *tz.* inteligencji. Zjawisko to wszędzie się zaznacza, na Polesiu jednak, w stopniu bardzo wysokim. W klasach przeze mnie zbadanych przybysze stanowią mniej więcej połowę ogółu, w granicach zresztą różnych, wahając się od 35 do 65%. W przeważnej ilości są to dzieci reemigrantów ze wschodu, z dawnego imperium rosyjskiego, ale znacznym jest też kontygent z innych dzielnic Rzeczypospolitej, zwłaszcza województw centralnych i południowych. Dopływ urzędników i niższych funkcjonariuszy z tych ziem trwa stale, natomiast z zachodu jest minimalny. Wzmocnienia procentowego Poleszuców w miarę lat nie można stwierdzić, owszem raczej nawet pewną *zniżkę*, co zapewne jest następstwem trudnych stosunków ekonomicznych na miejscu. Natomiast zaznacza się wyraźnie poprawa jakości i to tak pod względem fizycznym, jak umysłowym.

Pod względem fizycznym, jak wszędzie w Polsce, młodzież gimnazjalna przedstawia się dobrze. Wzrost ósmaków waha się tu między 1993 a 1566 mm. wśród rdzennych poleszuców w granicach ciśniejszych 1825 a 1605 mm, średnio wynosi 1704 mm; Poleszucy są o $1\frac{1}{2}$ cm niżsi, ich wzrost wynosi *śr.* 1690 mm, w porównaniu do wzrostu poborowych, który wedle badań J. Mydlarskiego wynosi na tym terenie średnio 1661 mm, są nawet autochtoni prawie o 3 cm wyżsi, chociaż wielu nie jest jeszcze w wieku poborowym. Jest to objaw zwyczajny, młodzież gimnazjalna przedstawia się korzystnie pod względem wzrostu. Co więcej wzrost okazuje jeszcze tendencje zwykłe; roczniki współczesne są wyższe, niż z przed lat paru. Tak np. wzrost średni oddziału humanistycznego kl. VIII w Brześciu wynosił w r. 1926 1698, a w r. 1936 1722 mm, w Pińsku zaś w r. 1926 1707, a w 1935 w kl. VII 1726 mm.

Objaw to pospolity, stwierdzony i za granicą, tłumaczą go intensywnym rozwojem sportów i ćwiczeń cielesnych nago pod bezpośrednim wpływem promieni słonecznych. Jest to tym bardziej uderzające, że obecnie młodzież na Polesiu na ogół jest młodsza, niż bezpośrednio po wojnie. Średni wiek tych samych klas w Brześciu wynosił lat 20,1 i 19,7, — a w Pińsku 20,8 i 20,0 lat. Podobnie i wskaźnik piersiowy przedstawia się korzystnie, wynosi ponad 50, co ma być normą u dorosłych, u młodzieży natomiast często bywa niższy. W porównaniu do poborowych jest on jednak niższy, co świadczy, że gimnazjaliści są smuklejsi. Natomiast ciężar mimo młodego wieku godzi się z ciężarem średnim poborowych wynosi bowiem 63,8 kg., ale Poleszucy są znów nieco lżejsi wając średnio 62,6 kg. Granice są zresztą wcale obszerne, wahając między 47,5 a 85 kg. Rzecz charakterystyczna, że oddziały matematyczno-przyrodnicze, jakie są w gimnazjum państwowym w Brześciu, przedstawiają się słabiej pod względem budowy, niż humanistyczne. Wreszcie, jeśli chodzi o młodzież przynależną do narodowości białoruskiej, która w znaczniejszym procencie trafiała się przed paru laty w gimnazjum państwowym w Pińsku, okazała się ona wzrostu niższego od polskiej nawet miejscowej, natomiast wskaźnik piersiowy bywa nawet wyższy.

W składzie rasowym pierwsze miejsce zajmuje element nordyczny ($a=0,48$), drugie element laponoidalny ($l=0,37$), pozostałe dwa, mianowicie *śródziemno-morski* i laponoidalny, stanowią składnik znacznie drobniejszy ($e=0,09$, $h=0,05$). Stosunki zatem zgodne z ogólnopolskimi i mniej więcej ustalone. Badania dokonane w ostatnim pięcioleciu wykazują bardzo nieznaczne zmiany w porównaniu do dawniejszych. jedynie element laponoidalny lekko się cofnął wobec nordycznego i *śródziemnomorskiego*.

Z pospolitych typów rasowych względna większość, jak w całej Polsce, zdobywa sarmacki *cz.* subnordyczny (45,2 proc.), po nim idzie czysty nordyczny (16,4%), a dalej presłowiański *cz.* sublaponoidalny (12,3 proc.), wreszcie dynarski (8,2 proc.) i laponoidalny (5,5 proc.). Inne typy są wyjątkowe. Wśród przybyszów dominują

nordyce, którzy stanowią przeszło czwartą część (25,8 proc.) i skutkiem tego podnoszą w składzie ogólnym swój odsetek na 20,9. Wyraźniej też w grupie tej zaznacza się typ alpejski (3 proc.), chociaż znacznie słabiej niż w wielu innych dzielnicach.

Z osobliwości warto jeszcze podkreślić, że na Polesiu, w Prużanie, znalazłem najwyższego spośród wszystkich uczniów, jakich w ogóle badałem, mierzącego niemal 2 m wzrostu (1993 mm), nie był to jednak Poleszuk, lecz przybysz urodzony w Niemczech, syn wielkopolanina i pomorzanki.*)

*

Z badań psychologicznych przede wszystkim zajmujemy się stroną poznawczą. Poleszacy nie cieszą się wśród ogółu korzystną opinią, uważa się ich za ciężkich i wolno się rozwijających. Jeżeli chodzi o młodzież gimnazjalną, pogląd ten nie jest słuszny. Ogólny profil intelektualny przedstawia się zupełnie prawidłowo i średnio nie spada niżej innych dzielnic, ani nie wykazuje jakiegos specjalnego opóźnienia, zwłaszcza, gdy się uwzględni, że w województwie tym nie ma wielkich miast, gdzie tempo rozwoju jest przyspieszone w porównaniu z prowincją. Przecie nawet stolica województwa Brześć nad Bugiem nie dochodzi 50000 mieszkańców. Tymczasem profil intelektualny abiturientów w ostatnich latach wcale nie ustępuje większym miastom wojewódzkim, a w Pińsku nawet je w jednej z klas wyraźnie zdystansował. Wprawdzie u autochtonów jest on nieco niższy niż u przybyszów, lecz jest to zjawisko powszechne, występujące we wszystkich dzielnicach, elementy ruchliwsze, wędrujące okazują się też ruchliwsze psychicznie.

Ale nie tylko korzystnie prezentują się średnie wartości, ale i obfitość jednostek wybitnie uzdolnionych jest znaczna. Gdy wśród ogółu naszych abiturientów procent jednostek wybitnych o profilu intelektualnym 80 i wyżej wynosi niespełna 7 (6,8), tu podnosi się do 10. Zapewne wiąże się to z słabszą frekwencją młodzieży proletariackiej w tej dzielnicy, niemniej same bezwzględne cyfry dowodzą, że talenty i tutaj nie są czymś tak wyjątkowym.

Ponadto inny objaw korzystny stwierdzają moje badania, oto poziom umysłowy abiturientów podnosi się z biegiem czasu. Średni profil intelektualny abiturientów oddziału humanistycznego gimnazjum Traugutta w Brześciu wynosił

*) Na terenie Okręgu Szkolnego Brzeskiego, ale nie na Polesiu lecz w Białymstoku, natrafiłem też na najcięższego ze wszystkich badanych uczniów, a nawet studentów, który przy wzroście 1864 mm. ważył 106,65 kg. Wykazał on również wyjątkowo wysoki stopień odżywienia, grubość fałdu skóry na brzuchu mierzy 37 mm. co w Polsce nawet w późniejszym wieku jest rzadkie, tym bardziej u 18-latk.

w r. 1926 62,5, w dziesięć lat później podniósł się na 70,1. W Pińsku znowu z 64,1 w r. 1926 podnosi się na 69,2 w 31-ym, a bieżącym osiąga 74,4. Fakt ten zasługuje tym bardziej na podkreślenie, że wcale nie jest powszechnym, owszem w niektórych dzielnicach, gdzie odrodzone szkolnictwo polskie ma za sobą dłuższą historię, stwierdzić trzeba było przeciwne zjawisko odniżenia poziomu. Natomiast stopniowa poprawa na Polesiu świadczy o silniejszej i dokładniejszej selekcji, tak pożądanej w szkole średniej ogólnokształcącej. Stwierdza to jeszcze inne spostrzeżenie, mianowicie stopniową redukcję jednostek o niskim poziomie, gdy np. w r. 1926 znalazła się jednostka o profilu intelektualnym nie dochodzącym 30 punktów (28), obecnie profil niższy od 50 należy do rzadkości. Poprawa ta dotyczy wszystkich badanych stron psychiki, najjaskrawiej zaznacza się w dziedzinie wyobraźni, gdzie minimum w tym samym zakładzie w Brześciu z 18 w r. 26-tym podnosi się na 48 w 36 tym.

Przechodząc do szczegółów należy zaznaczyć, iż średni wskaźnik spostrzegawczości jest niższy, niż wyobraźni, co charakteryzuje młodzież ziem wschodnich i centralnych w wyraźnym przeciwieństwie, do zachodu. Tu jednak ta przewaga wyobraźni, zwłaszcza jeżeli chodzi o autochtonów, zaznacza się jedynie w większych miastach, Brześciu i Pińsku, gdzie nadto jak wspomniano, widać wyraźną poprawę w miarę upływu lat. Natomiast w środowiskach małych (Kobryń, Łuniniec, Prużana) dziedzina wyobraźni przedstawia się słabiej, Zapewne wiąże się to z tętnem życia miejskiego i jego urządzeniami kulturalnymi, które przyspieszają tempo rozwoju zjawisko powszechnie stwierdzone.

Krytycyzm i ścisłość rozumowania w porównaniu do innych stron psychiki przedstawiają się słabiej i—zwłaszcza u autochtonów—wykazują mniejsze tendencje zwykłe. Czynniki te podobnie, jak wyobraźnia, wymagają większej samodzielności i pewności siebie, co znów wiąże się z odpowiednimi nastrojami. Uzdolnienia te rozwijają się dość późno. Ogół ludności Polesia jak powszechnie z dawna wiadomo, nie tylko górzę się nie nosi, lecz przeciwnie okazuje raczej nieśmiałość, przesadną skromność, brak zaufania, wskutek poczucia niższości. Nasuwa się tu praktyczna uwaga pedagogiczna, by wychowawcy, zwłaszcza przybysze z innych stron, nie wyrażali się lekceważąco o Poleszuchach i ich „prymitywizmie“ czy „infantyлизmie“ i nie hamowali przez to ich rozwoju, lecz przeciwnie drogą zachęty i pochwały, oczywiście sprawiedliwej i bez przesady, starali się wzbudzić zaufanie we własne siły.

Obok cech wspólnych, jak wszędzie, zaznacza się i różniczkowanie, związane z rozmaitymi czynnikami. Więc przede wszystkim związek poziomu umysłowego z wielkością danego

miasta, a raczej ilością ludności rdzenną, słowiańskiej. Współczynnik korelacji w odniesieniu do Poleszuków wynosi $+0,800$, jest tedy bardzo znaczny, w odniesieniu do ogółu jest również dodatni, ale znacznie niższy ($+0,475$), co wskazuje na silniejsze związki lokalne, gdy przybysze często zachowują pierwotne swoje właściwości. Ujawnia się w tym ostatnim zjawisku wpływ tradycji i dziedziczności.

Rzecz charakterystyczna, że Pińsk stale wybija się nad wojewódzki Brześć. Przypuszczam że działają tu dwa czynniki. Jeden to fakt, że w Brześciu jest koedukacja w gimnazjum, gdy w Pińsku tylko wspólne kierownictwo i pewien kontakt towarzyski, a koedukacja, jak to dawniej wykazałem, wiąże się z niższym poziomem intelektualnym uczniów. Drugi powód, to nowość współczesnego Brześcia, gdyż dawny, historyczny został niemal doszczętnie zburzony przez Mikołaja I w czasie budowania twierdzy. A znowu obecność zabytków historycznych jest acz nieuchwytnym, a przecie dodatnim czynnikiem wychowawczym.

Jeżeli chodzi o zróżnicowanie intelektualne płci, to, jak zwyczajnie, dziewczęta wykazują mniejszy procent wybitnych niż chłopcy. Na 34 zbadane uczennice klas ósmych, tylko jedna wykazała profil intelektualny wyższy nieco na 80, co stanowi 2,9 proc., gdy u chłopców poleskich, jak podaliśmy, dochodzi 10, jest więc przeszło trzy razy wyższy. Ale też odwrotnie znacznie rzadziej zajmują miejsca ostatnie, większość zbliża się bardziej ku wartości średniej, gdy u chłopców widać większą różnorodność. Dziewczęta celują w pamięci: na 6 klas koedukacyjnych w 4 wykazują średni wskaźnik wyższy niż chłopcy, tak samo średnia ogólna jest wyższa (82,9 wobec 81,3 ogółu chłopców a 78,6 Poleszuków). Natomiast w innych dziedzinach ustępują chłopcom. Stosunkowo najmniejsza różnica, zwłaszcza jeśli chodzi o autochtonów, występuje w dziedzinie ścisłości rozumowania, objaw, który gdzieindziej cechuje klasy młodsze, a tu popiera przypuszczenie o wolniejszym tempie rozwoju.

Bardzo silnie zaznacza się wpływ typu szkoły: oddziały matematyczno - przyrodnicze przedstawiają się stale słabiej niż humanistyczne, nawet w dziedzinie spostrzegawczości, która w tym typie jest specjalnie ćwiczona. To samo zakład prywatny przedstawia się wyraźnie gorzej od państwowego. Oba te ojawy są normalne i powszechne, a świadczą o ważności stosowanego doboru uzdolnień, których nie zastąpi nawet bardziej troskliwa pielęgnacja.

Zaznaczają się wreszcie różnice związane z pochodzeniem i stanowiskiem rodziców, oraz narodowością wzgl. wyznaniem. Przedstawiają się one typowo i harmonizują ze stosunkami w całej Rzeczypospolitej.

* * *

Kilka uwag chcę poświęcić stronie uczuciowej. Badania z tej dziedziny przeprowadziłem

tylko w trzech klasach, razem obejmują one 57 uczniów, w czym 43 Polaków, a 39 katolików. Ilość zatem niewielka, nie mniej wyniki są wcale charakterystyczne. Przede wszystkim ogólny nastrój. Uderza tu znaczny odsetek stonowiający względną większość (41,5 proc.), poważnych, a nawet smutnych, gdy weseli stanowią nieco nad третią część (34,1 proc.). Ta powaga uderza nie tylko w stosunku, do wesołej Warszawy, która np. w r. 1934 na 66 zbadanych wykazała większość wesołków (51,5 proc.), a smutnych niespełna третią część (31,8 proc.) — nb. reszta wypada na typy obojętne i miesane — ale i w porównaniu z poważnym Poznaniem, gdzie ilość obu typów prawie równoważy się z lekką przewagą wesołości (49,5 i 43,5 proc.).

Bardzo korzystnie przedstawiają się stosunki rodzinne, gdyż serdeczność okazuje się w 80 proc., zły stosunek w 2 i pół proc., w pozostałych wypadkach stwierdzono obojętność. Gorzej w stosunku do szkoły, gdyż w większości wypadków stosunek jest urzędowy, lub chłodny (46,4 proc.), rzadziej pozytywny, serdeczny (38,9), a niekiedy negatywny (14,6 proc.).

W dziedzinie uczuć społecznych warto zaznaczyć, że większość (61 proc.) nastrojona jest patriotycznie, pozostali są nieorientowani, obojętni, a nawet międzynarodowo nastrojeni. Mówię tu wyłącznie o młodzieży polskiej. Stosunki te są swoiste; na zachodzie, południu i w centrum przewaga nastrojów narodowych jest jeszcze znaczniejsza. Tak samo pewien prymitywizm w dziedzinie religijnej, gdzie wprawdzie wierzący stanowią większość bezwzględną, ale jest i duży odsetek (20,5 proc.) obojętnych. Natomiast duże upodobanie w poezji (17 proc.), w porównaniu z zachodem, który nastrojony jest prozaicznie i z niechęcią odnosi się do poezji. Upodobanie to maleje obecnie i na Polesiu, realistyczny prąd, widocznie posuwa się na wschód. Ze sztuk pięknych, największą popularnością cieszą się wokalne, więc muzyka i śpiew (75 proc.), w plastycznych znajduje upodobanie mniejszość (43,9 proc.), pośrednie miejsca zajmują ruchowe, taniec, teatr (56,1 proc.). W dziedzinie naukowej wreszcie najczęściej opowiedziało się za naukami humanistycznymi (38,9), nieco mniej woli rozmaite działy przyrodnicze (34,1 proc.), w matematyce rozmiłowanych mniej (12,2 proc.), stosunkowo wielu (21,0) nie ma upodobań naukowych.

* * *

Wreszcie dziedzina woli. Wedle ankiety niespełna третią część (31,7 proc.) podaje, że postanowienia konsekwentnie przeprowadza, nie zniechęca się trudnościami, a jeśli pracy nie kończy, to tylko w razie przekonania się o jej niewłaściwości, albo przy niespodzianej przemocy. U tych można więc mówić o silnej woli. Natomiast znacznie więcej (48,8 proc.), a w niektórych klasach nawet bezwzględna większość,

żali się na wolę słabą, która często cofa się przed przeciwnościami. Natomiast m.w. czwarta część przyznała się do uporu. Wielu też wspomina o rozmaitych nałogach, z którymi niektórzy walczą, inni biernie się poddają,

* * *

Przeprowadzone badania w znacznym stopniu pokrywają się ze spostrzeżeniami z praktyki, tak w ogólnej charakterystyce jak nawet w szczegółach, o czym mogłem się przekonać w rozmowach z p.p. dyrektorami i opiekunami klasowymi. Drobne różnice czasem są wynikiem błędów nieuniknionych przy wszelkich badaniach empirycznych, często jednak pozwalają poznać wszechstronnie zagadnienie czy osobę. Badania

te wykazują wysoką wartość ogółu naszej młodzieży, która zasługuje na specjalną troskę i opiekę. Jako silnie zróżnicowana wymaga dużej indywidualizacji. Młodzież poleska, która przy wielu cechach wspólnych z ogółem wykazuje też pewne swoistości, wymaga też dostosowania właściwych metod.

W pracy swej spotykałem się ze zrozumieniem i życzliwym poparciem tak Władz Szkolnych, w szczególności Kuratorium Okręgu Brzeskiego i Dyrekcyj Gimnazjów, jak i miejscowego nauczycielstwa i samej młodzieży, służącej za żywy materiał doświadczalny. Wszystkim im wyrażam na tym miejscu serdeczne podziękowanie.

Stan Szkolnych Kas Oszczędności

opartych o PKO w poszczególnych obwodach szkolnych Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

(statystyka za miesiąc kwiecień 1937 r.).

L p.	Obwody szkolne	Stan na dzień 1.IV-1937 r.	w m-cu kwietnia		Stan na dzień 1.V-1937 r.	Ilość szkół powszechnych	Stosunek % SKO do ilości szkół
			przyb.	zlikw.			
1	Sokółka . . .	136	—	1	135	140	96,4
2	Łuniniec . . .	72	1	—	73	110	66,3
3	Brześć n.B. . .	134	1	—	135	204	66,2
4	Drohiczyn . . .	59	—	—	59	93	63,4
5	Białystok . . .	158	2	—	160	256	62,5
6	Stolin . . .	67	—	—	67	108	62,0
7	Bielsk Podl. . .	124	—	—	124	226	54,8
8	Ostrołęka . . .	100	—	—	100	214	46,7
9	Pińsk . . .	80	1	—	81	188	43,0
10	Kobryń . . .	52	—	—	52	125	41,6
11	Prużana . . .	50	1	—	51	134	38,0
12	Łomża . . .	89	—	—	89	237	37,5
13	Kamień Kosz. . .	29	—	—	29	96	30,2
14	Kosów Poleski . .	25	—	—	25	92	27,1
		1 175	6	1	1.180	2.223	53,0
Stan SKO szkół średnich					22		
R a z e m					1.202		

Stan SKO opartych o PKO w poszczególnych Okręgach Szkolnych

(statystyka za miesiąc kwiecień 1937 r.).

L. p.	Okręgi szkolne	Stan na dzień 1.IV-1937 r.	W m-cu kwietnia		Stan na dzień 1.V-1937 r.	Ilość szkół powszechnych	Stosunek % SKO do ilości szkół
			przyb.	zlikw.			
1	Lubelski	1.309	4	—	1.313	2.399	54,7
2	Brzeski	1.197	6	1	1.202	2.307	52,1
3	Wileński	1.599	9	—	1.608	3.589	44,8
4	Krakowski	1.920	23	1	1.942	4.443	43,7
5	Warszawski	2.189	18	1	2.206	5.220	42,2
6	Śląski	288	—	—	288	795	37,4
7	Łucki	581	11	—	592	1.972	30,0
8	Poznański	1.042	4	—	1.046	4.120	25,3
9	Lwowski	1.272	25	—	1.297	5.364	24,1
R a z e m		11,397	100	3	11.494	30.209	38,0

Książki do bibliotek szkolnych

1. Broniewska J. — Przygody gałgankowej Balbisi. Wyd. Naszej Księgarni, W-wa 1936 — dla dzieci od lat 7 — 9 . . . zł.—,—

2. Krzemieniecka L. Z przygód Krasnala Hałabały. Cz. I. Biblioteka Najpiękniejszych Bajeczek i Powiastek 6. Nakładem Spółki Wydawniczej A. Gmachowski i S-ka, Częstochowa 1936 — dla dzieci od lat 7 do 9 . . . „ —,—

3. Nicholson Iza. Promień słońca. Z dziejów angielskiej spółdzielczości spożywców. Wyd. III. Nakł. „Społem”. Związek Spółdzielni Spożywców. W-wa, 1936 — dla dzieci lat 11 — 15. . . „ —,—

4. Pomarański Stefan, mjr. — Z historycznych dni lipca i sierpnia 1914. Nakł. Gebethnera i Wolffa, W-wa — dla młodzieży wyższych klas szkoły powszechnej i dla młodzieży szkół średnich . . . „ —,—

5. Centkiewicz Cz. J. W krainie zorzy polarnej. Opowieści przyrodnicze Nr. 8. Wyd. Naszej Księgarni, W-wa 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 13 . . . 1,20

6. Grabowski J. Skrzydlate bractwo. Wyd. Naszej Księgarni, W-wa 1936 — dla dzieci od lat 9—11 . . . „ 3,—

7. Huppert J. T. Stalowym szlakiem. Polska i Świat Współczesny. Biblioteka młodzieży Nr. 42. Wydanie Gebethnera i Wolffa, W-wa dla młodzieży od lat 11 do 15 . . . „ 1,—

8. Grygowski B. Lwą na trzęsawiska Poleskie. Lektura geograficzna. Zeszyt I. Wyd. Książnicy—Atlas, Lwów — Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 11 do 13 . . . „ 1,20

9. Lepecki B. Od Sybiru do Belwederu (Fragmenty z życia Marszałka Piłsudskiego). Wyd. II. Wydawnictwo „Biblioteki Polskiej”, W-wa 1937 — dla młodzieży od lat 12 — 15 . . . „ 1,10

10. Meissner J. Opowiadania lotnicze. Wyd. Szkoły Ludowej, Kraków 1936 — dla młodzieży od lat 11 — 15 . . . „ —,—

11. Muszałówna K. Zimowi Olimpijczycy 1936. Polska i Świat Współczesny. Biblioteka Młodzieży 41. Wyd. Gebethnera i Wolffa, W-wa 1936 — dla młodzieży od lat 11—13 . . . „ 1,20

12. Sieroszewski Wacław—Zamorski Diabeł — Powieść dla młodzieży. Wyd. II. Nakł. Instytutu Wydawn. „Biblioteka Polska“, W-wa 1937 — dla młodzieży od lat 11—15 . . . „ 3,—

13. Sychowska T. Z. Nadmorskie pędziwiatry w porcie Gdynskim. Lektura geograficzna. Zeszyt Z. Wyd. Książnicy—Atlas, Lwów — W-wa 1936 — dla młodzieży od lat 12 . . . „ —,—

14. Tołpa S. Śladami losia. Wyd. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936 — dla młodzieży od lat 14 do 16 . . . „ 4,—

15) Hertz B. Ze wspomnień samowara. Ilustrował Xawery Koźmiński, Wyd. Księgarni Ludwika Fiszer, W-wa — dla młodzieży od lat 11 — 13. . . „ 3,—

16. Lofting Hugh. Podróże doktora Dolittle. Nakładem Tow. Wydawniczego J. Morikowicza, W-wa 1936 — dla młodzieży od lat 11 — 13 . . . „ —,—

K R O N I K A.

Ze szkolnictwa powszechnego.

Konferencja inspektorów szkolnych.

W dniach 21 i 22 maja br. odbyła się w Brześciu n/B. pod przewodnictwem pana Kuratora konferencja okręgowa inspektorów szkolnych, w której wziął udział dyrektor departamentu szkolnictwa ogólnokształcącego

Ministerstwa W. R. i O. P. pan Dr. Michał Pollak oraz wizytator ministerialny pan Wacław Bromirski.

Na konferencji omówiono organizację szkolnictwa powszechnego na rok 1937/38 i lata najbliższe, wytyczne planowania pracy, budownictwo szkolne oraz sprawy aktualne jak kursy wakacyjne, akcję zaopatrywania szkół w pomoce naukowe i inne.

NOWE KSIĄŻKI I CZASOPISMA.

R E C E N Z J E.

III. LITERATURA OBCA.

1. Powrót średniowiecza. Mikołaj Bierdajew w książce „Nowe średniowiecze” (Rój, 1936) przepowiada powrót średniowiecza. W recenzji z jego książki w Wiad. Lit. nr. 688 T. Parnicki pisze, że — według Bierdajewa — „zbliza się ku końcowi humanistyczna epoka historii, że stworzona przez renesans a do szczytu doprowadzona przez XVIII-wieczne oświecenie wiara w człowieka, jako w wartość absolutną, nie zdała egzaminu i załamuje się dziś całkowicie, że wyzwolenie indywidualności i ubóstwienie człowieczeństwa nie posunęły naprzód kultury, przede wszystkim duchowej, że przeciwnie grożą upadkiem i zagładą naszej cywilizacji i że jedyny ratunek, to ponowne znalezienie sensu i celu istnienia poza samym człowiekiem i jego indywidualnym szczęściem — ponowne oddanie, ujarznienie siebie w służbie ideału poza indywidualnego, a co z tym się łączy: ponowne podanie się bezwzględnej sile autorytetu, przede wszystkim autorytetu duchowego”. Reakcją na ten prowadzący do anarchii indywidualizm (produkt humanizmu) są dwa obozy, oba antychumanistyczne i średniowieczne z ducha: teokratyczny obóz chrześcijański i satanokratyczne państwo bolszewickie. Dwa te obozy s'oczą walkę. Ratunek cywilizacji widzi B. w zwycięstwie powszechnego (katolickiego)

kościola chrześcijańskiego. Recenzent dodaje, że uderzające są analogie naszej epoki z początkiem średniowiecza (w. V), a samego Bierdajewa z św. Augustynem (podział na „Civitas Dei” i państwo Ciemności) także innych historiozofów można zestawić: Salvianus — Spengler (Zmierzch Europy), Orosius — Massis (Obrońca Zachodu). Parnicki łączy B. z innymi „poszukiwaczami Boga” w Rosji (Tolstoj, Dostojewski).

2. Wells o Conradzie. W nr. 180 Pionu znajduje się fragment „Autobiografii” Wellsa, dotyczący stosunków jego z Conradem. Wells daje odpis i charakterystykę Conrada, nie entuzjazmując się bynajmniej jego twórczością. Pisze, że tylko „doskonała świeżość i wybredność jego prozy, połączona z pewnym egzotyzymem, ta > cudzoziemskość <, która w umyśle normalnego Anglo-Sasa kojarzy się zwykle z kulturą, przesłoniła przed oczami krytyki sentymentalny z gruntu i melodramatyczny charakter jego opowieści”. Podkreśla też „przeczułoną wrażliwość” Conrada zarówno w odniesieniu do własnej twórczości, jak i w życiu. Na dowód tego opowiada o wielkim zdenerwowaniu Conrada, gdy usłyszał pewnego razu od Shawa, że jego „książki są na nic”. Nie rozumiał Wells pracy Conrada nad stylem, gdyż sam nie przykładał do tego wielkiej wagi będąc zdania, że jest to dar wrodzony, że nabyć tego nie można. „Bardzo wiele stronic Conrada działa na mnie przygnębiająco” — pisze — „wydają mi się prze-

ładowane i wymuszone, jak ornamentyka hinduska". Niemniej cytuję Wells zachwyty Arnolda Benueta nad Conradem: „Skąd ten człowiek wziął ten styl i tę syntetyczną zdolność wytworzenia pewnego ogólnego wrażenia i narzucania go czytelnikom?... To artysta i to dążący do artyzmu w sposób taki świadomy. Kipling, przeciwnie nie jest artystą w najmniejszym stopniu”.

3. Stulecie śmierci Puszkina. Stulecie śmierci Puszkina wywołało szereg artykułów we wszystkich niemal czasopismach, a „Słowo” wileńskie poświęciło rosyjskiemu wieszczowi cały nr. 44. Interesujące zestawienie urywków z listów i dokumentów p. t. „Pojedynek i śmierć Puszkina” dał w 694 Nr Wiad Lit. J. Tuwim, który opracował również antologię poezji Puszkina p. t. *Lutnia Puszkina* (Warszawa 1937, Przeworski, str. XI + 139; wstęp zawiera bardzo interesującą, choć krótką biologię Puszkina). Slicznie wypadły przekłady: Biesów, Drogi zimowej, Proroka. Niestety, iak wyznaje w przedmowie tłumacz, wielu wierszy nie udało się przełożyć. Szkoda zwłaszcza pięknego listu Tatiany z „Eugeniusza Oniegina”. Publikacją jubileuszową jest rozprawka Wacława Lednickiego — *Puszkina*, Kraków 1937, str. 64. Zawiera ona 3 studia: 1) Puszkina 2) Wyprowadzony w pole. 3) Puszkina a my.

Pierwsze — to ogólna charakterystyka poety, jako zjawiska wyjątkowego w Rosji. Wedle słów Gogola — „w nim natura rosyjska, dusza rosyjska, mowa rosyjska, charakter rosyjski odbiły się w tak czystej postaci, w tak promiennej krasie, jak się odbija krajobraz na wypukłej powierzchni szkła optycznego”. Ale wyjątkowość Puszkina tkwi nie w tym, że „całą Rosję wyraził w swej poezji”, lecz że „stał się jedyną w swoim rodzaju łącznią pomiędzy Rosją a kulturą Europy, kulturą światową”. Drugą cechą poezji Puszkina — jest krystaliczna czystość, brak balastu ideologicznego. Powiedział sam: „Celem sztuki jest ideał, nie — moralizacja”. Dlatego to poezja jego budzi i poczucie piękna i uczucie humanitarne. I mimo braku programowej ideologiczności pełno w twórczości P. odwiecznych zagadnień: winy i kary, niewoli i swobody, geniusza i zbrodni, tradycji i rewolucji w sztuce, pracy i natchnienia. „Słowem zapalał serca ludzi” i dziś „towarzyszem wieczystym” staje się każdego kto raz go przeczytał i ocenił i przy tym wszystkim oszczędność słowa i prostota, która jednak nie jest prostactwem, lecz wielkopańską wytwornością. Szkic drugi — przedstawia przyczyny śmiertelnego pojedynku Puszkina w obronie czci ubóstwianej żony. Tłem były intrygi dworskie, przy czym autor nie wyklucza możliwości, iż jednym z partnerów dramatu, zabiegającym o względy pięknej żony poety był cesarz Mikołaj I. W ostatnim studium autor, nie ukrywając nienawiści Puszkina do Polaków, podkreśla, iż była to nienawiść programowa, wynikająca z głębi przekonania nacjonalisty rosyjskiego, jakim był Puszkina, a nie z serwilizmu dworskiego. Puszkina musiał być taki, jako piewca imperializmu rosyjskiego. W tym świetle słynna przeciwpolska trylogia Puszkina „była to cytadela poetycka ku obronie imperialistycznych granic kultury rosyjskiej zbudowana, walcząca o prymat tej kultury w świecie słowian”.

Józef Gołąbek w art. „Dwaj nauczyciele” (Pion, 175) omawia wpływ Puszkina i Mickiewicza na twórczość literacką słowian. Obaj poeci wywarli silny wpływ, ale każdy inny. Puszkina był przede wszystkim artystą. Najpiękniejsze jego utwory to nie patriotyczny „Miedziany jeździec” czy „Borys Godunow”, ale „Eugeniusz Oniegin”. Tworzył sztukę dla sztuki i „pozostanie zawsze wielkim mistrzem poezji, przykładem niezrównanego artyzmu”. Toteż „oddziaływanie jego mogło ograniczyć się w kierunku artystycznym i w tym względzie znalazł istotnie wielu wyznawców”. Mickiewicz jest przede wszystkim poetą zbiorowości, wyrazicielem uczuć zbiorowych, które wypowiadał silnie i z artyzmem niezrównanym. Jest poetą walczącego o wolność narodu a jego poezja — bronią. Że zaś w tym czasie wszystkie prawie narody słowiańskie dążyły do wolności, Mickiewicz stał się dla poetów słowiańskich mistrzem. Puszkinem mogli się zachwycić, ale naśladowali głównie Mickiewicza.

4. Śmierć Unamuno. 31 grudnia 1936 r. zmarł pisarz hiszpański, Miguel de Unamuno. Charakteryzuje jego działalność w nr. 173 „Pionu” Edward Boye („Faust z Salamanki”), podkreślając, że pisma jego dla poznania całokształtu myśli europejskiej są tak ważne, jak Bergsona, Spenglera i Crocego. Był Unamuno, świadek upadającej „jego Hiszpanii” (ch c Besk z pochodzenia), proagat rem nie europeizowania jej w celu uratowania, ale „hiszpanizowania” — nie można bowiem zmienić charakteru narodowego. Szczytem jego twórczości jest „liryczny komentarz do filozofii narodowej”, tryptyk literacki: „Żywot don Kichota i Sanczy”, „Chrystus z Prado” i „Świadomość tragiczna życia”. Na język polski przełożony jest jego romans psychologiczny „Mgła”.

5. Nowe książki.—Marcel Proust — W cieniu zakwitających dziewcząt, Rój Warszawa 1937 — dalszy ciąg „W stronę Swana” z cyklu „W poszukiwaniu straconego czasu”. Sygryda Undset — „Olaf syn Anduna”, Rój, Warszawa 1937. Georges Bernanos — Pamiętnik wiejskiego proboszcza — „Rój”, Warszawa 1937 — nagroda powieściowa Akademii Francuskiej w r. 1936. Jan Földes — Ulica Kota Rybołowcy, Lwów 1937, Ks.—Atlas—powieść, która uzyskała I nagrodę w sumie 4 tysięcy funtów (100 tysięcy złotych) na Międzynarodowym Konkursie Powieściowym w Londynie w r. 1936; „Portrety kobiet wybitnych — Jo van Ammers-Küller, powieściopisarki holenderskiej, która niedawno bawiła w Polsce.

Mieczysław Pęcherski.

PÄDAGOGISCHER FÜHRER. Miesięcznik. Deutscher Verlag für Jugend und Volk in Wien. Rok LXXXVII. Prenumerata roczna dla Polski wynosi 9,90 zł. Nr. 1 (styczeń 1937 r.)

Miesięcznik ten rozpoczął 87 rok istnienia. Do roku 1935 ukazywał się pod tytułem — Die Quelle. Redakcja postawiła sobie za zadanie ułatwianie nauczycielowi dalsze kształcenie się przez umieszczanie artykułów teoretycznych na ogólne tematy pedagogiczne i przez poruszanie zagadnień dydaktycznych związanych

bezpośrednio z pracą szkolną. W każdym numerze znajdujemy artykuły na temat nauczania poszczególnych przedmiotów, lekcje praktyczne oraz bogaty przegląd wydawnictw pedagogicznych.

W artykule wstępnym — Die pädagogischen Grundlagen und Ziele der österreichischen Staatsjugend — dr A. Isnenghi mówi o zmianach, jakie zaszły w republice austriackiej w dziedzinie wychowania młodzieży. Państwo ujęło w swoje ręce wychowanie młodzieży obojga płci i nadało mu mocny kierunek obywatelsko-państwowy. Reformatorzy takiego wychowania młodzieży wyszli z prostych założeń. W nowej Austrii wszystko musi służyć ojczyźnie jako dobru najwyższemu. Młodzież jako przyszłość Austrii ma również ojczyźnie służyć. Do tego zadania trzeba ją przygotować przy wykorzystaniu wszystkich momentów wychowawczych istniejących poza szkołą i domem rodzinnym. Zatem wszyscy obywatele są powołani do wychowania młodego pokolenia. Dla osiągnięcia tego celu i skoordynowania wysiłków państwo powołało do życia organizację młodzieży pod nazwą „Oesterreichisches Jungvolk”, skupiającą w swych szeregach chłopców i dziewczęta. Chodzi o uodpornienie młodzieży przed anachizującymi prądami naszych czasów, o wdrożenie jej do samodzielności myślenia i o społeczne nastawienie do współobywatela. Ma to być pełnowartościowy obywatel, zdolny do służby i poświęcenia dla ojczyzny i kierujący się w życiu zasadami etyki chrześcijańskiej. Autor określa wychowanie austriackiego „Jungvolk”-u jako zdrowe i naturalne, realne i gruntowne, twarde, serdeczne ale nie sentementalne, oparte na wdrażaniu do odpowiedzialności i do dobrowolnego podporządkowania się.

Prof. W. Schwarzer — Latein an der Lehrerbildungsanstalt — porusza bardzo aktualne i u nas zagadnienie ze względu na rozstrzygającą się sprawę kształcenia nauczycieli. Autor w trosce o podniesienie poziomu umysłowego nauczycielstwa szkół powszechnych przemawia za wprowadzeniem łaciny do zakładów kształcenia nauczycieli. W ten sposób zatrze się różnica pomiędzy wykształceniem średnim a wykształceniem nauczyciela szkoły powszechnej, który przez poznanie kultury starożytnej lepiej zrozumie naszą kulturę wyrosłą na jej podłożu.

Dr F. Straus — Die Denkmäler als Lehrmittel. Przy nauczaniu geologii jako konkret do ręki podajemy młodzieży próbki kamieni. Autor jest zdania, że jest to metoda niewłaściwa. Z okruchów nie da się poznać całości i radzi korzystać z pomników i nagrobków. Dzieci poznają nie tylko sam materiał-kamień, ale i jego obrobkę oraz uzupełnią swoje wiadomości historyczne.

H. Müller — Wie kann der Lehrer zum Glauben an die Bildnerischen Fähigkeiten seiner Schüler kommen? — Zagadnienie tematów na lekcjach rysunków jest bardzo ważne i właściwy wybór decyduje o wartości dydaktycznej tego przedmiotu. Autor przestrzega przed dawaniem dzieciom gotowych tematów wykonanych przez nauczyciela i radzi jak najczęściej odwoływać się do przypomnienia dziecka i wiązać tematy z innymi przedmiotami nauczania.

O wykorzystaniu na lekcjach rysunków materiału zebranego podczas wycieczek naukowych do muzeów mówi K. Welleba — Die zeichnerische Auswertung von Lehrausflügen und Museumsbesuchen, — załączając szkice wykonane przez dzieci klasy trzeciej.

K O M U N I K A T Y.

Pomoc kształcącej się młodzieży.

Związek Osadników utrzymuje od dziesięciu lat w Warszawie, Wilnie, Brześciu n.Bug., Równem na Wołyniu, Grodnie, Nowogródku i Lidzie zakłady wychowawcze (Ogniska) dla młodzieży z Kresów, kształcącej się w szkołach zawodowych i gimnazjach.

Oplaty za całkowite utrzymanie (mieszkanie, światło, opał, żywienie, pranie, pomoc w nauce, pomoc sanitarno-lekarska) wynoszą:

- a) w ogniskach warszawskich (męskim i żeńskim) — około 60 zł. mies., z których 35 — 45 zł. płatne jest w gotówce, reszta ratami miesięcznymi po upływie 3 lat od ukończenia nauki,
- b) w ogniskach wileńskich (męskich i żeńskich) — około 55 zł. mies., z których 35 — 40 zł. płatne jest w gotówce, reszta ratami miesięcznymi po upływie 3 lat od ukończenia nauki,

- c) w ognisku brzeskim (męskim) 50 zł. mies., (dla dzieci osadników—członków związku 35 zł. w gotówce, reszta ratami miesięcznymi po upływie 3 lat od ukończenia nauki),
- d) w ognisku grodzieńskim (męskim) — około 55 zł. mies., z których 35—40 zł. płatne jest w gotówce, reszta ratami miesięcznymi po upływie 3 lat od ukończenia nauki,
- e) w ognisku rowieńskim (męskim) — 30—40 zł. miesięcznie gotówką,
- g) w ognisku lidzkim (męskim) — 30 zł. miesięcznie gotówką,
- f) w ognisku nowogródzkim (męskim) — 25 — 26 zł. miesięcznie gotówką.

Szczegółowe informacje, w sprawie przyjmowania do Ognisk nowych kandydatów(ek) w r. szkolnym 1937/1938, oraz wyboru szkół — można otrzymać w następujących urzędach i instytucjach:

1. W Związkach Osadników, we wszystkich miastach powiatowych.

2. W Inspektoratach Szkolnych.

3. W dyrekcjach szkół średnich.

4. W kierownictwach szkół powsz. 7 i o kl.

5. W Urzędach gminnych.

Na żądanie szczegółowe programy, po nadesłaniu 50 groszy w znaczkach pocztowych.

Adres Związku Osadników w Warszawie: ul. Wrońskiego 1, — w Wilnie, ul. Zygmuntowska 16, — w Brześciu n.Bug., ul. Pereca 20, — w Grodnie, ul. Listowskiego 47a, — w Równem Woł., ul. Młynowska 10, — w Nowogródku, ul. Korlicka 5a, — w Lidzie, ul. Pierackiego.

FIRMA „SPRZĘT SZKOLNY” Sz. O. O. NADEŚLAŁA NASTĘPUJĄCY KOMUNIKAT.

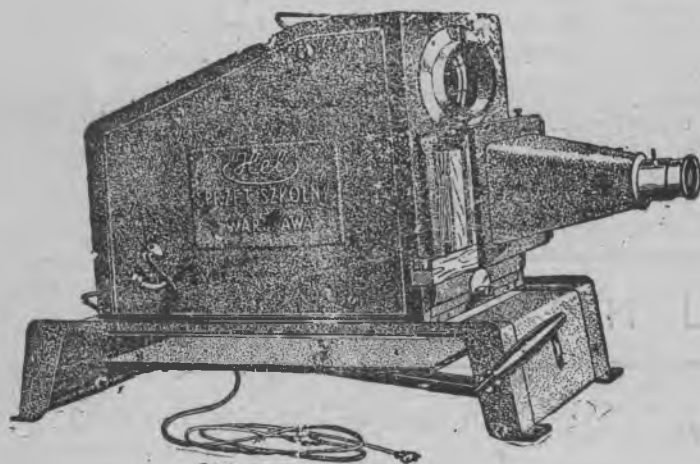
Udziałowcami firmy „Sprzęt Szkolny” po przebiegu w kwietniu r. b. części udziałów, będących w posiadaniu Sp. Akc. „Nasz Sklep Urania”, są obecnie wyłącznie pedagodzy — prof. Henryka Garlikowska, Dr. Jan Natanson-Leski, Dyr. Paweł Ordyński i Dr. Feliks Różycki, co daje gwarancję, iż wytwórnia pomocy szkolnych będzie postawiona na należytych poziomach i pozwoli na dalsze uniezależnianie się w tej dziedzinie od produkcji zagranicznej.

Spółka „Sprzęt Szkolny” nabyła również warsztaty „Uranii”, które pozostają nadal pod kierownictwem doświadczanego konstruktora w dziedzinie pomocy szkolnych p. R. Woltmanna.

SPRZĘT SZKOLNY SP. Z O. O.

Udziałowcy: Garlikowska H., Natanson Leski J., Ordyński P., Różycki F.

WARSZAWA, ŚWIEŹOKRZYSKA 1/3 i 5.
WYTWÓRNIĄ POMOCY NAUKOWYCH: KOMITETOWA 2.

POLECA:

POMOCE NAUKOWE
PRZYSTOSOWANE DO
PROGRAMÓW
MIN. W. R. i O. P.

dla szkół powszechnych, gimnazjów
i liceów ogólnokształcących i zawod.

Jakość towaru pierwszorzędna, przy
cenach przystępnych.

SZCZEGÓLNEJ UWADZE POLECAMY
krajowy uniwersalny EPIDIA-
SKOP „HEL” zatwierdzony do
użytku szkolnego Min. W. R.
i O. P. z dnia 25.VIII.1936 r.
Nr. I. Poz. 3693/36.

Na życzenie demonstrujemy epidiaskop w szkole.
Prospekty wysyłamy natychmiast na żądanie.

MEBLE SZKOLNE — TABLICE DO PISANIA.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n/B.
Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego 5 zł.
Cena pojedynczego numeru 50 groszy.

Redakcja rękopisów nie zwraca

Ogłoszenia na okładce: cała strona 160 zł. 1/2 strony 80 zł. 1/4 strony 40 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30.527.

Odbito w Polskiej Kresowej Drukarni w Brześciu n/B. z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

ROK XIV.

Nr. 7—(125).

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO

WRZESIEŃ

1937 R.

TREŚĆ:

Poz.	Str.	Poz.	Str.
56. Ustawa o Świącie Niepodległości	294	73. Wydawnictwo p. t. „Publiczne szkoły powszechne pierwszego stopnia”.	325
57. Okręgi Szkolne	294	74. Kolportaż i sprzedaż wydawnictw w urzędach i instytucjach państwowych	325
58. Organizacja szkolnictwa dokształcającego	295	75. Popieranie akcji bibliotecznej	326
59. Nadawanie prywatnym szkołom dokształcającym zawodowym uprawnień szkół publicznych	296	75a. Opieka wychowawcza nad szkolnymi organizacjami młodzieżowymi	327
60. Przemianowanie publicznych szkół powszechnych.	297	76. Ruch krajoznawczy wśród młodzieży szkolnej	328
61. Zaliczenie szkół dokształcających zawodowych do kategorii szkół publicznych	298	77. Wykaz prywatnych gimnazjów ogólnokształcących nowego ustroju posiadających uprawnienia gimnazjów państwowych	328
62. Otwarcie państwowego liceum pedagogicznego w Białymstoku	299	Komunikat	329
63. Otwarcie państwowego liceum pedagogicznego w Łomży.	299	Wydawnictwa dozwolone do użytku szkolnego	329
64. Nadawanie prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powsz.	300		
65. Taksa administracyjna w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach	300		
66. Organizacja publicznych szkół powszechnych I stopnia i zmiana stopnia publicznych szkół powszechnych	301		
67. Opłaty szkolne w liceach zawodowych	305		
68. Zwolnienie od obowiązku prowadzenia ćwiczeń dziesięciominutowych i śródlekcyjnych	305		
69. Obrona w komisjach dyscyplinarnych dla nauczycieli	305		
70. Koła szkolne Krucjaty Eucharystycznej w szkołach powszechnych	306		
71. Spis podręczników szkolnych na rok 1937/38	307		
72. Ułatwianie uczniom szkół powszechnych przede wszystkim I i II stopnia przechodzenia i uczęszczania do szkół wyższego stopnia i innych	322		

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Słowo od Redakcji	332
Samokształcenie nauczycieli — J. T. Nowakowski	333
Informacje dla koleżanek i kolegów przygotowujących się do egzaminów w charakterze eksternów na W. K. N. w Warszawie — Koło Brześcian w Warszawie	335
Akcja dostarczania lektury nauczycielstwu przygotowującemu się w charakterze eksternów do egzaminów z W. K. N.— R. Młyński	346
Znaczenie ogrodów przy szkołach powszechnych	352
Przed IV Tygodniem Szkoły Powszechnej	353
Nowe książki i czasopisma	289
Komunikaty	291

PAMIĘTAJ O TYGODNIU SZKOŁY POWSZECHNEJ
2.X — 8.X 1937 r.

56.

U S T A W A

z dnia 23 kwietnia 1937 r.

o Świącie Niepodległości.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr. 5, poz. 123 z 1937 r.).

Art. 1. Dzień 11 listopada, jako rocznica odzyskania przez Naród Polski niepodległego bytu państwowego i jako dzień po wsze czasy związany z wielkim imieniem Józefa Piłsudskiego, zwycięskiego Wodza Narodu w walkach o wolność Ojczyzny — jest uroczystym Świętem Niepodległości.

Art. 2. Dzień 11 listopada jest dniem wolnym od pracy.

Art. 3. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Prezesowi Rady Ministrów i wszystkim ministrom.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia *).

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*

Prezes Rady Ministrów i

Minister Spraw Wewnętrznych:

Stawoj-Składkowski.

Minister Spraw Zagranicznych: *Beck.*

Minister Spraw Wojskowych: *Kasprzycki.*

Minister Skarbu: *E. Kwiatkowski.*

Minister Sprawiedliwości: *W. Grabowski.*

Minister Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego:

W. Świątosławski.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:

J. Poniatowski.

Minister Przemysłu i Handlu: *Antoni Roman.*

Minister Komunikacji: *Ulrych.*

Minister Opieki Społecznej:

Marian Zyndram-Rościatkowski.

Minister Poczty i Telegrafów: *E. Kaliński.*

57.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 15 maja 1937 r.

o okręgach szkolnych.

(Przedruk z Dz. Urz. Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr 6, poz. 168 z 1937 r.).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkol-

nych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 304) w brzmieniu zmienionym art. 53 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1934 r. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w niektórych działach administracji państwowej (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976) zarządza się co następuje:

§ 1. Dla celów administracyjnych w zakresie wychowania dzieli się obszar państwa, z wyjątkiem województwa śląskiego, na następujące okręgi szkolne:

1. brzeski, obejmujący obszary województw poleskiego i białostockiego z wyłączeniem powiatów suwalskiego, augustowskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Brześciu n.Bug.

2. krakowski, obejmujący obszary województw krakowskiego i kieleckiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Krakowie.

3. lubelski, obejmujący obszar województwa lubelskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Lublinie,

4. lwowski, obejmujący obszary województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego we Lwowie,

5. pomorski, obejmujący obszar województwa pomorskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Toruniu,

6. poznański, obejmujący obszar województwa poznańskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Poznaniu.

7. warszawski, obejmujący obszary okręgu m. st. Warszawy oraz województw warszawskiego i łódzkiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Warszawie,

8. wileński, obejmujący obszary województw wileńskiego i nowogródzkiego oraz powiatów suwalskiego, augustowskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego z województwa białostockiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Wilnie,

9. wołyński, obejmujący obszar województwa wołyńskiego, z siedzibą kuratora okręgu szkolnego w Równem.

§ 2. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r. Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7 lipca 1932 r. o okręgach szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 589*).

Prezes Rady Ministrów: *Stawoj-Składkowski.*

Minister W. R. i O. P.: *W. Świątosławski.*

*) t.j. z dniem 30 kwietnia 1937 r.

*) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 68.

58.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznegoz dnia 24 maja 1937 r. (Nr. III PU-3132/37)
o organizacji szkolnictwa dokształcającego
zawodowego.(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Min. W. R. i O. P.
Nr 6, p. 169 z 1937 r.)

Na podstawie artykułów: 2 ust. 2, 15 ust. 2 i 3, 26, 54 i 59 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) i w związku z § 222 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 roku o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. M.R. i O.P. Nr. 15, poz. 202) zarządzam, co następuje:

§ 1. Zadaniem szkół dokształcających zawodowych jest:

- a) wychowywanie religijno-moralne i społeczno-obywatelskie młodzieży,
- b) udzielanie wiadomości z dziedziny życia gospodarczego i potrzeb zawodu, pogłębianie wykształcenia praktycznego, otrzymywanego przez młodzież w warsztacie pracy, oraz rozszerzanie jej wykształcenia ogólnego.

§ 2. Szkoły dokształcające zawodowe są przeznaczone dla męskiej i żeńskiej młodzieży pracującej, która wypełniła obowiązek szkolny i podlega obowiązkowi dokształcania zawodowego.

§ 3. Szkoły dokształcające zawodowe są zasadniczo trzyklasowe; w zależności od potrzeb zawodu — za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego lub wyznaczonej przez niego państwowej władzy szkolnej — mogą być organizowane szkoły czteroklasowe.

§ 4. Szkoły dokształcające zawodowe pod względem programowym dzielą się na:

- a) ogólnozawodowe, w których odbywa się nauczanie wspólne dla młodzieży pracującej w różnych zawodach,
- b) specjalne, w których odbywa się nauczanie osobne dla młodzieży pracującej w jednym zawodzie lub kilku zawodach pokrewnych.

§ 5. Szkoły dokształcające zawodowe mogą być męskie, żeńskie i koedukacyjne.

Szkoły dokształcające zawodowe koedukacyjne mogą być organizowane tylko w tych wypadkach, gdy liczba kandydatów lub kan-

dydatek nie daje podstawy do zorganizowania osobnej szkoły męskiej lub żeńskiej oraz gdy zostaną zapewnione specjalne warunki wychowawcze, wypływające z koedukacyjnego charakteru szkoły.

§ 6. Szkoła dokształcająca zawodowa może być zorganizowana przy zgłoszeniu się co najmniej 30 kandydatów, w wyjątkowych przypadkach, przy mniejszej liczbie kandydatów, szkoła dokształcająca zawodowa może być zorganizowana tylko za zgodą państwowych władz szkolnych:

§ 7. W szkołach dokształcających ogólnozawodowych mogą być tworzone klasy specjalne, w których nauczanie odbywa się osobno dla młodzieży pracującej w jednym zawodzie lub zawodach pokrewnych.

Klasy lub oddziały specjalne mogą powstawać, o ile się zgłosi odpowiednia liczba kandydatów.

§ 8. Jeżeli w szkole dokształcającej ogólnozawodowej znajduje się pewna liczba uczniów (uczennic), pracujących w jednym zawodzie lub zawodach pokrewnych, nie wystarczająca do stworzenia osobnej klasy, może być z niej utworzona grupa, dla której nauczanie przedmiotów zawodowych będzie się odbywało oddzielnie.

§ 9. Szkoły dokształcające zawodowe mogą posiadać różne wydziały specjalne, obok tego również wydział ogólnozawodowy.

§ 10. Gdy liczba uczniów (uczennic), pracujących w jednym zawodzie lub zawodach pokrewnych, rozmieszczona w dwu lub kilku szkołach dokształcających ogólnozawodowych, daje możliwość zorganizowania specjalnego nauczania, należy uczniów tych (uczennice te) zgrupować w jednej ze szkół. Decyzja, przy której ze szkół dokształcających ma być zorganizowane specjalne nauczanie, należy do państwowej władzy szkolnej.

§ 11. Nauczanie w szkołach dokształcających zawodowych odbywa się według programów, ustalonych lub zatwierdzonych przez państwowe władze szkolne.

§ 12. Programy szkół dokształcających ogólnozawodowych są oparte na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej; programy szkół dokształcających zawodowych specjalnych są oparte bądź na pierwszym, bądź na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 13. Liczba godzin nauczania tygodniowo w szkołach dokształcających zawodowych wynosi w zasadzie od 8 miu do 12-tu. Plan oraz liczbę godzin nauczania w tygodniu dla poszczególnych rodzajów szkół ustalają programy.

§ 14. Przyjmowanie młodzieży do szkół dokształcających zawodowych odbywa się w zasadzie na początku roku szkolnego. Młodzież

która zaczęła pracować po tym terminie, może być przyjmowana do szkoły również w ciągu roku szkolnego.

§ 15. Warunkiem przyjęcia do klasy pierwszej szkoły kształcącej ogólnozawodowej oraz specjalnej, opierającej swój program na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej, jest posiadanie świadectwa ukończenia klasy czwartej, szkoły powszechnej trzeciego lub drugiego stopnia, albo ukończenia z wynikiem pomyślnym pierwszego roku nauki w klasie czwartej szkoły powszechnej pierwszego stopnia, albo innego świadectwa uznanego przez państwowe władze szkolne za równoważne.

Kandydat (kandydatka) posiadający świadectwo ukończenia szkoły powszechnej drugiego stopnia lub świadectwo ukończenia klasy szóstej (z wynikiem dodatnim) szkoły powszechnej trzeciego stopnia lub świadectwo, uznane przez państwowe władze szkolne za równoważne, może być przyjęty — po złożeniu egzaminu sprawdzającego — do klasy drugiej, o ile brak w danej miejscowości szkoły kształcącej zawodowej specjalnej, opierającej swój program na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Kandydaci, posiadający odpowiednie wykształcenie, uznane przez państwowe władze szkolne za wystarczające, mogą być przyjmowani do klasy trzeciej.

§ 16. Warunkiem przyjęcia do klasy pierwszej szkoły kształcącej zawodowej specjalnej, opierającej swój program na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej, jest posiadanie świadectwa ukończenia szkoły powszechnej drugiego stopnia lub świadectwa ukończenia z wynikiem dodatnim klasy szóstej szkoły powszechnej trzeciego stopnia lub świadectwa uznanego przez państwowe władze szkolne za równoważne.

§ 17. Dla kandydatów do klasy pierwszej, nie posiadających przygotowania wskazanego w §§ 15 i 16, może być zorganizowana klasa wstępna za zgodą państwowych władz szkolnych.

§ 18. Absolwenci szkół przysposobienia zawodowego pierwszego stopnia oraz kandydaci, posiadający wykształcenie, uznane przez państwowe władze szkolne za wystarczające — po złożeniu egzaminu sprawdzającego — mogą być przyjmowani do klasy drugiej lub trzeciej szkół kształcących zawodowych.

§ 19. Młodzież, która do szkoły kształcącej zawodowej nie uczęszczała lub jej nie ukończyła z przyczyn, uznanych przez państwowe władze szkolne za uzasadnione, może być dopuszczona do egzaminu dla eksternów. Za-

kres wymagań egzaminu dla eksternów i ich organizację ustalają osobne przepisy.

Świadectwo złożenia egzaminu przez eksterną z wynikiem dodatnim jest pod względem uprawnień równoważne ze świadectwem ukończenia publicznej szkoły kształcącej zawodowej.

§ 20. Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy szkół kształcących zawodowych dla młodzieży fizycznie upośledzonej (głuchoniemych, ociemniałych) lub moralnie zaniedbanej. Organizację tych szkół określają osobne zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Rozporządzenie to nie dotyczy kształcących szkół rolniczych.

§ 21. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

Równocześnie tracą moc wszelkie przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister

(—) W. Świętosławski.

59.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

z dnia 24 maja 1937 r. (Nr III PU-3133/38)

o nadawaniu prywatnym szkołom kształcącym zawodowym uprawnień szkół publicznych.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 6 poz. 170 z 1937 r.)

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33. poz. 343) zarządzam co następuje:

§ 1. Uprawnienia publicznych szkół kształcących zawodowych mogą być nadane:

a) prywatnym szkołom kształcącym zawodowym, których program i organizacja odpowiadają programowi i organizacji publicznych szkół kształcących zawodowych,

b) prywatnym szkołom kształcącym zawodowym, różniącym się programem lub organizacją od publicznych szkół kształcących zawodowych, a uznanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne.

§ 2. Nadanie uprawnień prywatnej szkole kształcącej zawodowej może nastąpić, jeżeli:

a) odpowiada ona potrzebom gospodarczym i państwowym na danym terenie;

b) osiąga w pracy wychowawczej poziom uznany przez państwowe władze szkolne za dorównujący poziomowi osiąganemu w publicznych szkołach kształcących zawodowych — w szczególności w zakresie wychowania młodzieży, odpowiadającego potrzebom Państwa;

c) wyniki nauczania oraz pracy nad wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym młodzieży dorównują wynikom, osiąganym w odpowiednich publicznych szkołach kształcących zawodowych;

d) posiada odpowiednie do swej liczebności i organizacji pomieszczenie, urządzenie, należyte zaopatrzenie w pomoce naukowe, oraz przestrzega wymagań higieny;

e) stosuje się ściśle do obowiązujących przepisów, dotyczących zarówno szkół kształcących zawodowych w ogólności, jak i publicznych szkół kształcących zawodowych, do postanowień statutu szkoły oraz wszelkich zarządzeń państwowych władz szkolnych;

f) jest czynna co najmniej od dwu lat.

§ 3. Uprawnienia szkół publicznych nadaje prywatnej szkole kształcącej zawodowej Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora właściwego okręgu szkolnego.

§ 4. Nadanie uprawnień ważne jest do odwołania.

Nadane uprawnienia mogą być odwołane, gdy państwowe władze szkolne stwierdzą, że szkoła przestała spełniać którykolwiek z warunków, przewidzianych w § 2 niniejszego rozporządzenia, lub narusza inne obowiązujące ją przepisy.

§ 5. Prywatna szkoła kształcąca zawodowa, korzystająca z uprawnień szkół publicznych ma prawo na świadectwach szkolnych umieszczać orzeczenie: Zarządzeniem z dnia Nr Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nadał prywatnej szkole (nazwa) uprawnienia publicznych szkół kształcących zawodowych.

§ Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

Równocześnie tracą moc wszelkie przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister
(—) W. Świątosławski.

60.

Z A R Z Ä D Z E N I E Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 lipca 1937 r. (Nr II P-5745/37)
o przemianowaniu publicznych szkół
powszechnych.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Min. W. R. i O. P.”
Nr 8 p. 231 z 1937 r.)

Na podstawie § 2 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 lipca 1937 r. o przystosowaniu ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymaniu publicznych szkół powszechnych do wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 433) zarządzam, co następuje:

§ 1. Dotychczasowe nazwy publicznych szkół powszechnych: jedno, dwu, trzy, cztero, pięć, sześć i siedmioklasowa publiczna szkoła powszechna — zastępuje się z dniem 15 listopada 1937 r. nazwami: publiczna szkoła powszechna stopnia I (pierwszego), II (drugiego) i III (trzeciego).

W związku z tym należy od dnia 15 listopada 1937 r. używać terminów „klasa” i „oddział” wyłącznie w znaczeniu ustalonym w § 7 statutu publicznych szkół powszechnych siedmioletnich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1933 Nr. 14, poz. 194*).

§ 2. Przemianowanie szkół dokonuje się w myśl zasad następujących:

a) Publiczne szkoły powszechne, posiadające jednego lub dwóch nauczycieli i cztery klasy z programem klas szkoły pierwszego stopnia, z których klasy I i II są jednoroczne, III-dwuletnie i IV-trzyletnie, choćby klasa III miała tylko jeden, a klasa IV tylko jeden lub dwa roczniki — zostają przemianowane na szkoły stopnia I (pierwszego).

Szkoły posiadające trzech lub czterech nauczycieli i pięć klas jednorocznych oraz szóstą klasę dwuletnią z programem klas szkoły stopnia drugiego, choćby klasa szósta miała tylko jeden rocznik, zostają przemianowane na szkoły stopnia II (drugiego).

Szkoły, posiadające co najmniej pięciu nauczycieli i siedem klas jednorocznych, zostają przemianowane na szkoły stopnia III (trzeciego);

b) przy ustalaniu stopnia szkół, w których brak jest czasowo lub na stałe jednej lub wię-

*) Vide „Dziennik Urzędowy K. O. S. B.” Nr 9-(88)
p. 97 z 1933 r.

cej klas, czy też jednego lub dwu roczników w klasie dwuletniej lub trzyletniej, należy kierować się zakresem realizowanego przez istniejące klasy programu i stosowanym planem godzin.

Szkoły, które nie posiadają jednej lub więcej klas wyższych, mogą być — przy odpowiedniej organizacji klas niższych — przemianowane na szkoły stopnia II lub III.

c) Przy przemianowaniu szkół nowoorganizowanych, tzw. „rozwojowych” należy ustalać ich stopień według zamierzeń na najbliższą przyszłość, opartych zasadniczo na liczbie dzieci i przewidywanej liczbie nauczycieli. Organizację szkół nowoorganizowanych stopnia I podaje okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 56 z dnia 5 czerwca 1937 r. II P-2504/37 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 209).*)

d) Szkoły, które zmieniły w r. 1937/38 organizację i zakres programu nauczania wskutek powiększenia liczby nauczycieli z dwu do trzech, względnie z czterech do pięciu, zostają przemianowane na szkoły stopnia II, względnie III, niezależnie od organizacji przejściowej, przewidzianej w okólniku Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 56, z dnia 5 czerwca 1937 r. II P-2504/37 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 209).

e) Tzw. „klasy filialne” lub „eksponowane” nie podlegają przemianowaniu, gdyż nie stanowią samodzielnej szkoły, lecz są tylko oddziałami równoległymi klas szkoły macierzystej, która podlega przemianowaniu.

f) Przytoczone wyżej wskazówki nie wyczerpują wszystkich wypadków, jakie mogą być w rzeczywistości. W nieobjętych przez powyższe wskazówki przypadkach należy przede wszystkim ustalić zadania programowe danej szkoły, a w razie niepewności przemianować szkoły raczej na stopień niższy aniżeli wyższy.

W razie wątpliwości należy zwrócić się do Kuratorium lub Ministerstwa o wskazówki, trzeba jednak uczynić to jaknajwcześniej, aby nie przekroczyć wyznaczonego terminu przemianowania szkół.

§ 3. Orzeczenia o przemianowaniu publicznych szkół powszechnych wydadzą Inspektorzy Szkolni według załączonego wzoru w terminie do 15 listopada 1937 r. w oparciu o sprawozdania z organizacji publicznych szkół powszechnych według stanu z dnia 1 października 1937 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1935 Nr. 8, poz. 156).

Z przemianowaniem szkół nie należy łączyć zmiany organizacji szkoły, punktu szkolnego, obwodu (rejonu) szkolnego lub zmiany języka nauczania.

*) Vide str. 301.

Orzeczenie o przemianowaniu szkoły należy przesłać gminie i samorządowi szkolnemu w gminie oraz kierownictwu szkoły.

Sprawa przemianowania kierowników i nauczycieli publicznych szkół powszechnych będzie załatwiona oddzielnie.

Minister

(—) W. Świątosławski.

Załącznik do zarządzenia Min. W. R. i O. P. z dnia 22 lipca 1937 r. (Nr II P-5745/37).

INSPEKTOR SZKOLNY

w

dnia 1937 r.

Nr

Na podstawie § 2 rozporządzenia z dnia 8 lipca 1937 r. o przystosowaniu ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych do wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa oraz § 3 zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 lipca 1937 r. Nr II P-5745/37 o przemianowaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 231) przemianuję klasową publiczną szkołę powszechną Nr im. w z dniem 15 listopada 1937 r. na publiczną szkołę powszechną stopnia (.....).

Inspektor Szkolny:

61.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 2 czerwca 1937 r. (Nr III, P-3330/37)

o zaliczeniu szkół kształcących zawodowych do kategorii szkół publicznych.

(Przedruk „Z Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 6 poz. 172 z 1937 r.).

Na podstawie art. 1 ust. 2 i art. 59 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) oraz art. 6 i 10 ustawy z dnia 29 marca 1937 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół kształcących zawodowych (Dz. U. R. P. Nr 24 poz. 152) zarządzam co następuje:

§ 1.

Szkoły wymienione na dołączonym do niniejszego zarządzenia wykazie są publicznymi szkołami kształcącymi zawodowymi w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 11 mar-

ca 1932 r. o ustroju szkolnictwa oraz art. 6 ustawy z dnia 29 marca 1937 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół dokształcających zawodowych.

§ 2.

Szkoły, o których mowa w § 1 noszą nazwę: „Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa w.....”.

W razie istnienia w danej miejscowości kilku publicznych szkół dokształcających zawodowych, należy nazwę każdej poszczególnej szkoły uzupełnić liczbą porządkową.

§ 3.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

M i n i s t e r

w. z. (—) *J. Błeszyński.*

Okrag Szkolny Brzeski

Województwo Białostockie.

Białystok — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa (męska).

Białystok — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa (żeńska).

Bielsk Podlaski — Publiczna Męska Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Hajnówkę — Publiczna Męska Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Łapy — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa im. St. Staszica.

Łomża — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Ostrów-Mazowiecka — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Wysokie-Mazowieckie — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Wojewódzkie Poleskie.

Brześć n.B. — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Dawidgródek — Publiczna Męska Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Kobryń — Publiczna Męska Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Łuniniec — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Pińsk — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

Prużana — Publiczna Męska Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

62.

Z A R Z Ą D Z E N I E

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 13 lipca 1937 r. (Nr II S-6130/37)

w sprawie otwarcia państwowego liceum pedagogicznego w Białymstoku.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 8, poz. 236 z 1937 r.).

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 304) oraz art. 2, 54 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem roku szkolnego 1937/38 tworzy się państwowe liceum pedagogiczne męskie w Białymstoku.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1937 r.

M i n i s t e r

(—) *W. Świętosławski.*

63.

Z A R Z Ą D Z E N I E

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 13 lipca 1937 r. (Nr II S 6131/37)

w sprawie otwarcia państwowego liceum pedagogicznego w Łomży.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 8 poz. 248 z 1937 r.).

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 304) oraz art. 2, 54 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem roku szkolnego 1937/38 tworzy się państwowe liceum pedagogiczne żeńskie w Łomży.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1937 r.

M i n i s t e r

(—) *W. Świętosławski.*

64.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

O K Ó L N I K Nr. 32.

z dnia 21 kwietnia 1937 r. (II P-3206/37)

w sprawie nadawania prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 5 poz. 136 z 1937 r.).

Zgodnie z § 7 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 15 grudnia 1936 r. o nadawaniu prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11. poz. 214*) po dniu 1 września 1937 r. będą nadawane uprawnienia tym prywatnym szkołom, które spełniają warunki przewidziane w § 2 cytowanego rozporządzenia.

W związku z tym Ministerstwo wyjaśnia co następuje:

do § 1-go.

Za szkoły powszechne prywatne, zorganizowane na wzór publicznych szkół powszechnych można uznawać te szkoły, które stosują w zakresie organizacji i programu wszystkie przepisy, obowiązujące publiczne szkoły powszechne odpowiedniego stopnia, o ile specjalne zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. inaczej nie stanowią.

do § 2-go

Przeprowadzane wizytacje w prywatnych szkołach powinny dostarczyć odpowiedniego materiału dla stwierdzenia, czy spełnione pozostały poszczególne warunki wymienione w § 2-im, dla opracowania wniosków i podjęcia ostatecznych decyzji.

do § 3-go

1. a) Właściwy Inspektor Szkolny, stwierdzający, iż dana prywatna szkoła powszechna spełnia warunki przewidziane w § 2-im, cytowanego rozporządzenia, przesyła Kuratorium do dnia 1 lutego należyte umotywowany wniosek o nadanie uprawnień publicznych szkół powszechnych.

b) Wnioski w sprawie uprawnień przekłada Inspektor Szkolny dla każdej prywatnej szkoły powszechnej oddzielnie.

*) Vide „Dziennik Urzędowy K. O. S. B. Nr 2 (120) p. 4 z 1937 r.”.

c) Do każdego wniosku Inspektor Szkolny dołącza odpis sprawozdania z ostatniej wizytacji danej szkoły oraz swą opinię odnośnie do poszczególnych punktów omawianego § 2-go z ewentualnym uzasadnieniem.

2. Kurator Okręgu Szkolnego podejmuje decyzję w takim terminie, by właściwy Inspektor Szkolny mógł w razie nadania uprawnień zawiadomić o tym interesowaną prywatną szkołę powszechną przed dniem 1 kwietnia tego roku, w którym uprawnienia zostały nadane.

3. Uprawnienia uzyskuje szkoła z tym rokiem szkolnym, w ciągu którego zostały nadane.

4. Ewentualne podania i prośby właścicieli lub kierownictw prywatnych szkół powszechnych w sprawie uprawnień należy załatwiać w myśl obowiązujących przepisów.

do § 4-go.

Ewentualne odwołanie nadanych uprawnień powinno następować przed dniem 1 kwietnia.

Inspektorzy Szkolni zobowiązani są prowadzić specjalny rejestr prywatnych szkół powszechnych, mających uprawnienia szkół publicznych odnotowując w nich daty i numery odpowiednich decyzji Kuratorium.

Kuratoria wydadzą w związku z tym dalsze, konieczne zarządzenia

Sprawa świadectw wydawanych przez prywatne szkoły powszechne przed wejściem w życie rozporządzenia o uprawnieniach załatwiona będzie oddzielnie.

Podsekretarz Stanu:

(—) *Jerzy Ferek Błeszyński.*

65.

M I N I S T E R

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

O K Ó L N I K Nr 55

z dnia 3 czerwca 1937 r. (I R—4830/37)

o taksie administracyjnej w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach.

Z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1937 r. zarządzam pobieranie w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach taksy administracyjnej rocznej w wysokości 30 złotych.

Dzieci rodziców niezamożnych, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać — począwszy od

I półrocza klasy I — ze zwolnienia od taksy administracyjnej. Zwolnienie od taksy administracyjnej należy stosować w odniesieniu do dzieci niezamożnych inwalidów wojennych, niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari” i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości.

Radom Pedagogicznym przysługuje prawo zwalniania od taksy administracyjnej w granicach 25% liczby uczniów w danej szkole. Gdyby wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia większej liczby zwolnień, powinny Dyрекcję szkół uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1 listopada, a w II półroczu do dnia 1 kwietnia.

Nie pobiera się taksy administracyjnej od dzieci, uczęszczających do szkół ćwiczeń państwowych liceów pedagogicznych i pedagogiów, zorganizowanych na zasadach wskazanych w § 14 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 6-go marca 1937 r. o organizacji państwowego liceum pedagogicznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3, poz. 56).

Decyzja Rady Pedagogicznej o udzieleniu zwolnień od taksy administracyjnej następuje do dnia 20 października na skutek podania, wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej do dnia 20 września. Dyrekcja szkoły może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w I półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, o ile istnieją nadal warunki, od których zależy zwolnienie. Uczniowie nie zwolnieni od taksy, obowiązani są wpłacać ją ratami półrocznymi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzji Rady Pedagogicznej najpóźniej jednak do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

Uczniowie, wstępujący do państwowych liceów pedagogicznych i pedagogiów, składają w dyrekcji szkoły deklaracje, podpisane przez rodziców lub opiekunów prawnych, że po ukończeniu liceum pedagogicznego (pedagogium) pełnić będą służbę nauczycielską w publicznych szkołach powszechnych w ciągu lat trzech lub dokonają zwrotu kwoty 170 zł. za każdy rok nauki, pobieranej w tych szkołach. Wzór deklaracji i sposób jej składania wskażą osobne przepisy.

Postanowienia punktów VII. IX-a, XII-a i XII-h okólnika Nr. 85 z dnia 14-go czerwca 1934 r. (I. R.—4547/34) o opłatach szkolnych w państwowych szkołach średnich ogólnokształ-

cących, państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6-7, poz. 96) obowiązują w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach.

Minister

w. z. (—) Błeszyński.

66.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

O K Ó L N I K Nr 56

z dnia 5 czerwca 1937 r. (II P 2504/37)

w sprawie nowoorganizowanych publicznych szkół powszechnych I stopnia oraz w sprawie zmiany stopnia publicznych szkół powszechnych.

Zarządzam, aby przy organizowaniu publicznych szkół powszechnych I stopnia o jednym nauczycielu w miejscowościach dotąd bezszkolnych oraz przy zmianie stopnia publicznych szkół powszechnych, dokonywanej przez dodanie etatu nauczycielskiego, stosować dotychczasowe instrukcje oraz podane w nich przejściowe plany godzin.

Minister

w. z. (—) Błeszyński.

2 załączniki-instrukcje.

I załącznik do Nr. II P-2504/37.

I N S T R U K C J A

w sprawie organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu otwieranych w miejscowościach dotąd bezszkolnych.

Wśród różnych warunków, z którymi liczyć się należy przy organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu powstających w miejscowościach dotąd bezszkolnych, należy wyróżnić dwie sytuacje:

I. 1) Jedną, gdy do nowopowstającej szkoły zgłaszają się tylko takie dzieci w wieku obowiązku szkolnego, a więc 7 — 13 latnie, które dotąd wcale do żadnej szkoły nie chodziły i obowiązku szkolnego nie spełniały. Należy dzieci te przyjąć do szkoły zgodnie z obowiązującymi przepisami i na czas okresu przygotowawczego podzielić na dwa liczebnie mniej więcej równe oddziały, przydzielając do jednego z nich dzieci młodsze, do drugiego zaś starsze. Oddziały te powinny pracować w równej liczbie godzin tygodniowo; oddział starszych możliwie w godzinach wcześniejszych, oddział młodszych później.

2) Realizując w okresie przygotowawczym w obu oddziałach te same, przepisane programem, zadania, należy ponadto zorientować się w tym czasie, którzy uczniowie — z wyjątkiem rocznika najmłodszego — będą się nadawali, ze względu na swój poziom rozwoju umysłowego, do przydzielenia po okresie przygotowawczym do klasy nadzwyczajnej, mającej w danym roku szkolnym uczyć się według programu przejściowego, opartego na programie klasy I i II.

3) Opierając się na wynikach okresu przygotowawczego, należy po jego zakończeniu zorganizować z uczniów obu oddziałów już na stałe dwie klasy; pierwszą, realizującą normalny program klasy I i klasę nadzwyczajną (I/II) realizującą program przejściowy. Klasy te będą uczyć się oddzielnie według następującego planu godzin (przy czym w szkołach z niepolskim językiem nauczania należy go odpowiednio dostosować):

K L A S A	I	nadzwyczajna (I/II)
Religia	2	2
Język polski	7	9
Arytmetyka z geom.	4	6
Rysunek i zaj. prakt.	1	1
Śpiew i ćwic. ciel.	1	1
Liczba godzin ucznia	15	19
Liczba godzin nauczyciela	15	19

Uczniów klasy nadzwyczajnej (I/II), którzy w ciągu pierwszego półrocza okażą tak słabe wyniki pracy, że oczywistą będzie rzeczą, iż nie nadają w ciągu drugiego półrocza za resztą klasy, można przenieść do klasy I.

4) Z końcem roku szkolnego uczniowie klasy I przechodzą zgodnie z przepisami statu-

tu do klasy II. Uczniowie klasy nadzwyczajnej (I/II), którzy osiągnęli pomyślne wyniki pracy przechodzą do klasy III, inni którzy takich wyników nie osiągnęli przechodzą do normalnej klasy II.

5) W drugim roku istnienia szkoła powinna już posiadać normalne klasy I i II, uczące się w jednym komplecie według normalnego planu godzin i programu tych klas oraz uczącą się oddzielnie według normalnego co do ilości planu godzin klasę III jednoroczną, realizującą program przejściowy, oparty o program klasy III, kurs A i B szkoły I stopnia.

6) W trzecim roku istnienia szkoła będzie miała już przewidziane w normalnej organizacji klasy I — IV, realizujące normalny program nauki dla szkół I stopnia. Klasa IV powstaje z uczniów, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem klasę III jednoroczną. Uczniowie którzy takiego wyniku w tej klasie nie osiągnęli, przechodzą jeszcze na jeden rok do normalnej klasy III.

II. 1) W drugiej sytuacji do nowoorganizowanej szkoły zgłaszają się obok dzieci w wieku obowiązku szkolnego (7 — 13 latnie), które dotąd nie spełniały wcale obowiązku szkolnego, także dzieci, które pobierały już naukę w zakresie szkoły powszechnej. W tym wypadku należy zorganizować szkołę I stopnia według normalnych planów godzin o trzech lub czterech klasach — zależnie od zgłoszeń dzieci, które już przedtem spełniały gdzieindziej obowiązek szkolny i na podstawie § 76 — 80 statutu mają prawo przejść do odpowiednich klas szkoły I stopnia. Dzieci które dotąd wcale nie spełniały obowiązku szkolnego, należy przyjąć wszystkie do klasy I z tym, że w ciągu roku można zdolniejsze z nich z wyłączeniem rocznika najmłodszego przenieść do klasy II.

2) W drugim roku istnienia szkoła będzie z reguły posiadała już przewidziane w normalnej organizacji klasy I—IV, realizujące normalny program nauki dla szkół I stopnia, przy czym zdolniejsi uczniowie klasy III (dwuletniej), należący do starszych roczników, mogą już po ukończeniu z wynikiem pomyślnym pierwszego roku nauki w tej klasie przejść bez egzaminu do klasy IV.

3) W trzecim roku istnienia szkoła będzie już pracowała zupełnie zgodnie z przepisami dla szkół I stopnia.

III. W sprawie specjalnych programów przejściowych wyjdzie oddzielne zarządzenie.

IV. Szkoły nowoorganizowane należy otoczyć specjalną opieką nadzoru szkolnego, którego przedstawiciel winien je odwiedzić już w pierwszych tygodniach roku szkolnego.

2 Załącznik do Nr II P-2504/37.

I N S T R U K C J A

w sprawie organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych zmieniających stopień przez dodanie etatu nauczycielskiego.

Przy organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych, w których wskutek dodania etatu nauczycielskiego następuje zmiana stopnia, należy w pierwszym roku nauki stosować w zmienionych warunkach następujące wskazania:

I. W szkołach II stopnia powstałych ze szkół I stopnia.

1. Klasy I i II realizują normalny program tych klas szkoły II stopnia.

2. Klasa III składa się z uczniów, którzy z końcem poprzedniego roku szkolnego:

- a) otrzymali promocję z klasy II;
- b) należąc do pierwszego rocznika dwuletniej klasy III, nie osiągnęli pomyślnego wyniku nauki.

W klasie tej realizuje się normalny program nauki klasy III szkoły II stopnia.

3. Klasa IV powstaje z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

- a) należąc do pierwszego rocznika dwuletniej klasy III, osiągnęli pomyślny wynik nauki;
- b) należeli do drugiego rocznika klasy III z wyjątkiem szczególnie uzdolnionych (punkt 4a).

W klasie tej realizuje się specjalny program przejściowy, oparty o program przerobionego w poprzednim roku szkolnym kursu (A lub B) klasy III szkoły I stopnia z uzupełnieniem brakujących składników programu klasy III i IV szkoły II stopnia.

4. Klasa V powstaje z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

- a) ukończyli z pomyślnym wynikiem dwuletnią klasę III szkoły I stopnia i zostali uznani za szczególnie uzdolnionych do dalszej nauki;
- b) ukończyli pierwszy rok nauki w klasie IV szkoły I stopnia;
- c) ukończyli drugi rok nauki w klasie IV szkoły I stopnia i na życzenie rodziców będą uczęszczali do klasy V.

W klasie tej realizuje się zasadniczo program klasy V szkoły II stopnia z pewnymi uzupełnieniami ze względu na niejednorodność przygotowania różnych grup uczniów.

5. Dla uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym ukończyli już drugi rok nauki w klasie IV szkoły I stopnia, a nie wstąpili do utworzonej świeżo klasy V, można zatrzymać w razie potrzeby klasę IV szkoły I stopnia celem przerobienia programu pozostałego trzeciego kursu tej klasy. Po jej ukończeniu z wynikiem pomyślnym otrzymują uczniowie ci świadectwo ukończenia szkoły I stopnia.

6. W razie zgłoszenia się uczniów, którzy ukończyli klasę V w sąsiednich szkołach II lub III stopnia można dla nich zorganizować klasę VI uczącą się w jednym komplecie z klasą V—oczywiście tylko tam, gdzie nie będzie klasy IV szkoły I stopnia.

7. W roku następnym szkoła będzie miała wszystkie klasy, zorganizowane na podstawie normalnych planów godzin i programów nauczania szkół II stopnia.

8. Szczegółowe plany godzin—zależnie od różnych warunków pracy—podają umieszczone na oddzielnej kartce tablice (dla szkół z niepolskim językiem nauczania należy je odpowiednio dostosować).

II. W szkołach III stopnia powstałych ze szkół II stopnia.

1. Klasy I, II, III, IV i V realizują normalny program tych klas szkoły III stopnia.

2. Klasa VI jednoroczna powstaje z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

- a) uzyskali promocję z klasy V;
- b) jako uczniowie pierwszego rocznika klasy VI nie osiągnęli pomyślnego wyniku nauki;

Klasa ta realizuje normalny program nauki klasy VI szkoły III stopnia.

3. Klasę VII tworzy się z uczniów, którzy w poprzednim roku szkolnym:

- a) jako uczniowie pierwszego rocznika klasy VI osiągnęli pomyślne wyniki nauki;
- b) jako uczniowie drugiego rocznika klasy VI szkoły II stopnia nie uzyskali promocji.

Klasa ta realizuje specjalny program przejściowy, uwzględniający niejednolite przygotowanie uczniów.

III. W sprawie specjalnych programów przejściowych, wymienionych powyżej w punktach

I 3, 4 i II 3 wydzie oddzielne zarządzenie.

IV. Szkoły przeorganizowane należy otoczyć specjalną opieką nadzoru szkolnego, którego przedstawiciel winien je odwiedzić już w pierwszych tygodniach roku szkolnego.

Przejściowy plan godzin szkoły II stopnia o 3 nauczycielach w pierwszym roku po przekształceniu ze szkoły I stopnia.

KLASA	Wariant a. (bez kl. 4)					Wariant b. (bez klasy 4)					Wariant c. (z klasą 4 szk. I stopnia)							Wariant d. (z klasą VI)					
	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	4		I	II	III	IV	V	VI
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1+1	1+1		2	2	2	2	1+1	1+1
Język polski	6	6	5	5	5	6	6	6	6	5	6	6	5	5	4+3	3+3		6	6	5	5	4+3	3+3
Historia	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2+1	1+1		—	—	—	—	2+1	2+1
Geografia	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3/4	—	—	—	—	3			—	—	—	—	2+1	2+1
Nauka o przyrodzie	—	—	—	—	3	—	—	—	—	4/3	—	—	—	—	3+1	2+1		—	—	—	—	2+1	2+1
Arytmetyka z geometrią	3	4	4	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	4	3+1	2+1		3	4	4	4	2+2	2+2
Rysunek	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2			1	1	1	1	2	
Zajęcia prakt.	—	—	1	1	2	1	1	1	1	2	—	—	1	1	1	2		—	—	1	1	3	
Śpiew	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	1		1	1	1	1	2	
Ćw. cielesne.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	chl. 1	dziej. 1		—	—	—	—	chl. 1	dziej. 1
Liczba godz. ucznia	13	14	17	18	24	15	16	19	20	26	13	14	17	18	30	22		13	14	17	18	30	29
Liczba godz. naucz.	13	14	17	18	24	15	16	19	20	26	13	14	17	18	34			13	14	17	18	34	

Razem godzin nauczycieli 86. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klas I i II. Każda klasa uczy się oddzielnie. Religii uczy nauczyciel tej szkoły.

Religii uczy nauczyciel tej szkoły.

Razem godzin nauczycieli 96. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klas I i II. Każda klasa uczy się oddzielnie. Religii uczy nauczyciel tej szkoły.

Religii uczy nauczyciel tej szkoły.

Razem godzin nauczycieli 96, 86 etatowych i 10 nadliczbowych. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klasy I i II. Klasa V (szkoły II stopnia) i 4 (szkoły I stopnia) mają 19 godzin nauki równocześnie w jednej izbie, poza tym klasa V ma 9 godzin nauki osobnej.

Razem godzin nauczycieli 96, 86 etatowych i 10 nadliczbowych. Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych z wyłączeniem klasy I i II. Klasy V i VI mają 25 godzin nauki równocześnie w jednej izbie, poza tym klasa V ma 4 godziny nauki osobnej, klasa VI 3 godziny.

67.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

O K Ó L N I K Nr 58

z dnia 9 czerwca 1937 r. (I R-4665/37)

o opłatach szkolnych w liceach zawodowych

Z mocą obowiązującą od dnia 1 czerwca 1937 r. zarządzam pobieranie we wszystkich liceach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju następujących opłat:

1. Taksa za egzamin wstępny . . . zł 3.—
2. Taksa za badania psychotechniczne . „ 2.—
3. Taksa administracyjna roczna . „ 170.—

W związku z tym okólnik Nr 4 z dnia 13 stycznia 1937 r. (I R-10926/36) o opłatach szkolnych w szkołach zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 10*) zostaje zmieniony w sposób następujący:

1. w punkcie I ustęp a) skreśla się wyrazy „jak również w liceach rolniczych“. W tym punkcie wprowadza się nowy ustęp d) treści następującej „we wszystkich liceach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju zł 3.—“,

2. w punkcie II ustęp a) otrzymuje brzmienie „w szkołach wymienionych w p. I ust. a, c i d“,

3. w punkcie VII-A-2-c skreśla się wyrazy „oraz w liceach rolniczych“. W punkcie tym wprowadza się nowy ustęp o treści następującej „we wszystkich liceach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju rocznie zł 170“.

4. w punkcie XIII ustęp d) skreśla się wyrazy „oraz w liceach rolniczych“, a zamiast tych wyrazów wprowadza się: „oraz w liceach zawodowych, zorganizowanych według nowego ustroju“.

Minister
(—) W. Świętosławski.

*) Vide „Dziennik Urzędowy K. O. S. B. Nr 2-(120) p. 11 z 1937 r.“.

68.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

O K Ó L N I K Nr 61

z dnia 30 czerwca 1937 r. (II W-5737/37)

w sprawie zwolnienia od obowiązku prowadzenia ćwiczeń dziesięciominutowych i śródlekcyjnych.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.“ Nr 8 poz. 283 z 1937 r.)

Dziesięciominutowe ćwiczenia cielesne, objęte programami nauczania dają często wyniki ujemne z powodu nieodpowiednich warunków w wielu szkołach powszechnych i średnich. Wobec tego zarządzam, aby od początku roku szkolnego 1937/38 ćwiczenia te prowadzono nadal tylko w szkołach, które mają względnie uzyskają odpowiednie warunki umożliwiające osiągnięcie istotnych korzyści z ćwiczeń.

Równocześnie uchylam nakaz prowadzenia tak zwanych ćwiczeń śródlekcyjnych, zarządzonych okólnikiem z dnia 15.X.1931 r. Nr I WF-4095/31 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 11 z r. 1931, poz. 129).

Jednakże polecam nauczycielstwu szkół wszystkich stopni i typów jak najskrupulatniej przestrzegać wietrzenia klas i pracowni w czasie zajęć szkolnych; moment ten powinien być połączony z przerwą w pracy, umożliwiającą młodzieży swobodny odpoczynek i rozprostowanie całego ciała. Pmiętać przy tym należy, że im młodsze dzieci w klasach i im bardziej niewygodne ławki, tym konieczniejsze są takie odpoczynki i przerwy.

Minister
(—) W. Świętosławski.

69.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

O K Ó L N I K Nr 62

z dnia 23 czerwca 1937 r. (BP-1927/37)

w sprawie obrony w Komisjach Dyscyplinarnych dla nauczycieli.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.“ Nr 8, poz. 284 z 1937 r.)

I. Art. 83 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R.

P. Nr 104 z 1932 r., poz. 873) i § 7 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933 r. o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko nauczycielom (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 217) nie zawierają wyraźnego przepisu, któryby postanawiał, że obrońcą w Komisji Dyscyplinarnej może być jedynie nauczyciel lub funkcjonariusz w służbie czynnej.

Wobec tego należy dopuszczać do obrony nauczyciela względnie funkcjonariusza państwowego emerytowanego. zamieszkałego na obszarze, na który rozciąga się zakres działania komisji dyscyplinarnej.

II. Zmieniając wyjaśnienie, zawarte w ustępie ostatnim pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 31 maja 1935 r. Nr BP-7108/34 ustalam że: pojęcia „funkcjonariuszów państwowych” w rozumieniu art. 83 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli nie należy ograniczać do kategorii, wymienionych w art. 1 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663), ponieważ wyłączenie innych kategorii, a mianowicie sędziów i prokuratorów, oficerów i szeregowych Policji Państwowej i Straży Granicznej nie miałyby w art. 83 powołanej ustawy dostatecznego uzasadnienia.

III. Równocześnie uchylam okólnik Nr 93 z dnia 12 listopada 1935 r. (BP-24897/35) o interpretacji rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielom.

M i n i s t e r

(—) *W. Świątosławski.*

70.

M I N I S T E R

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

O K Ó L N I K Nr. 67.

z dnia 8 lipca 1937 r. (II P-6062/37)

w sprawie Kół Szkolnych Krucjaty Eucharystycznej w szkołach powszechnych.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 8, poz. 289 z 1937 r.).

Po porozumieniu się z władzami kościelnymi ustalają, że na terenie szkół powszechnych mogą istnieć jako jedyne organizacje religijne dla młodzieży szkolnej wyznania rzymskokatolickiego „Koła Szkolne Krucjaty Eucharystycznej”.

Organizacja Kół Szkolnych Krucjaty Eucharystycznej powinna się opierać na załączonym regulaminie.

M i n i s t e r

(—) *W. Świątosławski.*

Załącznik do okólnika Nr. 67, z dn.
8 lipca 1937 r. (Nr II P-6062/37)

R E G U L A M I N

Kół Szkolnych Krucjaty Eucharystycznej.

1. Dla pogłębienia wychowania religijnego i umiejętnego stosowania w życiu codziennym zasad religii katolickiej oraz kształtowania charakteru młodzieży zakłada się w szkołach powszechnych organizację pod nazwą „Koła Szkolne Krucjaty Eucharystycznej”.

2. Środkami prowadzącymi do osiągnięcia powyższego celu są ćwiczenia religijne, modlitwa, przystępowanie do Sakramentów św. i zebrania Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej.

3. Koła Szkolne Krucjaty Eucharystycznej powołuje do życia właściwy Ordynariusz diecezji. O założeniu Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej zawiadamia właściwe kierownictwo szkoły ksiądz—Opiekun Koła.

4. Na czele Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej stoi jako opiekun ksiądz nauczający religii w szkole powszechnej, w której Koło powstaje. Jeżeli w szkole religii nie uczy kapłan, opiekunem Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej może być każdorazowy duszpasterz parafii, w której znajduje się szkoła, o ile w poszczególnym wypadku nie zgłosi umotywowanego zastrzeżenia wobec Ks. Biskupa Ordynariusza Kuratora Okręgu Szkolnego. Ksiądz-Opiekun może do współpracy w Kole Szkolnym Krucjaty Eucharystycznej zaprosić członków grona nauczycielskiego religii rzymskokatolickiej.

5. Członkiem Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej może być każdy przyjęty przez opiekuna uczeń lub uczennica szkoły powszechnej religii rzymskokatolickiej, odznaczający się sumiennym spełnianiem obowiązków w domu i w szkole.

6. Składek od członków Kół Szkolnych Krucjaty Eucharystycznej na terenie szkoły nie pobiera się.

7. W Kole Szkolnym Krucjaty Eucharystycznej mogą być tworzone sekcje, odpowiadające zasadniczym celom i środkom Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej.

8. Zebrania Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej powinny się odbywać przynajmniej raz na miesiąc w lokalu szkolnym, przeznaczonym na ten cel przez kierownictwo szkoły, albo — w braku miejsca w szkole — w innym miejscu obranym przez Księdza-Opiekuna. Na zebraniach może być obecny Kierownik Szkoły lub osoba religii rzymskokatolickiej, wyznaczona spośród grona nauczycielskiego. O każdym zebraniu Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej zawiadamia Ksiądz - Opiekun Kierownika Szkoły.

9. Ksiądz-Opiekun podaje do wiadomości kierownictwa szkoły liczbę członków Koła Szkolnego Krucjaty Eucharystycznej, z końcem zaś każdego roku szkolnego krótkie sprawozdanie z pracy Koła.

10. Młodzież zorganizowana w Kołach Szkolnych Krucjaty Eucharystycznej może nosić odznakę Kół Szkolnych Krucjaty Eucharystycznej, posiadać sztandar według ustalonego wzoru oraz brać udział w obchodach i manifestacjach religijnych w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

11. Rozwiązać Koła Szkolne Krucjaty Eucharystycznej może Ordynariusz, majątek zaś tych Kół przechodzi wtedy na własność innej organizacji religijnej według jego rozporządzenia.

71.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

OKÓŁNIK Nr 70.

z dnia 16 lipca 1937 r. (Nr II Pr-6505/37)

w sprawie spisów podręczników szkolnych na rok szkolny 1937/38,

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 9 poz. 309 z 1937 r.)

Zatwierdzam spisy podręczników szkolnych dla szkół powszechnych i średnich ogólnokształcących podane w załącznikach.

Spisy te uwzględniają:

1) podręczniki dostosowane do nowych programów i dozwolone do użytku w roku szkolnym 1937/38 w klasach I i II szkół powszechnych wszystkich kategorii, III, IV i V szkół powszechnych o 3 i więcej nauczycielach, VI i VII szkół powszechnych o 5 i więcej nauczycielach;

2) podręczniki dostosowane do nowych programów i dozwolone do użytku w roku szkolnym 1937/38 w klasach I, II, III i IV gimnazjum według nowego ustroju.

W klasie VIII gimnazjum według dawnego ustroju obowiązują podręczniki ogłoszone w Spisie książek szkolnych i środków naukowych dozwolonych do użytku w szkołach średnich ogólnokształcących na rok szkolny 1935/36, oraz w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 sierpnia 1936 r. w Nr 7, poz. 131.

Podręczniki dla szkół powszechnych I i II stopnia i liceów wszystkich typów ogłoszone zostaną w czasie późniejszym.

Minister:

(—) W. Świątosławski.

Załącznik Nr 1 do okólnika Nr 70 z dnia 16 lipca 1937 r. (II Pr-6505/37).

Spis podręczników szkolnych, dozwolonych do użytku na rok szkolny 1937/38 w klasach I i II szkół powszechnych o każdej liczbie nauczycieli, w klasach III, IV i V szkół powszechnych o 3 i więcej nauczycielach, oraz w klasach VI i VII szkół o 5 i więcej nauczycielach.

RELIGIA RZYMSKOKATOLICKA.

KLASA I i II.

Nauka bez podręcznika.

KLASA III.

Baranowski Z. Ks. i Noryskiewicz J. K. Ks. Życie religijne. Podręcznik dla uczniów szkół powszechnych. Klasa III. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha Poznań. Cena zł 1,00¹⁾.

Hausner A. Ks. Konieczny F. Ks. i Wójcik F. Ks. Nauka religii rzymskokatolickiej dla III klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów. Cena zł 1,00.

Książka pomocnicza:

Białowas M. Ks. i Dajczak J. Ks. Pan Jezus wśród dzieci. Podręcznik do nauki religii katolickiej w III klasie szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,00.

¹⁾ Podane w spisie ceny podręczników są obliczone wraz ze znaczkiem na Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

KLASA IV.

Baranowski Z. Ks. i Noryskiewicz J. Ks. Życie religijne. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Klasa IV. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań—Warszawa 1937. Cena zł 1,20.

Białowas M. Ks. i Dajczak J. Ks. Wiara i życie katolickie. Podręcznik religii katolickiej w IV klasie szkół powszechnych. Z rysunkami J. Chudzikowskiej. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,20.

Bielawski Z. Ks. Służba Boża. Podręcznik do nauki religii rzymskokatolickiej dla IV klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo Tow. „Biblioteka Religijna”. Lwów 1937. Cena zł 1,20.

Hausner A. Ks. i Wójcik F. Ks. Podręcznik do nauki religii rzymskokatolickiej dla IV klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów. Cena zł 1,20.

KLASA V.

Kowalewski T. Ks. Obszerniejsza Historia Święta Starego Testamentu. Wydanie 18. Nakład B-ci Detrychów. Płock 1927.

Pismo Święto. Wypisy wydane z polecenia i z przedmową J. Em. Ks. Kardynała Dalbora, Prymasa Polski. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1925.

KLASA V, VI.

Bielawski Z. Ks. Dzieje biblijne Starego i Nowego Przymierza dla niższych klas szkół średnich i dla wyższych oddziałów szkół powszechnych „Biblioteka Religijna”. Lwów 1931.

Kalinowski W. Ks. Katechizm rzymskokatolicki (większy) dla szkół średnich i wyższych oddziałów szkół powszechnych. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1930.

Kawalewski T. Ks. Nauka wiary i moralności katolickiej. Wydanie 10. Nakład Braci Detrychów. Płock 1930.

Kowalewski T. Ks. Katechizm rzymskokatolicki dla dzieci przystępujących do Spowiedzi i Komunii św. Kurs wyższy. Wydanie 13. Nakład autora. Płock.

Kawalewski T. Ks. Obszerniejsza Historia Święta albo Biblijna Nowego Testamentu. Wyd. 21. Nakład B-ci Detrychów. Płock 1930.

Nowa Historia Biblijna Diecezjalna. Skład główny w Księgarni Spółki Pedagogicznej. Poznań 1931.

Szuster J. Dzieje biblijne Starego i Nowego Przymierza. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1931.

Większy katechizm rzymskokatolicki Archidiecezji Lwowskiej obrz. łac. Wydanie 4. „Biblioteka Religijna”. Lwów 1930.

KLASA VI.

Naskręcki Ks. Liturgika. Kronika Rodzinna. Warszawa 1930.

KLASA VII.

Archutowski R. Ks. Krótki zarys historii Kościoła katolickiego. Podręcznik szkolny. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1931.

Boczar J. Ks. Dzieje Kościoła katolickiego. Wydanie 13. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów—Warszawa 1931.

Gadowski W. Ks. Krótka historia Kościoła katolickiego. Nakład J. Pizsa. Tarnów 1925.

RELIGIA EWANGELICKO-AUGSBURSKA.

KLASA I.

Nauka bez podręcznika.

KLASY II, III.

Mały katechizm Dr M. Lutra. Objąsnił Ks. Al. Schoeneich. Wydanie 4. Nakład Z. Manitiusa. Łódź 1920.

Wangeman L. Historie biblijne. Wydanie 4. Nakład W. Mietkego. Warszawa 1913.

KLASA IV.

Historie biblijne. Warszawa 1886.

Mały katechizm Dr M. Lutra. Objąsnił Ks. Al. Schoeneich. Wydanie 4. Nakład Z. Manitiusa. Łódź 1920.

KLASY V, VI, VII

Historie biblijne dla młodzieży. Warszawa 1886.

Hulka-Laskowski P. Historia biblijna Starego i Nowego Testamentu. Nakład Zboru Ewangelicko-Augsburskiego w Warszawie.

Mały katechizm Dr M. Lutra. Objąsnił Ks. Al. Schoeneich. Wydanie 4. Nakład Z. Manitiusa. Łódź 1920.

RELIGIA EWANGELICKO-REFORMOWANA.

KLASA I.

Nauka bez podręcznika.

KLASY II, III, IV.

Historie biblijne opowiedziane dla młodzieży. Nakład W. Mietkego, Warszawa.

Jeleń F. X. Mały katechizm dla dzieci chrześcijańskich wyznania ewangelicko-reformowanego. Wyd. 3. Skład główny w Kanc. Kośc. Kalw., Warszawa. Leszno 20. Nakład Zboru Reformowanego.

KLASY V, VI, VII.

Historie biblijne, opowiedziane młodzieży. Warszawa. Nakład W. Mietkego.

Semadeni W. X., Skierski X. i Woyde A. Katechizm większy. Nakład Zboru Reformowanego. Warszawa 1920.

RELIGIA MOJŻESZOWA.

Dubnow S. M. Krótka historia Żydów. Wydanie VIII Część I. Historia biblijna. Nakład L. Kozaka. Warszawa 1924.

Gutman R. Ilustrowane opowiadania biblijne dla dzieci. Część I. Warszawa 1932.

Gutman R. Ilustrowane opowiadania biblijne dla dzieci. Część II. Warszawa 1932.

Gutman R. Ilustrowane opowiadania biblijne dla klasy trzeciej szkół powszechnych. Warszawa 1935.

Gutman R. Ilustrowane opowiadania biblijne dla klasy czwartej szkół powszechnych. Warszawa 1936.

Kantorowicz P. Dzieje ludu izraelskiego. Tekst hebrajski z przekładem polskim podług Dankowicza S., Neufelda D., Cytkowa Dr i Szeniaka S. Wydawnictwo Kantorowicza. Warszawa 1926.

König B. Pierwsza Księga Biblii. Nakład autora. Lwów 1927.

Kramer H. Wyimki z Tory I i II Księgi Mojżeszowej. Część I dla kl. VI szk. powsz. Wydawnictwo Kramera H. Stanisławów 1930.

Prużański A. Dzieje biblijne i legendy. Część I. Od stworzenia świata do śmierci Mojżesza. Wydawnictwo E. Gitlina. Warszawa 1928.

Prużański A. Dzieje biblijne i legendy z ilustracjami, dla żydowskiej młodzieży szkolnej. Część II. Od śmierci Mojżesza do panowania pierwszego króla w Izraelu. Wydawnictwo E. Gitlina. Warszawa 1928.

Rosenman D. Biblia dla młodzieży szkół średnich i wydziałowych. Zeszyt I i II Kraków,

Schächner L. Dzieje Żydów Część I. (Od powrotu z niewoli babilońskiej do upadku drugiej świątyni). Podręcznik do nauki religii mojżeszowej na klasę (oddział) V szkół powszechnych w Polsce. Nakład Związku Nauczycieli religii mojżesz. szk. powsz. w Polsce. Lwów 1926.

Schipper N. Dzieje Żydów w Polsce. Część I. Wyd. I. Nakład autora, Lwów 1926.

Sondheimer H. i Planer I. Nauka religii na podstawie historii. Część I. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów.

Sondheimer H. Nauka religii na podstawie historii. Część II. Nakład H. Zwechera Tarnów.

Spitzer S. Historia biblijna oraz zasady wiary i moralności. Część I, II i III. Nakład autora. Kraków.

Spitzer S. Zdrój życia. Zasady wiary i moralności na podstawie Pisma Świętego. Część I. Wydanie 3. Nakład autora. Kraków 1928.

Spitzer S. Dzieje biblijne. Część I i II. Nakład autora. Kraków.

Spitzer S. Dzieje biblijne, tj. Pięcioksiąg Mojżesza z nauką wiary i moralności dla młodzieży szkół powszechnych. Część I. Wyd. 5. Nakład autora. Kraków 1929.

Szyper N. i Schipper N. Zbiór modlitw dla szkół ludowych i wydziałowych z dodatkiem modlitwy na Nowy Rok. Nakład autorów. Lwów.

Szyper N. Opowiadania i nauki z dziejów biblijnych dla dziatwy izraelskiej. Część I. Nakład N. Schipperera. Lwów.

Szyper N. Opowiadania i nauki z dziejów biblijnych dla młodzieży izraelskiej Część II. Nakład autora. Lwów.

Szyper N. Opowiadania i nauki z dziejów biblijnych dla młodzieży izraelskiej. Część III i IV. Nakład N. Schipperera. Lwów.

Szyper N. Dzieje Żydów. Część V. Wydanie I. Nakład autora. Lwów.

Szyper N. Dzieje Żydów. Część VI. Wydanie I. Nakład autora. Lwów 1912.

Tauber M. i Wajngarten J. Mała historia biblijna. Dla drugiego oddziału szkół powszechnych. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Szkoła”. Warszawa 1931.

Tauber M. i Wajngarten J. Mała historia biblijna. Dla trzeciego oddziału szkół powszechnych. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Szkoła”. Warszawa 1931.

Tauber M. Wajngarten J. Mała historia. Dla czwartego oddziału szkół powszechnych. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Szkoła”. Warszawa 1931.

Tauber M. Wajngarten J. Mała historia Żydów. Dla piątej klasy szkół powszechnych. Podręcznik nauki religii mojżeszowej. Wydanie 3. Nakład autorów. Warszawa 1935.

Terner E. D. Nauka religii mojżeszowej na podstawie modlitw. Wydanie III. Nakład autora. Lwów 1925.

Zwecher H. Zbiór modlitw dla młodzieży szkolnej. Nakład autora. Tarnów.

Zwecher H. Nauka religii. Część I. Zeszyt I i II. Nakład autora. Tarnów 1926.

JĘZYK POLSKI

Elementarze

Dla szkół wiejskich.

Falski M. Elementarz dla I klasy szkół powszechnych wiejskich. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Millerówna R. i Rostkowska M. Pierwsza klasa pracuje. Elementarz wiejski. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł. 0,60.

Rytłowa J., Rytel F. i Saloni J. U. nas. Elementarz dla wsi. Metoda wyrazowa. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 0,60.

Tync S., Gołąbek J. i Duszyńska J. Elementarz dla I klasy szkół powszechnych wiejskich. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Dla szkół miejskich.

Falski M. Elementarz dla I klasy szkół powszechnych miejskich. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Millerówna R. i Rostkowska M. Pierwsza klasa pracuje. Elementarz miejski. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł. 0,60.

Dozwolone do końca roku szkolnego 1937/38 w wydaniu dostosowanym do nowej ortografii:

Dobraniecki S., Kubski B., Kotarbiński M., Zarembina E. Elementarz (Metoda wyrazowa). Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1933. Cena zł 0,60.

Kubski B., Kotarbiński M., Zarembina E. Elementarz. (Metoda zdaniowa) Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1933. Cena zł 0,60.

KLASA II.

Czytanki.

Dla szkół wiejskich.

Brzezińska G. i Porazińska J. Będziemy lepsi i rozumniejsi. Czytanka dla II klasy wiejskich szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł. 1,10.

Grotowska H., Gutry M. i Klingerowa Z. Czytanka dla II klasy szkół powszechnych wiejskich. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich Lwów 1937. Cena zł 1,10.

Saloni J., Rytłowa J. i Rytel F. W Lipkach. Podręcznik do nauki języka polskiego dla II klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu

Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,10.

Tync S., Gołąbek J. i Duszyńska J. Nasza wieś. Czytanka polska dla II klasy szkół powszechnych wiejskich. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,10.

Zarembina E. Czytanka dla II klasy wiejskich szkół powszechnych. Ilustrował S. Bobiński. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,10.

Dla szkół miejskich.

Brzezińska G. i Porazińska J. Będziemy lepsi i rozumniejsi. Czytanka dla II klasy miejskich szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,10

Grotowska H., Gutry M. i Klingerowa Z. Czytanka dla II klasy szkół powszechnych miejskich. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,10.

Tync S., Gołąbek J. i Duszyńska J. Nasze miasto. Czytanka dla II klasy szkół powszechnych miejskich. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,10.

Zarembina E. Czytanka dla II klasy miejskich szkół powszechnych. Ilustrował S. Bobiński. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,10.

Ćwiczenia ortograficzne.

Książki pomocnicze:

Baczyńska S. i Oderfeldówna A. Patrę i opisuję. Książka do ćwiczeń ortograficznych na kl. II szkół powszechnych, Część I. Wydanie 12. Wydawnictwo Naszej Księgarni. Warszawa 1937. Cena zł 1.20.

Kubicka J. Ćwiczenia ortograficzne dla klasy II szkoły powszechnej. Wydawnictwo księgarni Kazimierza Rutkiego. Wilno 1937. Cena zł 0,50.

KLASA III.

Czytanki.

Dla szkół wiejskich:

Kubski B., Kotarbiński M., Zarembina E. Czytanki. Dla III klasy wiejskich szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 1,10.

Tync S., Gołąbek J. i Duszyńska J. Wieś i miasto. Czytanka polska dla III klasy szkół powszechnych wiejskich. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 1.10.

Dla szkół miejskich.

Kubski B., Kotarbiński M., Zarembina F. Czytanka dla III klasy miejskich szkół powszechnych. Wydawnictwo K. Ś. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 1,10.

Tync S., Gołabek J. i Dynowska M. Miasto i wieś. Czytanka polska dla I i II klasy szkół powszechnych miejskich. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł. 1,10.

Ćwiczenia ortograficzne.

Książka pomocnicza.

Kubicka J. Ćwiczenia ortograficzne dla III klasy szkoły powszechnej. Nakład księgarni Kazimierza Rutkiego. Wilno 1937. Cena zł 0,50.

KLASA IV.

Czytanki.

Grotowska H., Gutry M., Klingerowa Z. Czytanka polska. Dla czwartej klasy szkół powszechnych. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,50.

Kubski B., Kotarbiński M., Zarembina E. Czytanka dla IV klasy miejskich i wiejskich szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 1,50.

Tync S., Gołabek J. i Duszyńska J. U progu Polski. Czytanka polska dla IV klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł. 1,50.

KLASA V.)*

Czytanki.

Balicki J. i Maykowski S. Pieśń o ziemi naszej. Podręcznik do nauki języka polskiego dla V klasy szkół powszechnych. Nakładem Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł. 1,90.

Grotowska H. i Klingerowa Z. Nasza ojczyzna. Czytanka polska dla piątej klasy szkół powszechnych. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,90.

Kubski B., Kotarbiński M. i Czechowicz J. Wypisy polskie dla V klasy szkół powszechnych 3 i 2 stopnia. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,90

Tync S., Gołabek J. i Nowakowski Z. Piękna nasza Polska cała. Czytanki polskie dla

V klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 1,90

Zaremba J. i Ostrowski J. U nas w Polsce. Czytanki dla klasy V szkół powszechnych III i II stopnia. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,90

Gramatyki.

Dańcewiczowa J. Ćwiczenia i wiadomości gramatyczne dla V klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 0,45.

Gaetner H. Mowa polska, Podręcznik do ćwiczeń językowych dla V klasy szkoły powszechnej. Wydanie drugie. Przejrzał i uzupełnił Wł. Kuraszkiewicz. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Klemensiewicz Z. Język polski. Ćwiczenia i pogadanki gramatyczne dla V klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa. 1937. Cena zł 0,60.

Szober S. Gramatyka polska dla klasy V szkół powszechnych. Wydanie drugie. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Ćwiczenia ortograficzne.

Bakkowa M. i Perkowska Z. Pisownia polska w ćwiczeniach dla klasy piątej szkół powszechnych. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Szober S., Niewiadomska C. i Bogucka C. Nauka pisowni na wzorach i ćwiczeniach. Część IV. Podręcznik dla V klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

Szober S. i Szczerba T. Ucz się pisać poprawnie. Część IV. Podręcznik pisowni dla klasy V szkół powszechnych. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1937. Cena zł 0,60.

KLASA VI.

Czytanki.

Balicki J. i Maykowski S. Okno na świat. Szósty rok nauki języka polskiego w szkołach powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena zł 1,90

Grotowska H., Klingerowa Z. Czytanka polska dla VI klasy szkół powszechnych. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1935. Cena zł 1,90.

Gramatyki.

Dańcewiczowa J. Ćwiczenia i wiadomości gramatyczne dla VI klasy szkoły powszechnej.

*) Lektura uzupełniająca dla klas V — VII — według spisu ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Min. W. R. i O. P. z dnia 21 sierpnia 1936 r. Nr. 7, poz. 131.

Lwów. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. 1934.
Cena zł 0,45.

Gaertner H. Mowa polska. Podręcznik do ćwiczeń językowych. Dla VI klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1934. Cena zł 0,40.

Klemensiewicz Z. Język polski. Ćwiczenia i pogadanki gramatyczne. Dla VI klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1934. Cena zł 0,55.

Szober S. Gramatyka polska w szkole powszechnej. (Zadania — Ćwiczenia — Wykład). Klasa VI. Wydawnictwo M. Arcta, Warszawa 1934. Cena zł 0,55.

Ćwiczenia ortograficzne.

Bakkowa M. i Perkowska Z. Pisownia polska w ćwiczeniach dla klasy szóstej szkół powszechnych. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa 1936. Cena zł 0,60.

Szober S., Niewiadomska C. i Bogucka C. Nauka pisowni we wzorach i ćwiczeniach. Część V. Podręcznik dla szóstej klasy szkoły powszechnej. V'ydanie drugie z dodatkiem, uwzględniającym nową ortografię. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1936. Cena zł 0,60.

KLASA VII.

Czytanki.

Balicki J. i Maykowski S. Niesiemy plon. Siódmy rok nauki języka polskiego w szkołach powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 1,90.

Zaremba J. i Ostrowski J. Budujmy miłą Ojczyznę dom. Czytanka dla VII klasy szkół powszechnych. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,90.

Gramatyki.

Dańcewiczowa J. Ćwiczenia i wiadomości gramatyczne dla VII klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 0,45.

Gaertner H. Mowa polska. Podręcznik do ćwiczeń językowych. Dla VII klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 0,60.

Klemensiewicz Z. Język polski. Najważniejsze wiadomości gramatyczne z ćwiczeniami i wybór tekstów gwarowych. Dla VII klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 0,60.

Szober S. Gramatyka polska w szkole powszechnej. (Zadania — Ćwiczenia — Wykład). Klasa VII. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1935. Cena zł 0,60.

HISTORIA.

KLASA V.

Bobkowska W. i Dąbrowski J. Wiadomości z dziejów Polski. Podręcznik do nauki historii w V klasie szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

Gebertowa G. Historia dla V klasy szkół powszechnych III i II stopnia. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,50.

Gebertowa G. Historia dla V klasy szkół powszechnych III stopnia. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,50.

Jarosz W. Opowiadania z dziejów ojczystrych dla V klasy szkół powszechnych 3-go i 2-stopnia. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

Martynowiczówna W. Historia. Podręcznik dla V klasy szkół powszechnych 3 i 2 stopnia. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

KLASA VI.

Jarosz W. i A. Kargol. Opowiadania z dziejów ojczystrych. Dla VI klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena zł 1,50.

Pohoska H. i Wyszacka M. Z naszej przeszłości. Podręcznik do nauki historii. Dla VI klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo M. Arcta i „Naszej Księgarni”. Warszawa 1934. Cena zł 1,50.

Schönbrenner J. Dzisiaj i dawniej na ziemiach polskich. Historia Polski. Dla VI klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1934. Cena zł 1,50.

KLASA VII.

Gebert S. Obywatel polski. Podręcznik historii. Dla VII klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Cena zł 1,10.

Jarosz W. Historia. Podręcznik na VII klasę szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 1,10.

Pohowska H. i Wyszacka M. Z naszej terażniejszości. Podręcznik do nauki historii. Dla VII klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo M. Arcta i „Naszej Księgarni”. Warszawa 1936. Cena zł 1,10.

GEOGRAFIA I NAUKA O PRZYRODZIE.

KLASA III.

Książki pomocnicze.

Dla szkół wiejskich.

Gnoińska H., Librachowa M. Moja wieś. Przyroda i geografia dla III klasy wiejskich szkół powszechnych. Zeszyt ucznia. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1935. Cena zł 1,00.

Wuttkowa J., Zalewska Z., Wuttke G. Poznaj swoją wieś. Przyroda i geografia dla kl. III szkoły powszechnej. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska” Warszawa. Cena zł 1,00

Dla szkół miejskich.

Gnoińska H. — Librachowa M. Moje miasto. Przyroda i geografia dla III klasy miejskich szkół powszechnych. Zeszyt ucznia. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1936. Cena zł 1,00.

Wuttkowa J., Zalewska Z., Wuttke G. Poznaj swoje miasto. Przyroda i geografia dla kl. III szkoły powszechnej. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa. Cena zł 1,00.

KLASA IV.

Podręczniki.

Gayówna D., Łysakiewiczówna J. Przyroda i geografia. Dla czwartej klasy szkoły powszechnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1935. Cena zł 1,40.

Wernerowa J. Poznajmy przyrodę i nasz kraj. Podręcznik dla klasy czwartej szkół powszechnych. Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie 1935. Cena zł 1,40.

GEOGRAFIA.

KLASA V.

Michałowska J. i Domaniewska W. Wiadomości z geografii. Dla V klasy szkół powszechnych 3 i 2 stopnia. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

Radliński T. i Wuttke G. Geografia. Kurs klasy piątej szkoły powszechnej. Warszawa 1937. Cena zł 1,60.

Dozwolony do końca r. szk. 1937/38.

Bzowski K. Geografia. Dla klasy V szkół powszechnych. Nakładem Wydawnictwa M. Arcta. Warszawa 1933. Cena zł 1,60.

KLASA VI.

Malicki A., Piątkowski J., Uhorczak F. Geografia dla VI klasy szkoły powszechnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1934. Cena zł 1,60.

Niemcówna S. i Pawłowski S. Geografia. Dla VI klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 1,55.

Radliński T. i Wuttke G. Geografia. Ziemia i jej mieszkańcy. Kurs klasy szóstej szkoły powszechnej. Warszawa. Cena zł 1,60.

KLASA VII.

Janiszewski M., Wuttke G. Geografia gospodarcza Polski. Dla klasy VII szkoły powszechnej. Wydawnictwo „Biblioteka Polska”. Warszawa 1935. Cena zł 1,20.

Malicki A., Piątkowski J., Zinkiewicz W. Jak pracujemy w Polsce. Podręcznik do nauki geografii. Dla VII klasy szkoły powszechnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1935. Cena zł 1,20.

Książki pomocnicze i mapy uzupełniające podręczniki — według spisu ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 sierpnia 1937 r., Nr. 7, poz. 131; nowe zostaną ogłoszone w czasie późniejszym.

NAUKA O PRZYRODZIE.

PRZYRODA ŻYWA.

KLASA V.

Daykowski B. Przyroda żywa dla klasy V szkół powszechnych. Nakładem Wydawnictwa M. Arcta. Warszawa 1937. Cena zł 1,10.

Gayówna D. Podręcznik do nauki o przyrodzie żywej dla klasy V szkoły powszechnej. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa 1937. Cena zł 1,20.

KLASA VI.

Feliksiak S., Kołodziejczyk J., Wernerowa J. Poznajmy przyrodę. Podręcznik dla klasy szóstej szkół powszechnych. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1934. Cena zł 1,20.

KLASA VII.

Radomski J., Muł T., Tołpa S. Nauka o człowieku łącznie z higieną. Podręcznik do nauki przyrody żywej i higieny dla klasy VII szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,20.

Dozwolony do końca roku szk. 1937/38

Mitkiewicz K., Nauka o zdrowiu. Podręcznik dla VII kl. szkoły powszechnej. Nakład Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1935. Cena zł 1,20.

PRZYRODA MARTWA.

KLASA V.

Abrysowski J. Podręcznik do nauki o przyrodzie martwej dla V klasy szkół powszechnych 3 i 2 stopnia. Nakładem Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich 1937. Cena zł 1,00.

Chmielewski K. Wiadomości z przyrody martwej. Dla V klasy szkół powszechnych. Nakładem Księgarni K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,00.

Cieśluk M. Przyroda martwa dla klasy V szkół powszechnych. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,00.

Dmochowski A. i Ziemecki S. Nauka o przyrodzie nieożywionej dla V klasy szkoły powszechnej. Nakładem Księgarni Kazimierza Rutkiego. Wilno 1937. Cena zł 1,00.

Koziński L. i Moycho S. Przyroda martwa. Dla klasy V publicznych szkół powszechnych III i II stopnia. Wydawnictwo Księgarni Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1937. Cena zł 1,00.

Ptaszycka A. i Szadzewiczowa M. Jak i dlaczego? Podręcznik przyrody martwej. Dla V klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 1,00.

KLASA VI.

Dmochowski A. i Ziemecki S. Przyroda nieożywiona. (Martwa). Dla klasy VI szkoły powszechnej. Wydawnictwo Księgarni K. Rutkiego. Wilno. Cena zł 1,00.

KLASA VII.

Dmochowski A. i Ziemecki S. Przyroda nieożywiona (martwa) dla VII klasy szkoły powszechnej. Nakładem Księgarni Kazimierza Rutkiego. Wilno. Cena zł 1,10.

Sobolewski M. Przyroda martwa. Podręcznik dla VII klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 1,10.

Żłobicki W. i Adwentowicz K. Przyroda martwa. Dla VII klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1932. Cena zł 1,10.

PRZYRODA ŻYWA I MARTWA.

KLASA VI.

Gayówna D., Żłobicki W. i Adwentowicz K. Podręcznik do nauki o przyrodzie żywej i martwej. Dla klasy VI szkoły powszechnej. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów i „Nasza Księgarnia” Warszawa 1934. Cena zł 2,10.

ARYTMETYKA Z GEOMETRIĄ.

KLASA I.

Chwiałkowski Z. i Schayer W. Rachunki dla pierwszej klasy szkół powszechnych na wsi. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 0,70.

Chwiałkowski Z. i Schayer W. Rachunki dla pierwszej klasy szkół powszechnych w mieście. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 0,70.

Durek S. i Lewicki W. Rachunki dla pierwszej klasy szkół powszechnych. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 0,70.

Kubrakiewicz S. i Orlicz W. Rachunki dla I klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 0,70.

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Arytmetyka. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Klasa I. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań — Warszawa 1937. Cena zł 0,70.

Sierzputowski T. i Klebanowski S. Rachunki dla I klasy szkoły powszechnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas, Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 0,70.

Wojtowiczowa J. i Wojtowicz W. Arytmetyka dla I klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego, Lwów 1937. Cena zł 0,70.

KLASA II.

Chwiałkowski Z. i Schayer W. Rachunki dla drugiej klasy szkół powszechnych trzeciego, drugiego i pierwszego stopnia. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,00.

Durek S. i Lewicki W. II. Rachunki dla drugiej klasy szkół powszechnych. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Lwów 1937. Cena zł 1,00.

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Arytmetyka. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej stopnia I, II i III. Klasa II. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań — Warszawa 1937. Cena zł 1,00.

Sierzputowski T. i Klebanowski S. Rachunki dla II klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas, Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 0,90.

Wojtowiczowa J. i Wojtowicz W. Arytmetyka dla II klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,00.

KLASA III.

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Arytmetyka. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Klasa III. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha Poznań 1934. Cena zł 0,90.

Sierzputowski T. i Klebanowski S. Rachunki. Dla III klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 0,90.

Wojtowiczowa J. i Wojtowicz W. Arytmetyka. Dla III klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 0,90.

KLASA IV.

Chwiałkowski Z., Schayer W. Rachunki. Dla IV klasy szkoły powszechnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1935. Cena zł 1,10.

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Arytmetyka z geometrią. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Klasa IV. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1934. Cena zł 1,10.

Sierzputowski T. i Klebanowski S. Rachunki. Dla IV klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,10.

Wojtowiczowa J. i Wojtowicz W. Arytmetyka i geometria. Dla IV klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 1,10.

KLASA V.

Banach S., Sierpiński W. i Stożek W. Arytmetyka i geometria dla V klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów—Warszawa, Cena zł 1,60.

Bielecki B. i Krasiński W. Arytmetyka i geometria dla V klasy szkół powszechnych. Wydanie drugie. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

Rusiecki K. M. i Zarzecki A. Arytmetyka z geometrią. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej stopnia II i III. Klasa V. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1937. Cena zł 1,60.

Sierzputowski T. i Klebanowski S. Arytmetyka i geometria dla V-jej klasy szkoły powszech-

nej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 1,00.

Wojtowiczowa J. i Wojtowicz W. Arytmetyka i geometria dla klasy V-jej szkoły powszechnej trzeciego stopnia. Wydawnictwo „Biblioteki Polskiej”. Warszawa 1937. Cena zł 1,60.

KLASA VI.

Banach S., Sierpiński W., Stożek W. Arytmetyka i geometria. Dla VI klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 1,40.

Bielecki B. i Krasiński W. Arytmetyka i geometria. Tom II. Dla VI klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 1,50.

Chwiałkowski Z. Arytmetyka z geometrią. Dla VI klasy szkoły powszechnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1934. Cena zł 1,50.

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Arytmetyka z geometrią. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Klasa VI. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1934. Cena zł 1,50.

KLASA VII.

Banach S., Sierpiński W. i Stożek W. Arytmetyka i geometria dla VII klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,50.

Bielecki B. i Krasiński W. Arytmetyka i geometria. Tom III. Dla VII klasy szkół powszechnych. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 1,50.

Chwiałkowski Z., Schayer W. Arytmetyka z geometrią dla VII klasy szkoły powszechnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów 1935. Cena zł 1,50.

ŚPIEW I MUZYKA.

KLASA V.

Dozwolony do końca roku szk. 1937/38:

Hławiczka K. i Lachman W. I zanuśmy pieśń wesoło. Podręcznik śpiewu dla V klasy szkoły powszechnej. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1935. Cena zł 1,20.

KLASA VI.

Hławiczka K., Rybicki F., Wysocki S. Leć pieśni w dal. Podręcznik nauki śpiewu dla klasy VI szkół powszechnych. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1936. Cena zł 1,40.

Załącznik Nr 2 do okólnika Nr 70
z dnia 16 lipca 1937 r. (II. Pr-6505/37).

Spis podręczników szkolnych dozwolonych,
do użytku w gimnazjum według nowego
ustroju na rok szkolny 1937/38.

RELIGIA RZYMSKOKATOLICKA.

KLASA I.

Dyboski M. Ks. Liturgika. Podręcznik do nauki religii dla uczniów gimnazjum. Klasa I. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań—Warszawa 1937. Cena zł 1,50¹⁾.

Szmyd G. Ks. Życie chrześcijanina z Chrystusem w kościele i liturgii. Podręcznik do nauki religii rzymskokatolickiej dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

KLASA II.

Baranowski Z. Ks. i Kowalski S. Ks. Nauka wiary i obyczajów. Podręcznik do nauki religii dla gimnazjum. Klasa II. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań—Warszawa 1937. Cena zł 1,80.

Konieczny F. Ks. Nauka wiary i obyczajów. Podręcznik do nauki religii rzymskokatolickiej dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,80.

Zarembowicz H. Ks. Wierz, czyń i żyj w Chrystusie. Podręcznik do nauki religii katolickiej w II klasie gimnazjów. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,80.

KLASA III.

Archutowski R. Ks. Historia Kościoła katolickiego w zarysie. Wyd. VI.

Długosz T. Ks. Historia Kościoła katolickiego, Część I. Starożytność i średniowiecze, Część II. Czasy nowożytne. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1925.

Gadowski W. Ks. Zarys historii Kościoła katolickiego. Część I. Wyd. VI. Wydawnictwo Książnicy-Atlas, Lwów 1927.

Jougan A. Ks. Historia Kościoła katolickiego. Podręcznik szkolny. Wyd. V. Część I i II. Wydawnictwo Księgarni Naukowej. Lwów 1925.

KLASA IV.

Archutowski R. Ks. Historia Kościoła katolickiego w zarysie. Wyd. VI.

¹⁾ Podane w spisie ceny podręczników są obliczone wraz ze znaczkiem na Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Długosz T. Ks. Historia Kościoła katolickiego. Część I. Starożytność i średniowiecze. Część II. Czasy nowożytne. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1925.

Gadowski W. Ks. Zarys historii Kościoła katolickiego. Część II. Wyd. VI. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów 1927.

Jougan J. Ks. Historia Kościoła katolickiego. Podręcznik szkolny. Wyd. V. Część I i II. Wydawnictwo Księgarni Naukowej. Lwów 1925.

RELIGIA MOJŻESZOWA

Spitzer S. Zdrój życia. Zasady wiary i moralności na podstawie Pisma Świętego. Część II. Etyka judaizmu. Wyd. III. Nakład autora. Kraków 1929.

Szapiro Ł. Etyka judaizmu i podstawy religii mojżeszowej. Podręcznik do nauki religii mojżeszowej dla szkół średnich i powszechnych. Warszawa 1927.

Terner E. D. Nauka pięcioksięgu mojżeszowego. Część I. Genesis (Powstanie). Nakład własny. Lwów 1929.

JĘZYK POLSKI.

KLASA I.

W y p i s y.

Balicki J. i Maykowski S. Mówią wieki. Podręcznik do nauki języka polskiego dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 2,80.

Bielak F. i Bystroń S. Dawniej i dziś. Wypisy polskie dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 2,80.

Gaertner H. Łempicki S. i Skulski R. Między dawnymi a nowymi laty. Czytania dla I klasy gimnazjów. Wydanie drugie. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 2,80.

Kolczyńska L. i Łoziński E. Książka polska na kl. I gimnazjalną. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 2,80.

Kosiński K. i Rygier L. Przemiany. Książka polska dla I klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 2,80.

Gramatyki.

Gaertner H. Mowa polska. Podręcznik do nauki o języku dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Przejrzał i uzupełnił W. Kuraszkiewicz. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Warszawa 1937. Cena zł 0,70.

Klemensiewicz Z. Język polski. Ćwiczenia i pogadanki gramatyczne dla I klasy gimnazjal-

nej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 0,70.

Słuszkiewiczowa M. i Taszycki W. Gramatyka języka polskiego dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 0,70.

Szober S. Nauka o języku dla klasy pierwszej gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1937. Cena zł 0,70.

KLASA II.

Wypisy.

Balicki J. i Maykowski S. Mówią wieki. Część II. Drugi rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Wydawnictwo Zakładu Naukowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena zł 2,80.

Gramatyka.

Gaertner H. Mowa polska. Podręcznik do nauki o języku dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 0,60.

Klemensiewicz Z. Język polski. Ćwiczenia i pogadanki gramatyczne. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1934. Cena zł 0,60.

Szober S. Nauka o języku. Dla klasy II gimnazjalnej. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1934. Cena zł 0,60.

KLASA III.

Wypisy.

Balicki J. i Maykowski S. Mówią wieki. Część III. Trzeci rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 2,80.

Bielak F. i Bystroń J. S. Życie polskie. Wypisy polskie dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 2,80.

Gramatyki.

Gaertner H. Mowa polska. Podręcznik do nauki o języku dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 0,70.

Klemensiewicz Z. Język polski. Ćwiczenia i wiadomości gramatyczne dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 0,70.

Szober S. Nauka o języku. Dla klasy III gimnazjalnej. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1935. Cena zł 0,70.

KLASA IV.

Wypisy.

Balicki J. i Maykowski S. Mówią wieki. Część IV. Czwarty rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Wydawnictwo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie. Cena zł 2,80.

Bielak F. i Bystroń J. S. Życie polskie. Wypisy polskie dla klasy IV gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Warszawa. Cena zł 2,80.

Peliński S. Kostka. Wczoraj i dziś. Wypisy polskie na IV klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Biblioteki Polskiej. Warszawa 1936. Cena zł 2,80.

Gramatyka.

Klemensiewicz Z. Język polski. Wybór wiadomości o znaczeniu i użyciu form językowych oraz o gwarach ludowych. Dla IV kl. gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Cena zł 0,80.

Szober S. Nauka o języku. Dla klasy czwartej gimnazjalnej. Wydawnictwo księgarni M. Arcta. Warszawa. Cena zł 0,80.

JĘZYK ŁACIŃSKI.

KLASA I.

Auerbach M. i Dąbrowski K. Disce latine. Podręcznik do nauki łaciny dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

Kowalski J. i Golias M. Puer Romanus. Podręcznik do nauki języka łacińskiego dla I klasy gimnazjów ogólnokształcących. Wydanie II. Przerobił M. Golias. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

Sinko T. Disce puer latine. Podręcznik łaciny dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,50.

Skimina S. Elementa latina. I. Podręcznik do nauki języka łacińskiego dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena 1,50.

Strycharski I. i Essmanowski S. Italia. Podręcznik do nauki łaciny dla I klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,50.

KLASA II.

Auerbach M. i Dąbrowski K. Disce latine. Podręcznik do nauki łaciny dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 1,50.

Kowalski J. i Golias M. Juvenis Romanus. Czytanki łacińskie dla klasy II gimnazjów ogólnokształcących. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1934. Cena zł 1,60.

Sinko T. Tirocinium Publii. Podręcznik łaciny dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 1,50.

Skimina S. Elementa latina. II. Podręcznik do nauki języka łacińskiego. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936. Cena zł 1,50.

KLASA III.

Auerbach M. i Dąbrowski K. Disce latine. Podręcznik do nauki łaciny dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Warszawa 1936. Cena zł 1,50.

Golias M. Kowalski J. Smereka J. Viri illustres. Podręcznik do nauki języka łacińskiego dla III klasy gimnazjów ogólnokształcących. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów 1935. Cena zł 1,60.

Sinko T. Vir bonus. Podręcznik łaciny dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa. 1935. Cena zł. 1,50.

Skimina S. Elementa latina. IV. Podręcznik do nauki języka łacińskiego dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

KLASA IV.

Auerbach M. i Dąbrowski K. Disce latine. Podręcznik do nauki łaciny dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936. Cena zł 1,60.

Golias M. Smereka J. Res publica Romana. Podręcznik do nauki języka łacińskiego dla IV klasy gimnazjów ogólnokształcących. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów. Cena zł 1,60.

Sinko T. Roma aeterna. Podręcznik łaciny dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Cena zł 1,60.

Skimina S. Elementa IV. Podręcznik do nauki języka łacińskiego dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

Gramatyki.

Auerbach M. i Dąbrowski K. Gramatyka języka łacińskiego dla gimnazjum. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,40.

Sinko T. Mała gramatyka łacińska, Podręcznik dla wszystkich klas gimnazjalnych. Wydawnictwo Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Cena zł 1,30.

JĘZYKI OBCE NOWOŻYTNE.

JĘZYK ANGIELSKI*).

KLASA I.

Grzebieniowski T. A first english book. Podręcznik języka angielskiego dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,60.

Dozwolony do końca roku szkolnego 1937/38.:

Jastroch K. The first year of english, Podręcznik języka angielskiego na I klasę gimnazjalną. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów. Cena zł 1,60.

KLASA II.

Grzebieniowski T. A second english book. Podręcznik języka angielskiego dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnica - Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 1,60.

KLASA III.

Jastroch K. i Grzebieniowski T. Great and Greater Britain (Scenes and Stories). Podręcznik języka angielskiego dla klasy III gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1935. Cena zł 1,80.

KLASA IV.

Podręczniki będą ogłoszone w czasie późniejszym.

JĘZYK FRANCUSKI.

KLASA I.

Cieślińska O. i Nieniewska H. Parlons français. Podręcznik do nauki języka francuskiego dla I klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

Czerny S. Jungman F. Les aventures de Polo. Premier livre de français pour la première classe des écoles secondaires. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,60.

Kielski B. Leçons de français. Podręcznik do nauki języka francuskiego w I klasie gim-

*) Książki do lektury uzupełniającej do klas II—IV—według spisu ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym M. W. R. i O. P. z dn. 21 sierpnia 1936 r., Nr 7, poz. 131; nowe zostaną ogłoszone w czasie późniejszym.

nazjów. Wydanie drugie. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

KLASA II*).

Cieślińska O. i Nieniewska H. *Le Français travaille*. Podręcznik do nauki języka francuskiego dla II klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów 1935. Cena zł 1,60.

Czerny S. i Jungman F. *Bon sourire et en avant. Deuxième livre de français pour la deuxième classe des écoles secondaires*. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 1,60.

Kielski B. *Leçons de français. (Mon ami Roger)*. Podręcznik do nauki języka francuskiego w II klasie gimnazjów. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 1,60.

KLASA III.

Cieślińska O. Nieniewska K. *Aux quatre coins de la France*. Podręcznik do nauki języka francuskiego dla III klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów 1935. Cena zł 1,60.

Czerny S. i Jungman F. *Hier et aujourd'hui. Troisième livre de français pour la troisième classe des écoles secondaires*. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Cena zł 1,80.

Kielski B. i Pionnier L. *Casimir en France*. Podręcznik do nauki języka francuskiego w III klasie gimnazjów. Wydawnictwo Księgarni K. S. Jakubowskiego. Lwów 1936. Cena zł 1,80.

KLASA IV.

Podręczniki będą ogłoszone w czasie późniejszym.

JĘZYK NIEMIECKI.

KLASA I.

Dewitzowa W. i Żółtkowska G. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla klasy I gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

Łempicki Z. i Elgert G. *Deutsch*. Podręcznik języka niemieckiego dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 1,60.

Piprek J. *Unser erstes deutsches Buch*. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,60.

KLASA II*).

Dewitzowa W. Kern R. Żółtkowska G. *Wir sprechen deutsch*. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla II klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów 1935. Cena zł 1,60.

Łempicki Z. i Elgert G. *Deutsch*. Podręcznik języka niemieckiego dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1935. Cena zł 1,60.

Piprek J. *Unser zweites deutsches Buch*. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 1,60.

KLASA III.

Dewitzowa W. Żółtkowska G. *Zum schaffenden Menschen in deutschen Landen*. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla III klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów 1936. Cena zł 1,80.

Łempicki Z. i Elgert G. *Deutsch*. Podręcznik języka niemieckiego dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Cena zł 1,80.

Piprek J. Podręcznik do nauki języka niemieckiego dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Warszawa 1936. Cena zł 1,80.

KLASA IV.

Podręczniki będą ogłoszone w czasie późniejszym.

HISTORIA.

KLASA I.

Bornholtz T. *Historia dla klasy I gimnazjów*. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 2,60.

Dąbrowski J. *Historia. Tom pierwszy. Dla I klasy gimnazjów*. Wydanie drugie. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 2,60.

Gebertowa G. *Z dziejów starożytnych i wczesnego średniowiecza. Opowiadania i źródła*.

*) Książki do lektury uzupełniającej dla klas II—IV według spisu ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym M. W. R. i O. P. z dnia 21 sierpnia 1936 r., Nr 7, poz 131; nowe zostaną ogłoszone w czasie późniejszym.

*) Książki do lektury uzupełniającej dla klas II—IV—według Dziennika Urzędowego M. W. R. i O. P. z dnia 21 sierpnia 1936 r., Nr 7, poz. 131; nowe zostaną ogłoszone w czasie późniejszym.

dla. Podręcznik do nauki historii dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas Lwów—Warszawa 1937. Cena zł 2,60

Moszczeńska W. i Mrozowska H. Podręcznik do nauki historii na pierwszą klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 2,60.

Serejski M. H. Historia powszechna na pierwszą klasę gimnazjalną. Wydanie drugie. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1937. Cena zł 2,60.

KLASA II.

Bornholtz T. Historia dla klasy II gimnazjów. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1934. Cena zł 2,60.

Dąbrowski J. Historia. Dla II klasy gimnazjum. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 2,60.

Moszczeńska W. i Mrozowska H. Podręcznik do nauki historii na II klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena zł 2,60.

KLASA III.

Bornholtz T. Historia dla klasy III gimnazjów. Nakład Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1935. Cena zł 2,60.

Dąbrowski J. Historia. Tom trzeci. Dla II klasy gimnazjów. Nakład K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 2,60.

Moszczeńska W. — Mrozowska H. Podręcznik do nauki historii na trzecią klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 2,60.

KLASA IV.

Bornholtz T. Historia dla klasy IV gimnazjów. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa 1937. Cena zł 1,80.

Dąbrowski J. Historia. Tom czwarty. Dla IV klasy gimnazjów. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1937. Cena zł 1,80.

Moszczeńska W. i Mrozowska H. Podręcznik do nauki historii na czwartą klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,80.

GEOGRAFIA. *)

KLASA I.

Chałubińska A. i Janiszewski M. Geografia Polski. Podręcznik do nauki geografii dla I kla-

*) Książki pomocnicze dla klasy I — IV — według spisu ogłoszonego dnia 21 sierpnia 1936 r. w Dzienniku Urzędowym M. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 131; nowe będą ogłoszone w czasie późniejszym.

sy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 2,10

Karczewski S. Geografia Polski dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 2,10.

Pawłowski S. Geografia Polski dla klasy I gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas, Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 2,10.

KLASA II.

Chałubińska A. i Janiszewski M. Geografia Europy. Podręcznik do nauki geografii dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena zł 2,10.

Siwak M. Geografia. Dla II klasy gimnazjów. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 2,10.

KLASA III.

Bzowski K. Geografia. Podręcznik na III klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936. Cena zł 2,10.

Pawłowski S. Kraje i morza pozaeuropejskie. Podręcznik geografii dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 2,10.

KLASA IV.

Kudławiec A. Geografia gospodarcza Polski. Podręcznik dla IV klasy gimnazjum. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa 1936. Cena zł 1,70.

Pawłowski S. Geografia. Dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Warszawa 1936. Cena zł 1,70.

BIOLOGIA.

KLASA I.

Dziurzyński A. O życiu i budowie zwierząt. Podręcznik zoologii dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 1,80.

Jaszewscy H. i T. Podręcznik zoologii na pierwszą klasę gimnazjalną. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1937. Cena zł 1,80.

KLASA II.

Kołodziejczykowa J. i T. Botanika. Podręcznik dla klasy drugiej gimnazjum. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1935. Cena zł 1,80.

Mul T. i Radomski J. Botanika. Podręcznik do nauki biologii dla II klasy gimnazjalnej.

Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena 1,80.

Szafer W. Dyakowski B. Botanika dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1934. Cena zł 1,80,

KLASA IV.

Radomski J. i Tołpa S. Nauka o człowieku. Podręcznik biologii dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936. Cena zł 1,80.

FIZYKA.

KLASA III.

Bąkowski S. i Lorenz F. Fizyka. Podręcznik na II klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 1,50.

Gawecki B. Zdobywaj przyrodę. Podręcznik fizyki dla kl. III gimnazjalnej. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1935. Cena zł 1,50.

Malec S. i Werner W. Fizyka. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,50.

KLASA IV.

Bąkowski B. i Lorenz F. Fizyka. Podręcznik na IV klasę gimnazjalną. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Warszawa 1936. Cena zł 2,50.

Gawecki B. Zdobywaj przyrodę. Część II. Podręcznik fizyki dla kl. IV gimnazjalnej. Wydawnictwo „Biblioteki Polskiej”. Warszawa 1936. Cena zł 2,80,

Malec S. i Werner W. Fizyka dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 2,50.

CHEMIA.

KLASA III.

Duchowicz B. Wiadomości z chemii. Dla III klasy gimnazjów. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 1,30.

Szeler Z. Chemia. Dla III klasy gimnazjów. Rozdział o obronie przeciwgazowej opr. St. Rybicka. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1935. Cena zł 1,30.

Turkiewicz E. Świat chemii. Podręcznik chemii. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1935. Cena zł 1,30.

MATEMATYKA*).

KLASA I.

Banach S., Sierpiński W. i Stożek W. Arytmetyka dla I klasy gimnazjalnej. Wydanie drugie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 2,10.

Czarkowska Z. Podręcznik matematyki dla I klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Cena zł 2,10.

Dąbrowski J. i Straszewski F. Matematyka. Podręcznik dla kl. I gimnazjum. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1937. Cena zł 2,10.

Iwaszkiewicz B., Mazur J. i Słowikowski J. Arytmetyka dla I klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1937. Cena zł 2,10.

Wojtowicz W. i Krywicki W. Matematyka. Podręcznik dla kl. I gimnazjum. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1937. Cena zł 2,10.

KLASA II.

Banach S. i Stożek W. Algebra. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa 1933. Cena zł 1,10.

Iwaszkiewicz B. Geometria. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1934. Cena zł 1,20.

Łomnicki A. Geometria. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 1,20.

Mihułowicz J. Algebra. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 1,10.

Straszewicz S. i Kulczyński S. Geometria. Dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1934. Cena zł 1,10.

Wojtowicz W. Algebra. Podręcznik dla II klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa 1934. Cena zł 1,10.

Zydlar J. Geometria. Podręcznik na klasę II gimnazjalną. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1934. Cena zł 1,00.

KLASA III.

Banach S. Algebra dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,10.

*) Książki pomocnicze dla klas II — IV — według spisu ogłoszonego w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 21 sierpnia 1936 r., Nr. 7, poz. 131; nowe zostaną ogłoszone w czasie późniejszym.

Chwiałkowski Z., W. Schayer, A. Tarski. Geometria dla III klasy gimnazjalnej. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Warszawa — Lwów 1935. Cena zł 1,20.

Iwaszkiewicz B. Geometria. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1935. Cena zł 1,20.

Łomnicki A. Geometria. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,20.

Mihułowicz J. Algebra. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,10.

Nikliborc W. i Stożek W. Algebra. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,10.

Straszewicz S. i Kulczyński S. Geometria. Dla III klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1935. Cena zł 1,20.

KLASA IV.

Banach S. Algebra. Dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 1,10.

Iwaszkiewicz B. Geometria dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 1,20.

Łomnicki A. Geometria. Dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 1,20.

Mihułowicz J. Algebra. Dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa 1937. Cena zł 1,10.

Nikliborc W. i Stożek W. Algebra. Dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 1,10.

Straszewicz S. i Kulczycki S. Geometria. Dla IV klasy gimnazjalnej. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów — Warszawa 1936. Cena zł 1,20.

72.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

OKÓLNİK Nr 71

z dnia 19 lipca 1937 r. (II P-4285/37)

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 9 poz. 310 z 1937 r.).

w sprawie ułatwiania uczniom szkół powszechnych, przede wszystkim stopnia I i II, przechodzenia i uczęszczania do szkół wyższego stopnia lub innego typu.

Szczególnie ważną pod względem państwowym i społecznym jest sprawa umożliwiania

nia względnie ułatwiania uczniom szkół powszechnych stopnia I i II, chętnym i wybitnie zdolnym przechodzenia i uczęszczania do szkół innych oraz zdobywania wyższego poziomu wykształcenia.

Ponieważ okoliczności, w jakich to zagadnienie w życiu występuje, są bardzo rozmaite, sposoby jego rozwiązywania muszą być też różnorodne; wybór najodpowiedniejszego sposobu w każdym przypadku zależeć będzie zarówno od dokładnej znajomości wszystkich warunków, jak i od stopnia osobistego zainteresowania się tymi ważnymi i pilnymi potrzebami.

Podkreślając przy tej sposobności z całym naciskiem konieczność niesienia pomocy w kształceniu wybitnie zdolnych uczniów—dzieci rolników, omówioną w okólniku Nr 72 z dnia 6 sierpnia 1936 r. Nr II P-5162/37 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 126)*), dla ułatwienia orientacji w powyższym zagadnieniu podaję wskazania, które powinny być brane pod uwagę przez zainteresowane osoby, instytucje i władze do czasu ogłoszenia szczegółowych przepisów, zwłaszcza dotyczących sieci szkolnej.

A. Możliwości przechodzenia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami istnieją następujące możliwości przechodzenia uczniów szkół powszechnych,

1. Ze szkół stopnia I:

1) bez egzaminu — po ukończeniu z wynikiem pomyślnym:

- a) klasy I i II do kl. II i III szkoły stopnia II i III,
- b) dwuletniej klasy III—(ze stratą roku) do kl. IV szkoły powszechnej stopnia II i III,
- c) co najmniej jednego roku klasy IV (ze stratą roku) do kl. V szkoły powszechnej stopnia II i III oraz do szkół zawodowych stopnia niższego i do szkół doszkalających zawodowych, opartych na pierwszym szczeblu programowym;

2) na podstawie egzaminu wstępnego — po ukończeniu z wynikiem pomyślnym:

- a) jednego roku klasy III do kl. IV szkoły powszechnej stopnia II i III,
- b) dwu lat klasy IV (ze stratą roku) do kl. VI szkoły powszechnej stopnia II i III,
- c) trzyletniej klasy IV (ze stratą roku) na podstawie egzaminu sprawdzającego (niepełnego) do kl. I gimnazjum ogólnokształcącego.

*) Vide „Dziennik Urzędowy K. O. S. B. Nr 7—(115) poz. 49 z 1936 r.

II. Ze szkół stopnia II:

1) bez egzaminu—po ukończeniu z wynikiem pomyślnym klasy I, II, III, IV i V do klasy II, III, IV, V i VI szkoły powszechnej stopnia III;

2) na podstawie egzaminu wstępnego po ukończeniu z wynikiem pomyślnym:

- a) jednego roku klasy VI do kl. VII szkoły powszechnej stopnia III,
- b) co najmniej jednego roku klasy VI na podstawie egzaminu sprawdzającego (niepełnego) do kl. I gimnazjum ogólnokształcącego.
- c) dwu lat klasy VI do kl. I gimnazjum zawodowego, nadto dziewczęta na kurs I seminarium dla wychowawczyń przedszkoli.

III. Ze szkół III stopnia:

na podstawie egzaminu wstępnego sprawdzającego (niepełnego) po ukończeniu z wynikiem pomyślnym:

- a) klasy VI do kl. I gimnazjum ogólnokształcącego lub zawodowego, nadto dziewczęta na kurs I seminarium dla wychowawczyń przedszkoli,
- b) klasy VII do kl. I gimnazjum zawodowego, opartego na 3-cim szczeblu programowym.

IV. Po ukończeniu z wynikiem pomyślnym pełnej szkoły powszechnej stopnia III, II lub I do szkół przysposobienia zawodowego.

B. Środki ułatwiające przechodzenie i uczęszczanie.

Można ułatwiać młodzieży przechodzenie względnie uczęszczanie do innych szkół przez: 1) odpowiednią organizację szkolnictwa powszechnego oraz przez dostosowaną do tego celu sieć szkolną, 2) przez zorganizowaną pomoc społeczną i 3) przy możliwości przechodzenia na podstawie egzaminu przez douczanie.

W niektórych przypadkach dla osiągnięcia pełnego rezultatu potrzebne będzie zastosowanie dwu, a nawet wszystkich trzech sposobów.

I. W dziale organizacji wysuwają się na plan pierwszy sposoby rozważania następujące:

1. Organizowanie tzw. „szkół zbiorczych” powstających w ten sposób, że dzieci zamieszkałe w rejonach szkół stopnia I lub II po ukończeniu dwu lub więcej klas w swojej szkole przechodzą do szkoły stopnia wyższego w rejonie sąsiednim i uczęszczają do niej pomimo oddalenia, przekraczającego 3 km. Aby jak najwięcej dzieci z sąsiednich rejonów mogło

uczęszczać do takich „szkół zbiorczych” należy wybierać dla tych celów miejscowości, które są ośrodkami, do których dla tych czy innych względów ludność częściej przybywa i do których komunikacja jest możliwie najdogodniejsza.

Jako pierwszy etap umożliwiania dzieciom z rejonów szkół niższych stopni, zwłaszcza I, uczęszczania do szkół stopnia wyższego, należy poczynić starania, aby każda gmina zbiorowa miała przynajmniej jedną szkołę stopnia III względnie II, która mogłaby stać się „szkołą zbiorczą”.

Wiąże się z tym sprawa pokrywania kosztów utrzymywania „szkół zbiorczych”, która leżeć może często na terenie innej gminy, niż obwody (rejon) szkół, z których dzieci do niej uczęszczają; dotyczy to głównie szkół miejskich, które stają się „szkołami zbiorczymi” dla dzieci zamieszkałych w gminach wiejskich, otaczających miasto. Sprawę tę omawia okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 5.IX. 1936 r. Nr. S. S. 53/66 I, podany do wiadomości przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 17.IX. 1936 r. Nr II P-6140/36. Zaznaczono w nim, że zarówno zbyt wysokie opłaty, jak i żądanie opłat za dzieci, których rodzice nie mogą ich uiścić, nie są wskazane i zgodne z interesem publicznym; zalecono, by gminy miejskie traktowały indywidualnie obowiązek uiszczania opłat za uczniów z obcego obwodu (rejonu), a w każdym razie tak, by żądanie uiszczania opłaty nie uniemożliwiło dzieciom obcych obwodów (rejonów) uczęszczania do szkół powszechnych stopnia wyższego.

2. Z powstawaniem „szkół zbiorczych” łączy się sprawa organizacji tych szkół stopnia I lub II, z których dzieci starszych roczników przechodzą do „szkół zbiorczych”, wyludniając klasy wyższe szkoły swego obwodu (rejonu). Szkoła taka staje się wówczas tzw. „szkołą kadłubową”, mającą tylko klasy niższe. W „szkole kadłubowej” np. o jednym nauczycielu, nie mającej wcale klasy czwartej, trzecia klasa może być zamiast dwuletniej jednoroczną i realizować program klasy trzeciej szkoły stopnia II lub III, a wtedy uczniowie po ukończeniu trzech klas takiej szkoły będą mogli przechodzić bez egzaminu i bez straty roku do klasy czwartej szkoły stopnia II lub III.

3. Oprócz „szkół kadłubowych”, które posiadają swój rejon, mogą być utrzymywane dla dzieci najmłodszych roczników, przede wszystkim w rejonach szkół stopnia III o większej liczbie uczniów, tzw. „oddziały filialne”, w których wyniki nauczania nie mogą być niższe od wyników odpowiednich klas w szkole macierzystej tak, że uczniowie starszych roczników przechodzą bez żadnych egzaminów do odpowiednio wyższych klas szkoły macierzystej.

II. Drugi rodzaj środków ułatwiających już nie tyle przechodzenie, ile raczej uczęszczanie do innych szkół dotyczy: a) dochodzenia uczniów do szkół wyższych stopni, b) dowożenia uczniów, oraz c) stałego lub okresowego w ciągu roku szkolnego pobytu uczniów w miejscowości w której są szkoły o wyższym poziomie nauki.

O ile chodzi o dochodzenie, należy zwrócić baczną uwagę przede wszystkim na te wszystkie ułatwienia i skrócenia drogi dzieci do szkoły innej, które dadzą się przeprowadzić niewielkim nakładem pracy i kosztów (budowa mostków, kładek na rzeczkach i strumieniach, grobli na bagnach, zorganizowanie przewozów przez rzeki, stawy, jeziora, budowa ścieżek, obsadzanie ich drzewami itp.).

Sprawą dowożenia (podwożenia) dzieci do szkoły i odwożenia ich do domu rodzicielskiego należy zainteresować wszystkie wchodzące tu w grę czynniki, a więc inspektoraty szkolne, kierownictwa szkół, opieki szkolne, koła rodzicielskie, gromady, gminy: samorząd powiatowy, przedsiębiorstwa przemysłowe itd.

Konsekwentne działanie na tym odcinku powinno z czasem doprowadzić do powszechnego uznania i stosowania tego środka, co stanie się właściwą podstawą ustawowego jego unormowania.

Przy organizowaniu dowożenia dzieci do szkół przez gminy, gromady, opieki szkolne, koła rodzicielskie itp. należy mieć na uwadze nie tylko faktyczne dowożenie (podwożenie) i odwożenie dzieci szkolnych, ale również ewentualne zapewnienie uczniom całkowitego lub częściowego opłacania biletów kolejowych, autobusowych itd. Wyzyskać więc należy w tym zakresie wszystkie możliwości przejazdów ulgowych. Należy też brać pod uwagę te wszystkie miejscowe środki dowożenia (podwożenia), które nie tylko dają gwarancję największej trwałości i ciągłości (np. poczta wiejska, dowożenie produktów żywnościowych do miast, mleka do spółdzielni, kolejki leśne itp.), ale zarazem umożliwiają powrót dzieci ze szkoły do domu.

Młodzież gromadnie dojeżdżającą do szkół i odjeżdżającą do domów rodzicielskich, należy otoczyć właściwie zorganizowaną opieką tak w czasie czekania na odjazd pociągu, autobusu, furmanek t.p., jak i w czasie podróży.

Stały względnie okresowy (przez pewną tylko część roku szkolnego) pobyt młodzieży w miejscowościach, w których uczęszcza do szkół, ułatwiać nadto należy przez wyzyskanie tych możliwości, jakie nasuwają istniejące już bursy i internaty oraz przez organizowanie nowych burs i internatów lub stancji zbiorowych, dostosowanych do warunków miejscowych.

III. Środkiem ułatwiającym uczniom, istotnie zdolnym, przechodzenie do szkół innych na podstawie złożonego egzaminu jest ich douczanie.

1. Douczanie uczniów zdolnych może być indywidualne lub grupowe, według odpowiednio opracowanych programów, które powinny uwzględniać poszczególne możliwości wymienione pod A.

Specjalną formą douczania indywidualnego jest samouctwo uczniów oparte przede wszystkim na radach i systematycznie udzielanych wskazówkach przez nauczycieli.

2. Douczanie może być bezpłatne jako działalność społeczna lub opłacane przez gromady, gminy, opieki szkolne lub zainteresowanych rodziców; odbywać się ono powinno z reguły w budynku szkolnym, przy korzystaniu ze środków i pomocy szkolnych oraz pod opieką władz szkolnych i szkoły.

3. Douczanie może być prowadzone bądź w ciągu całego roku szkolnego, bądź w ciągu wakacji na specjalnie zorganizowanym kursie, najlepiej w miejscowości centralnie w gminie położonej dla umożliwienia udziału w kursie i uczniom mieszkającym dalej od siedziby kursu należy urządzić dla kursu bursę w szkole lub przy szkole, opłacaną częściowo przez samorząd terytorialny, częściowo zaś, z reguły w naturze, przez zainteresowanych rodziców.

4. Z douczaniem wiąże się sprawa zdobycia odpowiednich podręczników i utworzenia biblioteczek do wypożyczania tych podręczników zainteresowanym uczniom. Należy dążyć do tego, by biblioteczki takie były w każdej szkole zwłaszcza stopnia I, oraz w szkołach, przy których będą wakacyjne kursy douczające. Przy zdobywaniu podręczników należałoby wyzyskać również pomoc szkół jednych dla drugich,

Warunki komunikacyjne, społeczne, gospodarcze, poziom kulturalny ludności i t.d. w Polsce przedstawiają zbyt wielką różnorodność, żeby można było wskazać i omówić wszystkie możliwości ułatwień w przechodzeniu i uczęszczaniu uczniów szkół powszechnych, zwłaszcza stopnia I i II, do szkół innych. Dlatego też, rozwiązując to zagadnienie, nie należy się opierać na jakichś schematach, lecz działanie swe dostosowywać do warunków lokalnych i istotnych możliwości technicznych. Pamiętać należy, że nawet w najgorszych warunkach można ułatwić w znacznym stopniu dzieciom zdolnym przechodzenie i uczęszczanie do szkół wyższego stopnia organizacyjnego, a przez to umożliwić zdobywanie wyższego poziomu wykształcenia.

Odwołuję się też do dobrej woli p. p. inspektorów szkolnych, kierowników szkół i nau-

czyteli, aby w poczuciu najlepiej pojętego obowiązku obywatelskiego zajęli się tą sprawą jak najtroskliwiej i zechcieli w miarę możliwości przyczynić się do powiększenia liczby młodzieży kończącej szkoły powszechne o najwyższym stopniu organizacyjnym.

Minister

(—) W. Świątosławski

73.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

OKÓLNİK Nr. 78.

z dnia 9 sierpnia 1937 r. (II P-6620/37)

w sprawie wydawnictwa Ministerstwa W. R. i O. P. „Publiczne szkoły powszechne pierwszego stopnia”.

(Przedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.” Nr 10 poz. 323 z 1937 r.,

Ministerstwo W. R. i O. P. dążąc do usunięcia braków w zakresie rozplanowania i urządzania budynków szkolnych na wsi zwłaszcza szkół I stopnia, opracowało specjalne wydawnictwo poświęcone tym zagadnieniom.

Publikacja ta p. t. „Publiczne szkoły powszechne pierwszego stopnia — teren, budynki, sprzęty” Warszawa 1937 r. omawia w sposób przystępny i dostosowany do różnych możliwości finansowych gmin sprawy terenu szkoły i jego urządzenia (Część I), budynek szkolny i jego wykonanie (Część II), urządzenie pomieszczeń (Część III) i urządzenie gospodarcze (Część IV); dołączone rysunki ułatwiają znakomicie praktyczną orientację w tych zagadnieniach.

Wydawnictwo to rozesłało Ministerstwo W. R. i O. P. bezpłatnie wszystkim zarządom gmin, inspektoratom szkolnym i kierownikom publicznych szkół powszechnych, pragnąc jak najszerzego rozpowszechnienia znajomości właściwego rozwiązywania tych spraw dla podniesienia kultury materialnej naszej wsi.

W związku tym należy zwrócić uwagę inspektoratów szkolnych i kierownictw publicznych szkół powszechnych wszystkich stopni na to wydawnictwo i dołożyć usilnych starań, by w możliwie najkrótszym czasie publiczne szkoły powszechne wszystkich stopni osiągnęły przynajmniej taki poziom zagospodarowania jaki przedstawiają zawarte w omawianym wydawnictwie wskazówki. Można tego dokonać, jak świadczą liczne fakty, nawet w bardzo trudnych warunkach finansowych przy odpowiedniej zapobiegli-

wości kierownictw szkół, popartych troskliwą opieką inspektoratów szkolnych. A jakkolwiek wydawnictwo odnosi się do szkół pierwszego stopnia, to jednak podaje ono niezbędne minimum, jakiemu powinna odpowiadać pod względem zagospodarowania każda publiczna szkoła powszechna, jeśli ma spełnić należycie swe zadania.

W dążeniu do osiągnięcia powyższych celów należy jaknajściślej współdziałać z czynnikami samorządowymi, zwłaszcza z zarządami gmin, które należy tą sprawą szczególnie żywo zainteresować, starając się, by przez wstawianie do budżetów choćby minimalnych ale corocznie się powtarzających kwot, zmierzać stopniowo do właściwego zagospodarowania szkół.

Ministerstwo W. R. i O. P. odnosi się równocześnie w powyższej sprawie do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o wydanie odpowiednich wskazań czynnikom samorządu terytorialnego, zwłaszcza zarządom gminnym jako najbardziej zainteresowanym.

Minister

(—) W. Świątosławski.

74.

PREZES RADY MINISTRÓW

dnia 3 lipca 1937 r. Nr. 41-25/4

OKÓLNİK Nr. 17

Kolportaż i sprzedaż wydawnictw w urzędach i instytucjach państwowych.

Do

Pana Ministra (wszystkich)

Kolportaż i rozsprzedaż różnych wydawnictw (książek, broszur, czasopism, albumów i t. p.) przez instytucje społeczne i osoby prywatne wśród urzędów i instytucji administracji państwowej i ich pracowników przybiera niejednokrotnie formy niewłaściwe, zakłóca tok urzędowania i przynosi szkodę dla interesu publicznego. Z drugiej strony zalecanie wydawnictw przez władze niekiedy wykorzystywane jest również do nadużyć, narażających na szkodę interesy prywatne, zwłaszcza w tych wypadkach, gdy agenci danego wydawnictwa, dzięki posiadanym w swych rękach zaleceniom urzędów, wywierają zdecydowany nacisk zarówno przy uzyskiwaniu płatnego materiału informacyjnego do tego wydawnictwa, jak i przy jego rozsprzedaży.

W związku z powyższym proszę o wydanie zarządzeń co do stosowania w podległym Panu Ministrowi dziale administracji rządowej następujących zasad:

1) w urzędach i instytucjach państwowych

kolportaż i rozsprzedaż wydawnictw są zasadniczo niedopuszczalne;

2) w przypadkach szczególnych władze centralne mogą stosować wyjątki od powyższej zasady, zawiadamiając o tym podległe organa; wywieranie nacisku ze strony kolporterów i sprzedawców nie powinno być w żadnym wypadku tolerowane;

3) osobom interesowanym żadne pisma w sprawie dopuszczenia lub zalecenia wydawnictw nie powinny być wydawane.

Równocześnie proszę Pana Ministra o sprowadzenie w drodze nadzoru wprowadzenia w życie powyższych zasad w urzędach i instytucjach samorządu.

Prezes Rady Ministrów

(—) *Sławoj Składkowski*

* * *

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

OKÓLNİK Nr. 79

z dnia 19 sierpnia 1937 r. (BP-15910|37)

w sprawie kolportażu i sprzedaży w urzędach i instytucjach państwowych.

Okólnik Pana Prezesa Rady Ministrów Nr. 17 z dnia 3 lipca 1937 roku Nr. 41-25/4 w sprawie kolportażu i sprzedaży wydawnictw w urzędach i instytucjach państwowych, podaje do wiadomości i stosowania.

NO-23965/37.

Minister

(—) *W. Świątosławski*

75.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH

dnia 3 czerwca 1937 r. Nr. SS 54—10—1

OKÓLNİK Nr. 31

w sprawie popierania akcji bibliotecznej.

Do PP. Wojewodów, Przewodniczących
Wydziałów Powiatowych
i Prezydentów Miast.

Realizowane z dużym nakładem ze strony Skarbu Państwa i samorządu terytorialnego na-

uczanie przez szkolnictwo powszechne, ażeby wydało możliwie pełne wyniki, powinno być po wyjściu młodzieży ze szkoły powszechnej utrwalane i pogłębiane przez oświatę pozaszkolną, w której podstawowe znaczenie posiada zorganizowane czytelnictwo publiczne, jako jeden z najważniejszych i najskuteczniejszych środków wychowania szerokich rzesz ludności oraz jej uświadczenia obywatelsko-narodowego.

Racjonalne prowadzenie akcji czytelniczej i bibliotecznej jest zagadnieniem o doniosłym znaczeniu państwowym, które domaga się szybkiego rozwiązania przy najbardziej czynnym udziale samorządu.

Stosunek samorządu terytorialnego do akcji bibliotecznej powinien wynikać z dążenia samorządu do podniesienia poziomu oświaty i uświadczenia obywatelskiego mieszkańców oraz z troski, ażeby włożony na cele szkolnictwa powszechnego wysiłek ze strony Skarbu Państwa i samorządu nie został zmarnowany. Przesłanki te prowadzą nas do postawienia przed samorządem terytorialnym wyraźnego postulatu moralnej, i organizacyjnej materialnej opieki nad akcją biblioteczną.

Dowody zrozumienia potrzeb w tej dziedzinie daje samorząd terytorialny niemal od chwili odzyskania Niepodległości Rzeczypospolitej i ponoszone na ten cel świadczenia bywały niejednokrotnie znaczne. Nie zaspakajały one jednak istniejących potrzeb, gdyż nie wszystkie związki samorządowe w akcji tego rodzaju brały udział, a powtóre udział samorządu wyrażał się przede wszystkim w udzielaniu kilku różnym instytucjom społecznym zasiłków i zapomóg, co niejednokrotnie stwarzało rozproszkowanie akcji i jej osłabienie.

Podjęcie ze strony Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego od r. 1933 wysiłków uporządkowania i zorganizowania akcji bibliotecznej wyraziło się wzmożeniem tej akcji ze strony samorządu terytorialnego. Jak wynika z memoriałów, posiadanych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w latach 1930 — 1936 przybyło 91 powiatowych centrali bibliecznych, zaś w 1934 i 1935 — 111 gminnych bibliotek samorządowych, to jest tyle, ile powstało ich w ciągu pierwszych 15 lat od chwili odzyskania Niepodległości. Podkreślić przy tym wypada, że ten rozrost bibliotek dokonywał się w okresie ostrego kryzysu finansów samorządowych.

Pragnąc udział samorządu terytorialnego w akcji bibliotecznej umocnić, rozszerzyć i harmonizować z postulatami Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zalecam związkom samorządowym:

1) w miarę możliwości finansowych przeznaczyć na akcję biblioteczną stale corocznie pewne sumy z budżetu związku samorządowego;

2) przeznaczone fundusze użytkować bezpośrednio na zakładanie bądź rozszerzanie bibliotek samorządowych gminnych i powiatowych;

3) nawiązać stałą współpracę z instruktorem oświaty pozaszkolnej, jako organem władz szkolnych w zakresie akcji bibliotecznej;

4) zainteresować akcją biblioteczną członków organów stanowiących, a szczególnie radnych gminnych i gromadzkich oraz zachęcać ich do propagowania czytelnictwa wśród mieszkańców wsi;

5) umożliwić delegatowi właściwego Kuratorium Okręgu Szkolnego omówienie akcji bibliotecznej w powiecie na najbliższym zebraniu wójtów, a w województwie na zjeździe Przewodniczących Wydziałów Powiatowych czy też sekretarzy Wydziałów Powiatowych lub Inspektorów Samorządu Gminnego.

Oczekuję, że powyższe zalecania w zrozumieniu doniosłości czynnego udziału samorządu terytorialnego w dziele podnoszenia kultury ludności, będą przyjmowane przez organa stanowiące związków samorządowych — do realizacji, jako ich własny nakaz moralny.

M i n i s t e r

(—) *Stawoj-Składkowski.*

* * *

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

dnia 14 czerwca 1937 r.
Nr OP-4882/37.

Poparcie samorządowej akcji
bibliotecznej.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przesyła do wiadomości odpis okólnika Pana Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 czerwca r. b. Nr SS 54-10-1.

Ministerstwo zwraca uwagę na wytyczne, ustalone przez Pana Ministra Spraw Wewnętrznych w zakresie współdziałania Panów Wojewodów i Przewodniczących Wydziałów Powiatowych z władzami szkolnymi nad dalszym rozwojem akcji bibliotecznej samorządu terytorialnego i zaleca otoczenie każdej inicjatywy w tym kierunku jak najbardziej troskliwą opieką i pomocą.

Podsekretarz Stanu

(—) *Jerzy Ferek-Bleszyński.*

NO—16390/37.

75.

KURATORIUM

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

O K Ó L N I K Nr. 10/37.

z dnia 20 sierpnia 1937 r. (NO-21013/37)

w sprawie opieki wychowawczej nad szkolnymi organizacjami młodzieżowymi.

Zachodzą przypadki świadczące, że szkolne organizacje młodzieżowe nie są otoczone należyłą opieką wychowawczą ze strony Dyrekcji i Kierownictw szkół a nawet nie mają często opiekunów z ramienia Rady Pedagogicznej.

Podkreślam z całym naciskiem, że szkolne organizacje młodzieżowe tworzą jeden z bardzo ważnych czynników pracy wychowawczej szkoły. Działalność ich przeto musi być uzgodniona z programem wychowawczym szkoły, odpowiedzialność zaś za utrzymanie właściwego kierunku wychowawczego spoczywa na opiece organizacji oraz dyrektorze względnie kierowniku szkoły.

Plan działalności organizacji opracowywany zasadniczo przez samą młodzież powinien uzyskać, ujęty w formę konkretnych i realnych przedsięwzięć, aprobatę Rady Pedagogicznej. Nad jego realizacją czuwać ma opiekun organizacji, który zdaje sprawę przed Radą Pedagogiczną z dokonanych osiągnięć.

Wszystkich członków grona nauczycielskiego obowiązuje życzliwe ustosunkowanie się do zatwierdzonych i popieranych przez władze szkolne zrzeczeń młodzieży i współpraca z nich opiekunami.

Obowiązek ten dotyczy zarówno organizacji międzyklasowych np. Spółdzielnie, Szkolne Kasy Oszczędnościowe jak i organizacji o zasięgu międzyszkolnym takich np. jak: Koła Krajoznawcze, Liga Obrony Powietrznej Państwa, Liga Morska i Kolonialna, Polski Biały Krzyż, Polski Czerwony Krzyż, Przysposobienie Wojskowe Kobiet, Sodalicja Mariańska, Straż Przednia, Związek Harcerstwa Polskiego.

Liczba tych organizacji powinna być raczej ograniczona i uzależniona od rzeczywistych zainteresowań młodzieży oraz możliwości szkoły w zakresie znalezienia odpowiednich opiekunów spośród członków R. P.

Staranie o harmonijne współdziałanie organizacji, unikanie dysonansów wychowawczych pod postacią tarć i antagonizmów wśród poszczególnych zrzeczeń młodzieżowych powinno być ważnym i zasadniczym zadaniem Rady Pedagogicznej. Z tego też powodu jest rzeczą pod względem wychowawczym wysoce szkodliwą krytykowanie organizacji uczniowskich przez na-

uczycieli wobec młodzieży lub publicznie, jak to się nieraz zdarza, wypowiadanie przez nauczycieli ujemnych opinii o niektórych organizacjach uczniowskich.

Proszę Panów Inspektorów, Dyrektorów oraz kierowników szkół (rolniczych, dokształcających i powszechnych) o zwrócenie uwagi na ten ważny odcinek pracy wychowawczej w szkole i otoczenie ze swej strony należyta i troskliwa opieką organizacji młodzieżowych na terenie szkoły oraz żywe interesowanie się życiem i działalnością tych organizacji.

Podstawa: Okólnik Pana Ministra W.R. O.P. z dnia 21 lipca 1937 r. (II W-2764/37).

K u r a t o r

Otrzymują:
PP. Wizytatorzy, Inspek- (—) *R. Petrykowski*.
torzy oraz Dyrektorzy i
kierownicy wszystkich
szkół na terenie Okręgu.

76.

KURATORIUM

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

O K Ó L N I K Nr 11/37

z dnia 21 sierpnia 1937 r. (O-19436/37)

w sprawie ruchu krajoznawczego wśród młodzieży szkolnej.

Nawiązując do okólników Ministerstwa W.R. i O.P. Nr 90 z dnia 22 października 1935 r. i Nr II W-4412/37 z dnia 8 lipca 1937 r. (I Pol-1251/35*) Kuratorium zwraca uwagę na wysokie wartości naukowe i wychowawcze ruchu krajoznawczego wśród młodzieży. Wycieczki krajoznawcze bowiem wybitnie umożliwiają nauczycielstwu obserwację młodzieży poza murami szkoły i dają dużo sposobności do oddziaływania wychowawczego, a młodzież uczy na konkretnych i realnych przykładach organizacji zespołowych przedsięwzięć. Wycieczki krajoznawcze pogłębiają i uzupełniają w myśl obowiązujących programów wiedzę nabytą w szkole, zwłaszcza zaś wiadomości z geografii, przyrody i kultury polskiej, a zmuszając do pokonywania trudności, wzmacniają tężyznę fizyczną przez zaprawianie do dłuższych marszów i znoszenia niewygód. Na krajoznawcze wycieczki bliższe i dalsze oraz na obozy letnie powinny być szczególnie wyzyskane przez szkoły okresy wiosenny, letni i jesienny. Dlatego planowa na szereg lat z góry ustalona praca w tym kierunku powinna

*) Vide „Dziennik Urzędowy K.O.S.B. Nr 2—(110) poz. 3 z 1936 r.

przyczynić się do rozbudzenia w młodym pokoleniu umiłowania wędrowek po kraju rodzinnym i do krzewienia tą drogą miłości ziemi ojczystej.

W pracy nad podniesieniem ruchu krajoznawczego wśród młodzieży dużą pomoc mogą mieć dyrekcje i kierownictwa szkół w należycie zorganizowanych szkolnych kołach krajoznawczych, których organem jest wydawany w Krakowie miesięcznik „Orli Lot”.

Kuratorium przypomina opiekunom szkolnych kół krajoznawczych obowiązek zgłoszenia swego akcesu do Komisji Kół Krajoznawczych młodzieży szkolnej Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego celem rejestracji kół i współpracy. Siedzibą Komisji jak i redakcji „Orlego Lotu” jest Kraków (Oleandry 4, Miejski Dom Wycieczkowy).

Jednocześnie Kuratorium zwraca dyrekcjom i kierownictwom szkół uwagę na potrzebę należytego uwzględnienia ruchu krajoznawczego w planach pracy szkół na najbliższy rok szkolny i lata następne z zastrzeżeniem, aby to nie wpłynęło ujemnie na realizację programu nauki.

Dyrekcje (kierownictwa) szkół, w których istnieją koła krajoznawcze młodzieży, winny niezależnie od zarejestrowania ich w Komisji Kół Krajoznawczych młodzieży szkolnej P. T. K. w Krakowie zgłosić do dnia 1 listopada 1937 r. istnienie koła do Kuratorium, które zamierza powołać do życia Okręgową Sekcję Komisji.

Na przyszłość nowopowstające koła powinny zgłaszać swoje powstanie w Komisji Kół Krajoznawczych w Krakowie i w Sekcji Okręgowej w Brześciu n.B.

Za Kuratora

(—) *J. Błoński*.

Naczelnik Wydziału.

77.

WYKAZ PRYWATNYCH GIMNAZJÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH NOWEGO USTROJU, które w roku szkolnym 1937/38 posiadają uprawnienia państwowych gimnazjów ogólnokształcących, nadane na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 4 grudnia 1936 r. Nr II S-8391/36 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 11, poz. 215).

OKRĘG SZKOLNY BRZESKI

Województwo Białostockie

Białystok	— Polskie Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne im. Henryka Sienkiewicza,
Białystok	— Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Dawida Druskina,

Białystok	— Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Sary Gutmanowej	Brześć n.Bug.	— Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Humanistyczne im. J. Ursyn Niemcewicza,
Białystok	— Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne J. Zeligmana, J. Lebenhafta i J. Dereczyńskiego,	Brześć n.Bug.	— Prywatne Gimnazjum Kodukacyjne z hebrajskim językiem nauczania Stowarzyszenia „Tarbut“
Drohiczyn n.B.	— Prywatne Gimnazjum Męskie Rzymskokatolickiej Diecezji Pińskiej.	Lubieszów	— Prywatne Gimnazjum Męskie OO. Pijarów,
Różanystok	— Prywatne Gimnazjum Męskie Towarzystwa Salezjańskiego.	Pińsk	— Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne A. Czeczyk-Golinkierowej.
Województwo Poleskie			
Brześć n.Bug.	— Prywatne Gimnazjum Żeńskie Polskiej Macierzy Szkolnej:		

K O M U N I K A T.

Zezwolenia na otwarcie szkoły.

Kuratorium udzieliło Zgromadzeniu S. S. Misjonarek św. Rodziny w Białymstoku odwołanego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Białymstoku szkoły pod nazwą: Prywatna Szkoła Krawiecko Bieliżnarska S. S. Misjonarek św. Rodziny w Białymstoku.

* * *

Kuratorium udzieliło Polskiej Macierzy Szkolnej w Ostrołęce odwołanego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Ostrołęce szkoły pod nazwą „Prywatna Szkoła Mechaniczna P. M. S. w Ostrołęce“.

WYDAWNICTWA DOZWOLONE DO UŻYTKU SZKOLNEGO.

A. Ministerstwo W. R. i O. P. za twierdziło do użytku szkolnego następujące książki dla szkół powszechnych, średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli:

(Pzedruk z „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.“ Nr 4, poz. 120 i Nr 5, poz. 160 z r. 1937)

I. Książki do bibliotek uczniowskich:

Bieniasz J. Wilki wyją. Powieść. Nakł. Książnicy Polskiej „Leopolia“. Lwów. B. d. — dla młodzieży od lat 14 — 16. (Nr II 14970|37).

Gawiński A. Peregrynacje Andrzeja Wilczka. Powieść. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937. Dla młodzieży od 14 — 16. (Nr II Pr. 14858|37).

Górska P. Szary brat. Opowiadania na tle życia brata Alberta. Ilustr. T. Cieślowski. Nakład Verbum. Warszawa 1936 — dla młodzieży od lat 13 do 16. (Nr II. Pr. 14771|36).

Konarski K. Przygody jednej książki. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1937 — dla dzieci od lat 9 — 11. (Nr II. Pr. 15029|37).

Morcinek G. Gołębie na dachu. Wydanie II. Nakład Towarzystwa Wydawniczego „Rój“. Warszawa 1937 — dla młodzieży od lat 16. (Nr II. Pr. 14857|36).

Odułok T. Na dalekiej północy. Nakład Wydawnictwa Współczesnego. Warszawa. B. d. dla młodzieży od lat 16. Nr 14712|36).

Salten F. Bambi. Opowieść leśna. Przełożył M. Tarnawski. Ilustrował Charlie. Nakł. Księgarni Powszechnej. Kraków 1937 — dla młodzieży od lat 11 — 16. (Nr II. Pr. 14816|36).

Wańkowicz M. Szpital w Cichiniczach. Opowiadanie. Drugie wydanie. Nakład Tow. Wyd. „Rój“. Warszawa 1935 — dla młodzieży od lat 16. (Nr II. Pr. 13752|35).

Znatowicz - Szczepańska M. Wątki w Jaszunach. Nakład Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska“. Warszawa 1937 — dla młodzieży od lat 14 do 16. (Nr II. Pr. 14855|36).

Goetel F. Pątnik Karapeta. Cyprian Czyż. (B. U. L. 259) Warszawa. (Nr II Pr-15154|37).

Grodecki K., Lepsiński K. i Feldman J. Kraków i ziemia krakowska. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1924. (Licea). (Nr I Pr-3944|34).

Kraszewski J. I. Stara Baśń. Powieść z IX w. Wstępem i objaśnieniami zaopatrzył K. Wojciechowski. Biblioteka Narodowa. Nakład Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów—1934. (Nr II Pr-14854|36).

Łoziński W. Oko Proroka czyli Hanusz Bystry i jego przygody. Wydanie nowe, opatrzone objaśnieniami. Nakład Macierzy Polskiej. Lwów — 1937. (Nr II Pr-14877|37).

Malewska H. Żelazna Korona. Tom I i II. Nakład Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1937. (Nr II Pr-15027|37).

Popiołek K. Tragedia Śląska w czasie rewolucji husyckiej (1419 — 1435). Wydanie II, zmienione. Nakład Sekcji Dydaktycznej Śląskiego Polskiego Tow. Historycznego. Katowice 1936 (Licea). (Nr II Pr-14710|36).

Porazińska J. Balbina i Gawron. Nakład wydawnictwa tygodnika dla dzieci „Słonko”. Warszawa 1937. (Nr II Pr-15032|37).

Prus B. Sieroca dola. (B. U. L. 258). Nakład Gebethnera i Wolfa. Warszawa 1937. (Nr II Pr-15153|37).

Smolarski M. Dawna Polska w opisach podróżników. Nakład Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1936. (Nr II Pr-14445|36).

Sosnowski J. Polska w wychowaniu harcerskim. Warszawa 1934. (Nr II Pr-13943|35).

Stańczyk K. Śląsk przedmózem Polski (963 — 1138). Wydanie II zmienione. Nakład Sekcji Dydaktycznej Oddziału Śląskiego Tow. Historycznego. Katowice 1936. (Nr II Pr-14709|36).

Świrszczyńska A. i Ziomkówna B. Psotny Morus. Przygoda pieska. Nakład wydawnictwa tygodnika dla dzieci „Słonko”. Warszawa 1936. (Nr II Pr-15030|37).

Zawadzka St. Gaptuś i Kruczek. Nakład wydawnictwa tygodnika dla dzieci „Słonko”. Warszawa 1936. (Nr II Pr-15031|37).

Zieliński T. Klechdy attyckie (Irezyona) Tom I, II, III, IV. Nakład Towarzystwa Wydawniczego J. Morkowicza. Warszawa. (Nr II Pr-14869|37).

II. Książki do bibliotek nauczycielskich.

Kot St. Historia Wychowania. Zarys podręcznikowy. Wydanie II. 2 tomy. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów 1934. (I, Pr-4113|34).

Baden Powell of Gilwell. Moje przygody i przeżycia. Przełożył z oryg. angielskiego i zaopatrzył przedmową K. Rychłowski. Nakład Tow. Szkoły Ludowej. Lwów 1937. (Nr II Pr-15021|37).

Hausman W. Nasz Świat. Jedenaście piosenek na trzygłosowy chór dziecięcy. Słowa J. Gillowej. Nakł. G. Seyfartha. Lwów. (Nr II Pr-14715|36).

Kazuro. Pieśni trzygłosowe na sopran, alt, tenor lub baryton. Op. 50. Zeszyt 1. (Nr II Pr-2801|36).

Kellerman B. Przyjaźń. Powieść. Tom I i II. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa. (Nr II Pr-143|36).

Mayzner T. Z piosenką. 10 pieśni na 3 głosy równe. Nakład „Naszej Księgarni”. Warszawa 1936. (Nr II Pr-14872|37).

Mayzner T. Nasze piosenki. 20 pieśni na jeden głos. Nakładem „Naszej Księgarni”. Warszawa 1936. (Nr II Pr-14871|36).

Sławoj-Składkowski F. Beniaminów. Nakład Instytutu Józefa Piłsudskiego. Warszawa 1935. (Nr II Pr 14744|36).

Sokolnicki M. Czternaście lat. Nakład Instytutu Badania Najnowszej Historii Polskiej. Warszawa 1936. (Nr II Pr-14742|36).

Struve H. O najwyższej zasadzie postępowania etycznego. Skład Główny w Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa 1934. (Nr II Pr-43|35).

Wańkowicz M. Strzępy epopei. Wydanie trzecie, powiększone. Nakład „Roju”. Warszawa 1936. (Nr II Pr-14732|36).

III. Pomoce szkolne do użytku zbiorowego:

Fronczyk W. Zeszyt do nut. Skład Główny w „Naszym Sklepie”. Warszawa. (Nr. II Pr-14299|36).

Limba-Gardecki A. Liczydło szkolne Nr. II Pr-15066|37).

Sadzewiczowa M. i Baszyńska St. Tabela mnożenia. (Szkoły powszechne). Nr. I Pr-13718|35).

Semkowicz W. Polska za Kazimierza Wielkiego. Stan z r. 1370. Mapa. (Nr. II Pr-14430|36).

IV. Lektura z języka francuskiego.

Bazin René. Contes de Bonne Perrette. Opracowała W. Helmanowa. Biblioteka Francuska. Z. 10. Wydawnictwo Książnicy - Atlas. Lwów — Warszawa 1936 — jako książkę dozwoloną do bibliotek uczniowskich gimnazjum i liceum. (Nr II 14485|36).

Romains Jules. Knock ou le triomphe de la médecine. Opracowała St. Borkowska. Biblioteczka Francuska. Z. 12. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa 1936 — jako książka dozwolona do bibliotek uczniowskich w gimnazjach oraz jako lekturę dla uczniów liceów. (Nr II Pr-14499|36).

Flaubert G. La légende de Saint-Julien l'Hospitalier. Annotations et lexique franco-polonais établis par Omer Neveux. Petite Collection de Classiques Français à l'Usage des Lycées de Pologne. Editions Eos, Gniezno 1935. (Nr I Pr-3845/34).

La Chanson de Roland. Annotations et lexique franco-polonais établis par Omer Neveux. Petites Collections de Classiques Français à l'Usage des Lycées de Pologne. Editions Eos, Gniezno. 1935 r. (Nr. I Pr-3845/34).

Michelet Jules. Jeanned'Arct. Annotations et lexique franco-polonais établis par Omer Neveux. Petite Collection de Classiques Français à l'Usage des Lycées de Pologne. Editions Eos, Gniezno. 1935. (Nr. I Pr-3845/34).

Romain Rolland. Le Jeu de L'Amour et de la Mort. Oprac. H. Landy. Biblioteczka francuska. Z. 11. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów — Warszawa. 1936. (Nr. II Pr-14497/36).

Romais Jules. Le Trésor de Louis Bastide (Les Humbles). Opracował A. Zarach. Bibl. Francuska. Z. 7. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa. 1936. Nr. II Pr-14162/36).

V. Lektura z dziedziny języka niemieckiego:

Müller Fritz. Partenkirchen. Schulgeschichten. Biblioteczka Niemiecka. Seria II. Tomik 54. Opracował Alfred Jesionowski. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa. 1936 — dla uczniów kl. IV gimnazjum. L. II. Pr. 14407/36).

VI. Czasopisma do bibliotek nauczycielskich

Kwartalnik nauczycielski. Stryj. I Gimnazjum Państwowe. (Nr II Pr-15026/37).

B. Ministerstwo W. R. i O. P. zatwierdziło następujące książki dla szkół zawodowych:

Górski M. dr. Nawozy i nawożenie

(Krótki podręcznik nawożenia). Warszawa. Wydawnictwo Tow. Oświaty Rolniczej — Księgarnia Rolnicza. 1934. Cena 1 zł. — jako książkę do bibliotek szkół rolniczych. Nr. III. PU — 3/36).

Hankowski Henryk. Wykład buchalterii podwójnej (włoskiej). T. II. Nakład Fundacji Wieczystej im. H. J. Chankowskiego. Warszawa. Wyd. IX — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli w szkołach handlowych. (Nr II PU-132/36).

Rojewski Tadeusz. „Okno wystawowe sklepu detalicznego“. Biblioteka Kupca-Detalisty Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie. Książnica-Atlas. Lwów — Warszawa 1937 — jako książka pomocnicza dla uczniów szkół przysposobienia kupieckiego pierwszego stopnia gimnazjów kupieckich oraz szkół dokształcających. (Nr III PU-162/37).

Sierakowski Józef. Podręcznik kroju damskiego. Warszawa 1936. Nakładem autora — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół podgrupy krawieckiej. (Nr III PU-127/36).

Szczepański Stefan. Drapanie tkanin bawełnianych. Podręcznik do użytku fabrycznego z 96 rysunkami. Wydanie subsydiowane przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Łodzi. 1934 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół przemysłowych. (Nr III PU-2/36).

Weber J. inż. Zarys kowalstwa i obróbki termicznej. Skład gł. w Księgarni Technicznej, Warszawa, ul. Czackiego 3/5. Wydane z zasiłku Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, Łódź, 1935 — jako książkę pomocniczą dla ucznia i nauczyciela na wydziałach metalowych średnich szkół technicznych i w szkołach mechanicznych stopnia gimnazjalnego i licealnego oraz jako książkę pomocniczą dla nauczyciela w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych, metalowych, w szkołach mechanicznych stopnia niższego i w szkołach dokształcających metalowych. (Nr. III. PU — 34/36).

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

POŚWIĘCONA PRACY NAUCZYCIELSTWA W SZKOLE I POZA SZKOŁĄ.

SŁOWO OD REDAKCJI.

Początek roku szkolnego — to okres planowania pracy wychowawczej i pracy dydaktycznej w szkole.

Dziennik Urzędowy naszego Kuratorium, zwłaszcza treścią swej części nieurzędowej, wiąże się mocno z życiem szkoły i stawia sobie za zadanie ułatwiać Czytelnikom realizację pracy w obu tych dziedzinach. W bieżącym roku szkolnym mamy zamiar poruszyć i omówić na łamach Dziennika szereg takich zwłaszcza zagadnień, które acz ważne — nie znalazły w nim jeszcze dotychczas dostatecznego uwzględnienia. W związku z tym Redakcja prosi Czytelników o dzielenie się z Kolegami za pośrednictwem Dziennika swymi spostrzeżeniami i doświadczeniami z pracy szkolnej, zwłaszcza w zakresie niżej wymienionych zagadnień.

W następnym, październikowym numerze zostanie omówione zagadnienie pomocy naukowych: sprawozdanie z dotychczasowej akcji zaopatrywania publ. szkół powsz. w Okręgu w pomoce uaukowe — plan dalszej akcji w tej dziedzinie — sposoby właściwej konserwacji pomocy — należyte ich wykorzystywanie i t. d.

Dalsze zeszyty Dziennika będą poświęcone tak ważnym zagadnieniom, jak współ-

praca szkoły z domem rodzicielskim, wychowanie fizyczne, uspołecznienie młodzieży, wycieczki szkolne, oraz pewnym zagadnieniom natury dydaktycznej (m. in. nauczaniu historii w szkole średniej, pracy domowej ucznia, pracom piśmiennym w szkole, roli lektury w nauczaniu poszczególnych przedmiotów nauczania).

Ale — co każdy nauczyciel dobrze rozumie — praca nad młodzieżą musi iść w parze z pracą nad sobą. Nauczyciel, który przestaje pracować nad rozszerzaniem swego horyzontu umysłowego i nad pogłębianiem swej kultury duchowej, wyjąławia się coraz bardziej, wpada w rutynę, kostnieje — i tym samym stawia pod znakiem zapytania wartość i skuteczność swej pracy nad młodzieżą.

Doceniając ważność dokształcania się nauczycielstwa, Redakcja poświęca temu właśnie zagadnieniu część nieurzędową niniejszego zeszytu Dziennika, mając na uwadze tym razem głównie tych nauczycieli, którzy w drodze samokształcenia pragną przygotować się do egzaminu z zakresu W. K. W. Jeden z artykułów omawia pomoc, jaką Kuratorium organizuje dla tej kategorii nauczycieli przez dostarczanie im odpowiedniej lektury. Rady zaś i wskazówki, które znajdą oni w pozostałych artykułach, niewątpliwie ułatwią im w dużej mierze korzystanie z tej lektury i osiągnięcie zamierzonego celu.

JAN T. NOWAKOWSKI.

Samokształcenie nauczycieli.

W poszukiwaniu zasad samokształcenia natykamy się przede wszystkim na książkę Spasowskiego¹⁾. Nie w niej jednakowoż znajdziemy przewodnika; inne ogólniejsze są założenia książki, sama zaś ona odepchnie chaosem niezmiernym cytatów, wśród których przelewa się powolnym nurtem myśl autora. Nie troskliwego i spokojnego nauczyciela znajdziemy w autorze, lecz prawiącego podniesionym tonem kaznodzieję. Ów ton podniesiony wynika niezaprzeczenie z najgłębszego przekonania o słuszności tezy: konieczności samokształcenia się nauczycielstwa. To głębokie przeświadczenie i upór, z jakim je w myśl i serce czytelnika książka wymieniona wtłacza — mogą jej pomóc pełnić misję apostolską wśród nieprzekonanych. Przekonani jednak poszukają podpory bardziej przydatnej.

Trudno o nią. Wynika to pewnie z natury zagadnienia.

Tak trudno stworzyć ogólnie przydatne „dziesięcioro przykazań” samokształcenia, jak trudno w jakiejś jednolitej metodzie zamknąć zasady i metody pracy indywidualnej ludzkiej, jak trudno — w dalszym rzędzie — w jakimś jednolitym wzorze pomieścić różnorodność i bogactwo psychiki człowieczej. Si duo faciunt idem, non est idem. I to samo na sposób iście przeróżny czynić będzie dwóch ludzi. Spróbómyż narzucić jakąś metodę niechby to była określona metoda notatek, — a przekonamy się, że jednemu będzie ona nieocenioną pomocą, gdy innemu — kamieniem u szyi tonącego w powodzi materiału naukowego.

Trudno o coś bardziej indywidualnego, niż sposób pracy człowieka, zwłaszcza pracy nie ujętej w ramy nieosobistego prawa czy zwyczaju. a już najwięcej — pracy nad samym sobą.

Stąd pierwszy aksjomat: nie należy bezkrytycznie stosować do siebie wyczytanych czy usłyszanych dobrych rad w zakresie metod samokształcenia, lecz rozważyć je i wypróbować osobiście. Chciałbym wspomnieć o innym, zdaniem moim również ważnym: iż sposoby najprostsze są najlepsze. Mówię o tym dlatego, że często zbyt skomplikowana i w tym skomplikowaniu niemal artystyczna metoda może tak zaabsorbować człowieka, iż zasłoni sobą cel, którym jest, po prostu, rozszerzenie horyzontu intelektualnego i powiększenie wiedzy. Do sprawy tej jeszcze wrócę.

W poszukiwaniu stałych punktów oparcia

dla budowy samokształcenia nauczycielskiego, musimy się zgodzić na jedno: iż wykształcenie nauczyciela szkoły powszechnej, jakie wyniósł z zakładu kształcenia (seminarium) jest niedostateczne. Zbyt ogólnikowe, zanadto przy tym streszczone, często niemal do granic banalnego komunалу, zbyt mało utrwalone i indywidualnie przeżyte i przemyślane — nie może być wystarczającym bagażem intelektualnym na całą drogę pedagogicznego żywota. Wytrze się po jego ścieżynach i gościńcach do kształtu jakiejś kuli bez własnego charakteru. Rodzaj pracy, wymagający skupienia uwagi głównie na momentach formalnych, na metodzie, przy elementarnym zakresie treści podawanej wiedzy, sprzyja jej zacieśnianiu, wzmagając natomiast apodyktyczny dogmatyzm. Zresztą nie można, rzecz prosta, zapomnieć o bardzo złych warunkach pracy nauczyciela na polskiej prowincji i o częstym jego przeciążeniu, wprost proporcjonalnym zazwyczaj do wartości osobistej.

Ważność problemu niewystarczającego ładunku intelektualnego i braku możliwości dokształcenia się indywidualnego w rzeczywistych warunkach większości nauczycielstwa, zwłaszcza na wsi, znalazła dziś zrozumienie powszechne. W zakresie pracy zawodowej nauczycielskiej, pedagogicznej i dydaktycznej, ciągle dokształcanie, zmierzające do wydoskonalenia metod działania, znalazło swoje formy stałe lub sporadyczne, stworzone bądź przez władze szkolne, bądź przez samo nauczycielstwo (konferencje i t. p.). Samokształcenie w zakresie wiedzy ogólnej na razie pozostawione było wyłącznie wysiłkowi indywidualnemu, który nawet nie zawsze spotykał się z właściwym zrozumieniem wagi i znaczenia. Dziś problem nabrał krwi żywej, znajdując swój wyraz choćby w wysuwanych przez sfery nauczycielskie postulacie podwyższenia cenzusu naukowego nauczyciela — upowszechnienia pedagogów czy studium uniwersyteckiego. Od dłuższego również czasu istnieją specjalne instytucje wyższego kształcenia czynnych nauczycieli (Wyższe Kursy Nauczycielskie, Instytuty i t. p.).

Z kolei narzuca się problem nauczyciela, który nie korzysta z bezpośredniej pomocy instytucji wymienionych, rzucony na głęboką pustynię prowincji, chce jednak pracować nad sobą, broniąc się przed śmiercią intelektualną; szuka pomocy i napotyka na coraz większe trudności. Rozważmy elementy zasadnicze, które warunkują indywidualne samokształcenie.

Podstawowy czynnik każdej pracy umysłowej to — atmosfera. W środowiskach żywych, w których rodzą się żywotne prądy duchowe

¹⁾ Dr Władysław Spasowski: Zasady samokształcenia. Warszawa. 1923.

i zaznacza nurt postępu naukowego powstaje charakterystyczne ciśnienie i wysoka temperatura, sprzyjające wynurzaniu się problemów i ich rozwiązywaniu. Nawet umysły leniwe, szturmowane przez bodźce, płynące z otoczenia, zmuszone są niemal do intensywniejszego działania. Co innego głęboka prowincja polska; jej leniwy nurt usypia. Nauczyciel skazany jest na samotność. Ta jest „mędrców mistrzynią”, prawda. Ale właśnie — mędrców, ludzi zbliżających się do dojrzałej syntezy wiedzy i życia. Dla średnio wykształconego i młodego nauczyciela jest ona często synonimem zastoju i ośpienia. Zresztą mowa tu tylko o samotności intelektualnej — gdy jakże absorbuje nurt życia w gromadzie, której się jest często organizatorem i duszą, absorbuje właśnie kosztem osobistego życia i rozwoju.

To bodaj problem podstawowy. Ale nie rozwiążemy go łatwo ani jednostronnie. Nasuwa się zagadnienie drugie: warsztatu pracy. Tu pierwszym i często jedynym jest sprawa książki i jej krążenia. Faktem jest niezwykle trudny dostęp do książki, zwłaszcza naukowej, a przede wszystkim nowszej, gdy chodzi o nauczyciela na wsi. Nieco tylko lepsza jest tu pozycja ziemi białostockiej od Polesia.

Fakt ten znalazł całkowite zrozumienie zwłaszcza władz szkolnych i czynników oświatowych. Dzięki uzyskaniu odpowiednich dotacji z Kuratorium wzmogła się intensywność działania Centralnej Biblioteki Pedagogicznej, której książki docierają dziś do setek czytelników — nauczycieli na głuchej nieraz wsi. Coraz żywszą działalność rozwijają utworzone czy tworzone biblioteki w obwodach szkolnych. Tu — wydaje mi się — leży oś zagadnienia. Każdy nauczyciel może być przekonany, że jeżeli zechce, może znaleźć drogę do książki, która nań czeka w księgozbiorze centralnym czy obwodowym. Rozwiązanie problemu krążenia książki naukowej będzie rozwiązaniem połowy całości problemu samokształcenia. Zwracam uwagę na mało wyzyskaną formę — organizowania bibliotek koleżeńskich, niejako spółdzielczych, opartych o zasadę wspólnego, składkowego zakupu, wspólnego wyzyskania i rozłosowania lub kompletowania.

Sprawa organizacji pracy. Potrzeba organizacji jest dziś zupełnie oczywista; plan musi istnieć zarówno w życiu społecznym, jak w indywidualnym. I tu musi nastąpić dość istotne i zasadnicze przegrupowanie w świadomości, a w rezultacie — w układzie zajęć. Samokształcenie winno doznać uznania za ogniwo podstawowe w układzie prac i obowiązków nauczyciela. Obok pracy dydaktycznej i pedagogicznej, obok prac społeczno-oświatowych — nie kątem tylko i wstydliwie, lecz świadomie, jasno, wyraźnie winno się znaleźć miejsce dla pracy nauczy-

ciela nad samym sobą. Jest to kwestia odnowienia organizmu psychicznego, lecz kwestia zarówno osobista, jak społeczna. Dla skupienia się w sobie i dla dopełniania wiedzy własnej nauczyciela niechaj znajdzie się odpowiedni odsetek czasu w budzecie dnia, tygodnia i roku. Skoro rozumiemy iż nie o luksus osobisty rzecz idzie, lecz o artykuł pierwszej potrzeby społecznej. Niewątpliwie dziś jest to na ogół tylko postulatem, ale dość częste osiągnięcia faktyczne wśród nauczycielstwa mogą wskazywać, iż postulat ten faktem stać się może. Zresztą przy powszechności dążenia nauczycielstwa ku samokształceniu pewna powstała stąd moralna presja mogłaby może wywołać i pewne zmiany organizacyjne.

Te wydają mi się istnieć problemy podstawowe, o charakterze ogólnym, z jednej strony indywidualnym, z drugiej — społecznym. Przejdźmy do tych, które należą do osobistych.

Bodajże pierwszym tu będzie postulat skupienia się. Zainteresowania nasze, wykraczające poza ramy spraw zawodowych lub codziennych i najbliższych praktycznych są najczęściej zbyt ogólne i różnorodne. Nie skupione dookoła żadnego określonego centrum, rozpraszają się, rozdrabniają, zużywają — nieproduktywnie. Stąd płynie brak postępu intelektualnego. Czynność często jest dość znaczna, rezultat — żaden. Chaotyczne sięganie po coraz inne książki i z coraz innej dziedziny, pożeranie artykułów, będących często wyrazem nieprzetrawienia strzępów wiedzy przez ich autorów (jak osławione „dodatki” niektórych popularnych pism), nieplanowe czytanie popularyzacji, nie zawsze najlepszych: wiodą na bezdroża półinteligencji. Dążenie do rozszerzenia horyzontów jest zjawiskiem bardzo zdrowym. Jednakowoż należy pamiętać, że cechą narodową jest powierzchowność i obawa wysiłku istotnego. A tego rodzaju chaotyczna i zbyt wielostronna lektura nie jest wyrazem pracowitości produktywnej, lecz ucieczką przed zorganizowanym dniem roboczym. Grozi zaś zaśmieceniem pamięci i spłyceniem myślenia. Jeśli chcemy istotnego postępu, musimy zadać sobie gwałt i kosztem pozornej szerokości wprowadzić ograniczenie. Zdobędziemy tym pierwszy warunek istotnej wiedzy — pogłębienie.

Należy pośród bogactwa możliwości dokonać wyboru. Ustaliwszy kierunek, nie przechodźmy odeń zbyt łatwo do innych, lecz w skupieniu i z wysiłkiem wkopujmy się i wdierajmy w twardy grunt, choćby i bardzo oporny. Zarzućmy łatwiznę, gdyż tylko pokonanie istotnych trudności daje satysfakcję. Odrzućmy popularną nlekompetencję na rzecz kompetencji gruntownej. Szukajmy dzieł, za którymi stoi prawdziwy autorytet wiedzy.

Niewątpliwie wymaga to siły charakteru.

Dlatego dobrze jest znaleźć jeszcze jakieś oparcie poza sobą, oparcie w jakieś krępujące formy organizacyjne, które przyjąwszy raz dobrowolnie, należy do końca uszanować! Bądź lenistwo, bądź przemęczenie i znużenie szukają ucieczki od zobowiązań. Praktyka życia każe jednak pamiętać, że złamawszy przyjęte względem siebie zobowiązanie, można w ogóle nie móc się potem przełamać.

Stąd gdy idzie o praktyczne wnioski dla nauczycielstwa, ogromnie korzystną może się wydać forma jakieś związanie np. z W. K. N., choćby w formie przygotowania się do określonych egzaminów w charakterze eksternów. Wybór przedmiotów i przyjęcie terminu — to właściwe koryto, w jakim zamknijemy swój pęd do pomnożenia wiedzy.

Teraz występuje zagadnienie techniki pracy. Tu, jak wyżej stwierdziłem, spotykamy się z dużymi trudnościami. Problemów praktycznych nie mało, należą tu zwłaszcza: organizacja pracy w czasie i przestrzeni (budżet czasu, zasady organizacji warsztatu pracy), umiejętność obchodzenia się z narzędziami pracy (umiejętne słuchanie, technika pracy w zespołach, umiejętność czytania, technika umiejętnego notowania). Trudnoby roztrząsać tu wszystkie. Polecam zwłaszcza lekturę doskonale wprowadzającej książki Rudniańskiego²⁾, który wszystkie te sprawy ogromnie szczegółowo i dobrze rozważa.

Uważając, że każdy mający zamiar przystąpić do samokształcenia, z tą książką zapoznaćby się powinien, jednocześnie ostrzegam przed nią czytelników. Wymaga ona stosunku krytycznego do siebie, gdyż zbyt szczerą szczepolowość, — skrupulatność i obszerność traktowania zagadnień ściśle technicznych (zgodnie z tytułem) grozi czytelnikowi zbyt wciągnięciem w otchłań samej techniki, nieraz kunsztownej i bardzo rozbudowanej — kosztem treści. Rudniański — gdyby szło o praktyczną potrzebę — radzi zbyt wiele. Zwłaszcza gdy uwzględnić fakt, iż wielu ludzi obchodzi się doskonale bardzo prostymi środkami technicznymi pracy. Zależy to od pamięci i typu: analitycznego czy syntetycznego lub i t. p. Należy zapoznać się

z całością książki Rudniańskiego, by wypróbować i rozważyć możliwości, wybrać drogę własną.

Do zasadniczych wskazań należy konieczność umiejętnego czytania i układania poznanego materiału. Niezależnie od chwytów technicznych dążyć trzeba do układania materiału w całości syntetyczne, unikając rozproszenia się i zagubienia w nadmiarze szczegółowych faktów. Stąd raczej lepszą od innych jest metoda pierwszego czytania konkursowego, by potem powrócić dla dokonania notatek (nie za szczegółowych). Tu moment odpowiedni dla pierwszego utrwalenia. W związku z tym ogromnie pożądane jest przedyskutowanie pensum materiału z kolegami. Stąd dobrze jest w razie możliwości tworzyć grupy 2 — 3-osobowe, nie tyle dla pracy ciągłej, ile dla zespołowych zebrań periodycznych (wszyscy przychodzą z przerobionym oznaczonym zakresem materiału; — następuje sprawdzenie wzajemne i przedyskutowanie).

Po powtórным utrwaleniu przystępujemy do następnego ośrodka. Ważnym jest wiązanie następnych etapów z wcześniej przebytymi, celem zarówno utrwalenia, jak dążenia do syntezy.

Jednakowoż nie będę dłużej rozważał spraw technicznych. Chcę tylko, w związku z tym co już powiedziałem wcześniej, zwrócić uwagę na konieczność wyznaczenia sobie terminów ścisłych i przestrzegania ich z pedantyczną skrupulatnością. Zarówno termin ostatecznego przygotowania się z pewnego przedmiotu, jak terminy szczegółowe opanowania poszczególnych partii materiału trzeba wobec siebie uznać za wiążące. Wszelkie tu zaniedbania prowadzą do niebezpiecznych zakątków lenistwa i niechlujstwa i złamania linii wytyczonej.

Systematyczne i celowe prowadzenie dzieła samokształcenia da nam radość poznania. Dzięki pogłębieniu otrzymamy dar — rozszerzenie horyzontu myślowego. Uparte przestudiowanie jednego zakresu wiedzy da nam metodę, która pozwoli nam wówczas przenieść się do innych problemów.

Koło Brześcian (Słuchacze W. K. N.) w Warszawie.

Informacje dla Koleżanek i Kolegów przygotowujących się do egzaminów w charakterze eksternów na W. K. N. w Warszawie.

Rok rocznie spora ilość nauczycieli pracujących na terenie Kuratorium Brzeskiego, dążąc do pogłębienia swych wiadomości ogólnych

i zawodowych, składa jako eksterni egzaminy z poszczególnych przedmiotów na W.K.N., przeważnie w Warszawie, by uzyskać świadectwo ukończenia Kursu, będące owocem czasem kilkuletniej pracy.

Nauka ta, zdala od bibliotek i najmniej

²⁾ Stefan Rudniański: *Technologia pracy umysłowej*. Warszawa. Nasza Księgarnia. 1930.

szej choćby pracowni fizycznej, a nie rzadko i bez dokładnych wiadomości dotyczących programu W.K.N. i wymagań przy egzaminach, nie zawsze daje pozytywne rezultaty w postaci pomysłnego wyniku egzaminu.

Niektórzy z Kol. opracowują materiał przy pomocy tzw. korespondencyjnych W.K.N. prowadzonych przez Związek N. P., skąd otrzymują programy, wskazówki i t.d. Ale spora liczba osób opiera się w kształceniu na własnych siłach, pracując samodzielnie. Ci napotykają w pracy na największe trudności w postaci braku podręczników, lektury, programu i t.p.

Z myślą o przyjsciu z pomocą uczącemu się nauczycielstwu Pan Kurator Okręgu Brzeskiego zainicjował i wprowadza w czyn akcję, która ma ułatwić pracę samokształceniową. Akcja ta obejmuje stworzenie w siedzibie każdego obwodu szkolnego biblioteki składającej się z książek i podręczników potrzebnych do studiów na W.K.N. przez podania w Dzienniku Urzędowym Kuratorium wiadomości i wskazówek dotyczących sposobu opracowywania materiału naukowego poszczególnych przedmiotów W.K.N.

Program W.K.N. jest podany w Dzienniku Urzędowym M. W. R. i O. P. z 1928 r., a informację poniżej są tylko jego uzupełnieniem lub wyjaśnieniem, na które partie materiału w tym czy innym przedmiocie należy zwrócić uwagę, jak do opracowania przystąpić, jakie jest minimum potrzebnej wiedzy by złożyć egzamin.

Do otrzymania świadectwa ukończenia W.K.N. należy złożyć egzaminy z przedmiotów grupy A i B, przy czym złożenie egzaminu z gr. A (pedagogika z psychologią i nauka o Polsce współczesnej) obowiązuje wszystkich zdających, w skład zaś grupy B wchodzi dwa przedmioty dowolnie obrane przez zdającego np. literatura (wraz z gramatyką) i historia, matematyka i fizyka, przyroda i geografia, względnie wymienione tu przedmioty w dowolnej kombinacji, np. historia i matematyka.

Ze względu na dość obszerny materiał przedmiotów lepiej jest zdawać je partiami, np. najpierw przedmioty grupy A, innym razem grupy B. i to też nie oba odrazu, gdyż próby te, rzadko kiedy, jak tego dowodzi praktyka, kończą się pomyślnie.

Może mniej dogodnie, ale za to pewniej jest zdawać po jednym przedmiocie, w odstępach mniej więcej rocznych, gdyż można wtedy gruntownie opanować materiał.

Przy przerabianiu materiału wymagającego pamięciowego opanowania należy robić przejrzyste, ale niezbyt szczegółowe notatki, które służą do utrwalenia i powtarzania przerobionej treści, bez ciągłego odwoływania się do podręczników. Materiał z fizyki należy oprzeć na pracy w pracowni, gdyż nawet najlepsze opanowanie

teorii, niepoparte umiejętnością praktycznego wykonania doświadczenia, może się okazać niewystarczającym.

Lekcje praktyczne przeprowadzane przez zdających po egzaminie piśmiennym (przeważnie w klasie V — VII) mają być nie tyle popisem wzorowanym na tym czy innym wzorze zagranicznym, ale mają wykazać, o ile zdający potrafi wykorzystać w praktyce szkolnej zdobyte własną pracą wiadomości tak z dziedziny pedagogiki i znajomości dziecka, jak i materiał danego przedmiotu oraz programu szkolnego.

Ramy artykułu nie pozwalają na bardzo szczegółowe opracowanie wszystkich zagadnień związanych z programem W.K.N., to też Kol., którzyby w nauce potrzebowali szczegółowych informacji czy wskazówek, mogą zawsze zgłaszać się po nie piśmiennie do Koła Brzeszian (Państw. Instytut Naucz., Warszawa, Aleje Ujazdowskie 20), a każdorazowo je otrzymają.

ZAGADNIENIA PEDAGOGICZNE.

Program W.K.N. wymaga przerobienia szeregu zagadnień z dziedziny pedagogiki i psychologii w zakresie pozwalającym pogłębić wiadomości wyniesione przez naucz. z Seminarium i zapoznania się z nowymi zdobyczami na tym polu.

Wskazówki niniejsze zawierają pewne najistotniejsze rzeczy, na które należy zwrócić uwagę przy opracowywaniu przedmiotu.

Literatura:

Lektura: Hessen: „Podstawy pedagogiki”,

Nawroczyński: „Zasady Nauczania”, oraz niektóre rozdziały z niżej podanych książek, dotyczące omawianego zagadnienia:

Szuman: Osobowość i charakter z punktu widzenia biologii.

Kerschensteiner: Charakter, jego pojęcie i wychowanie.

Baley: Zarys Psychologii.

Na wstępie należy zapoznać się z pojęciem pedagogiki jako nauki, jej celami i zadaniami.

Przy opracowywaniu zagadnienia kultury należy zwrócić uwagę na, 1) istotę kultury, 2) rozwój, 3) warunki niezbędne do jej rozwoju, 4) rodzaje kultury. Niezbędnym jest zapoznanie się z określeniami, co to jest kultura (wg. Hessena, Nawroczyńskiego, Bujaka). Gruntownie należy opracować dział dotyczący zagadnienia osobowości i jej wychowania.

Po zapoznaniu się z definicją osobowości (Hessen, Nawroczyński) zwrócić należy uwagę na czynniki kształtujące ją (wrodzone i zewnętrzne) i na czym polegają ich wpływ, oraz na cechy osobowości. Zwrócić specjalną uwagę na związki zachodzące między a) osobowością, b) indywidualnością, c) charakterem i d) temperamentem.

Na podstawie rozdz. II. Hessena „Podstawy Pedagogiki” przerobić gruntownie zagadnienie karności, wol-

ności i ich rolę w tworzeniu osobowości, zapoznać się z określeniami determinizmu i indeterminizmu, anonii, heteronomii i autonomii oraz kształtowania się osobowości w tych trzech fazach rozwojowych dziecka.

Przy opracowywaniu zagadnienia temperamentu należy zaznaczyć się z typami Wundta, Junga, Sprangera, Heymansa, Kretschmera oraz odróżniać zasadnicze cechy będące podstawą podziału (np. fizyczne i psychiczne). W związku z osobowością zapoznać się definicjami: jaźni, talentu, geniuszu, inteligencji.

Niezbędnym jest również poznanie kilku definicji charakteru wg. (Kretschmera, Kerschenszteinerja, Witwickiego, Kanta, Ribota, Nawroczyńskiego). Rozwój charakteru najlepiej opracować na podstawie odpow. rozdziału książki Szumana, przy czym należy zapoznać się z etapami tego rodzaju: 1) charakter wrodzony, 2) biernie nabyty, 3) automatyczny, 4) idealny. Należy zdać sobie sprawę na czym polega kształcenie charakteru w poszczególnych okresach rozwoju dziecka (anomia, heteronomia, autonomia), zapoznać się z klasyfikacją charakterów (np. Ribota i Fouill'ego) oraz Szumana.

Przy opracowywaniu zagadnienia wychowania osobowości należy znaleźć odpowiedzi na pytania:

Jakie są cele wychowania

Co należy rozumieć przez wychowanie moralno-społeczne, estetyczne, fizyczne.

Rola zabawy i pracy w wychowaniu,

Zagadnienie oświaty pozaszkolnej w wychowaniu osobowości.

Związku z tymi tematami należy poznać, na czym polega różnica między szkołą tradycyjną a szkołą pracy; zaznaczyć się z zasadniczymi cechami poszczególnych kierunków wychowawczych, jak np. systemu Winetki, Daltońskiego, Decrol'yego i in. Nie chodzi tu o studiowanie szczegółowych programów tych kierunków, lecz o uchwycenie istotnych i charakterystycznych cech, różniących jeden system od drugiego. Materiał do opracowania tych zagadnień można znaleźć w książkach;

Nawroczyński. Zasady nauczania.

Zimnowicz: Problemy wychowania współczesnego (rozdz. VII, VIII).

C. Waschburne: „Przystawanie szkoły do dziecka”.

H. Parkhurst: Wychowanie wg. planu daltońskiego.

Dla poznania ważniejszych zagadnień szkoły polskiej należy zapoznać się z ustawą z dn. 11 marca 1932 r. o zmianie ustroju szkolnictwa w Polsce, oraz przestudiować programy szkoły powszechnej ze specjalnym uwzględnieniem programów tych przedmiotów, które ma się z zamiarem studiować na W.K.N. (np. język polski i historia, matematyka i przyroda lub t.p.)

Ponadto z zakresu pedagogiki:

Teoria kształcenia intelektualnego. Środki nauczania. Koncentracja i korelacja w nauczaniu. Budowa lekcji. Przegląd metod nauczania. Organizacje uczniowskie i samorząd szkolny. Wychowanie państwowe. Oświata pozaszkolna,

Z zakresu psychologii:

Przegląd współczesnych kierunków psychologii, psychologia tradycyjna, głębi, obiektywna, strukturalna. Znaczenie psychologii indywidualnej Adlera dla wychowania. Rozwój fizyczny dzieci i młodzieży. Okresy rozwoju psychicznego. Rozwój zmysłów, pamięci i zdolności ruchowych. Mowa i jej znaczenie dla rozwoju dziecka. Uwaga i zainteresowanie. Badanie inteligencji. Okres przed dojrzałością i okres dojrzałości płciowej.

NAUKA O POLSCE WSPÓŁCZESNEJ.

Opracowanie zagadnień wchodzących w skład przedmiotu noszącego nazwę Nauka o Polsce Współczesnej, ma dać absolwentom W.K.N. te wybrane wiadomości z dziejów kultury i gospodarstwa polskiego, które przyczynią się do wytworzenia sobie wyraźnego obrazu naszej rzeczywistości państwowej od czasu odzyskania niepodległości aż po dzień dzisiejszy. To też nauki tej nie można oprzeć tylko na podręczniku—należy interesować się zagadnieniami życia kulturalno-gospodarczego Polski, czy to w bezpośrednim zetknięciu się z nimi w pracy społeczno-organizacyjnej, czy przez sięganie do różnych czasopism gospodarczych i naukowych. Ujęcie stanu posiadania polskiego musi być i jakościowe i ilościowe — prócz materiału podręcznikowego obowiązuje orientowanie się w pewnej ilości cyfr (o znaczeniu zasadniczym, zaczerpniętych z ostatniego rocznika statystycznego), dotyczących różnych dziedzin życia gospodarczego kraju. Zbytne przeladowywanie umysłu cyframi jest nie wskazane, natomiast niedopuszczalnym jest mylenie się n. p. w wiadomościach, czy budżet państwowy wynosi 2 miliardy zł., czy 2 miliony zł., albo że nasz bilans handlowy zamiast np. 60 milj. wynosi 60 miliardów zł. rocznie. Przy opracowywaniu materiału należy dążyć do koncentrowania wiadomości wokół pewnych zagadnień n. p.

Granice Polski i sąsiedzi. (literatura: Wasilewski: „Granice Polski“.) Tu należy zwrócić uwagę na momenty:

1) rola granic w Państwie pod wzg.: a) gospodarczym, b) militarnym, c) historycznym, d) stosunek naszych granic do granic innych państw;

2) długość granic ogólna i z poszczególnymi sąsiadami (cyfry);

3) kształtowanie się naszych granic: a) zachodniej b) wschodniej, c) z Czechosłowacją, d) z Litwą, e) z Rumunią, f) z Łotwą.

Literatura: Kutrzeba: „Polska Odrodzona”,

Lipiński: „Walka zbrojna o niepodległość”.

UKŁAD STOSUNKÓW SPOŁECZNO - POLITYCZNYCH W EUROPIE PO WIELKIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ.

Liga Narodów — Traktat Wersalski (główniejsze postanowienia) Mała Ententa — układy, pakt o nieagresji, sojusze zaczepno-odporne między państwami europejskimi (Rapallo, Locarno), próba „Anschlussu”, sojusz polsko-francuski, franc.-rosyjski i t. d. Przyczyny tworzenia się różnych orientacji politycznych. Materiał opanować tak, by zdający zdawał sobie sprawę np. ze

stosunków polsko-rosyjskich na przestrzeni lat 1918-37, lub niemiecko-francuskich i t.p.

Ludność (Rocznik statystyczny):

Ludność Polski i najważniejszych kilku państw europejskich (cyfrowo), gęstość zaludnienia w Polsce i kilku innych państwach. Gęstość zaludnienia na 1 km.² w poszczególnych województwach i przyczyny (położenie geograficzne, bogactwa naturalne i t.p.), podział ludności Polski pod względem narodowościowym, religijnym (procentowo).

Miasta liczące ponad 100 tys. mieszkańców (wliczyć).

Skład zawodowy ludności w Polsce (tylko ważniejsze zawody procentowo) w porównaniu z innymi państwami (np. w Polsce rolników 72⁰/₁₀₀, w Anglii 6⁰/₁₀₀).

Polacy poza granicami (gdzie i ile).

Przyrost naturalny w Polsce w porównaniu z kilkoma państwami europejskimi.

Emigracja i imigracja na przestrzeni kilku lat (1928-37).

Budżet państwa: (suma) (Rocznik statystyczny).

Co to jest budżet i jak powstaje. Warunki dobrego budżetu (powszechny, realny, specjalizacja). Sesja budżetowa sejmu — kiedy. Ważniejsze pozycje budżetu, np. resort oświaty, M. S. Wojsk. (wydatki jednego resortu opracować nieco szczegółowiej, n.p. M. W. R. i O. P.), dochody przedsiębiorstw państwowych (sumy poszczególnych przedsiębiorstw). Literatura „Świat i Życie” czasop. tom I, zeszyt 7.

Przemysł krajowy (Rocznik statystyczny):

Rozwój przemysłu jednej gałęzi opracować szczegółowiej z liczbami, np. przemysł cukrowniczy (ilość cukrowni i gdzie, wytwórczość roczna, eksport, spożycie krajowe cukru).

W związku z zagadnieniem przemysłu opracować zagadnienia: rozmieszczenie centrów przemysłu polskiego i przyczyny, rodzaje przemysłu (metalowy, włókienniczy, chemiczny i t. d.).

Uprzemysłowienie Polski a sprawa wsi.

Handel zagraniczny Polski:

Bilans handlowy i płatniczy (definicje), cla (ich rola). Obecne tendencje w handlu światowym — autarkia — liberalizm gospodarczy.

W związku z tym zagadnieniem opracować: karte, dumping, trusty, interwencjonizm (literatura: „Wiedza i życie” r. 1934, zeszyt 1). Na podstawie rocznika statystycznego opracować cyfrowo główne pozycje naszego importu ważniejszych produktów i surowców, udział naszych portów morskich w przewozie towarowym, z kim handlujemy, jakie są tendencje w handlu zagranicznym polskim.

Zagadnienia ustrojowe Polski:

Rozwój parlamentaryzmu polskiego od najdawniejszych czasów do chwili obecnej. (Kutrzeba „Sejm Walny”).

Wpływ parlamentaryzmu angielskiego na polski. (Peretiatkowicz: Dzieje parlamentaryzmu angielskiego).

Wpływ parlamentaryzmu francus. na polski (Rousseau), np. na konstytucję z 19 marca 1921 r.

Dokładna znajomość konstytucji z 1935 r.

Ordynacja wyborcza do sejmu i senatu.

Prądy polityczne europejskie:

Faszyzm (Peretiatkowicz: Państwo faszystowskie). Hitleryzm, bolszewizm.

Należy orientować się w istotnych cechach tych prądów i różnicach.

Samorząd: (Ustawa z 29 marca 1933 r. o samorządzie).

Gromada—samorząd gminny, powiatowy, wojewódzki, instytucje samorządu gospodarczego.

Należy orientować się w celach i zadaniach samorządu, ustroju i organizacji władz oraz ich kompetencji—zapoznać się z budżetem swojej gminy (cyfrowo).

Polskie zagadnienia morskie:

Literatura: Kutrzeba: „Gdańsk w przeszłości i teraźniejszości”.

Ślawiński: „Gdańsk, Niemcy a Polska”.

Strasburger: „Sprawa Gdańska”.

Czasopismo: „Morze”.

Opracować: stosunek Gdańska do Polski—udział Gdańska w naszym eksporcie i t. d.

Gdynia—jej rozwój oraz znaczenie jej jako portu.

Nasza marynarka handlowa i wojenna (cyfrowo).

Rybołówstwo morskie.

Co nam daje morze?

Spółdzielczość.

Geneza spółdzielczości i ideologia—krótki rys historyczny rozwoju spółdzielczości światowej i polskiej—pionierzy spółdzielczości—socjalizm utopijny i marksistowski (różnice).

Orientować się w zagadnieniu spółdzielczości spóżywców w Polsce (cyfrowo), w rozwoju spółdzielczości rolniczej (kasy Stefczyka, spółdzielnie mleczarskie i in.).

Związki Spółdzielni i ich rola. Należy zdawać sobie dokładnie sprawę z rodzajów spółdzielczości, stanu posiadania w Polsce (cyfrowo tylko najważniejsze dane, np. ilość spółdzielni spóżywców i członków, ilość spółdzielni mleczarskich i członków i t.d.).

Literatura: St. Wojciechowski: „Ruch Spółdzielczy”.

K. Gide: „O Kooperatywach Spożywczych”.

oraz czasopisma, jak np.: „Spółdzielczy przegląd naukowy”.

Bogactwa naturalne Polski:

Kopalnie (jakie i gdzie). Węgiel kamienny (zagłębia, produkcja, eksport, zatrudnienie robotników, zapasy, zastosowanie węgla w gospodarce (cyfrowo).

Ropa naftowa (produkcja, eksport, przetwory) rudy: żelaza, cynku, srebra i in. (cyfrowo produkcję i eksport).

Sól kamienna, minerały: gdzie jakie, i ile produkujemy.

Znaczenie Górnego Śląska dla Polski.

O s w i a t a: Stan szkolnictwa—rodzaje szkół—ilość uczniów w szkołach średnich, powszechnych, zawodowych.

Rolnictwo: Kultura rolna—kryzys rolniczy—ingerencja państwa i pomoc rolnictwu—organizacje rolnicze i ich rola.

HISTORIA.

Historia jest przedmiotem wymagającym wiele pracy, gdyż tak pod względem objętości przedmiotu, jak i konieczności opanowania całego szeregu dat o zasadniczym znaczeniu, wymaga jeszcze wyrobienia w sobie zdolności systematycznego ujmowania zjawisk czy to społecznych, czy politycznych danego narodu i porównania ich ze zjawiskami w dziejach innych państw na płaszczyźnie jakiegoś okresu czasu. Materiał, jaki eksterminista ma przerobić, jest duży, gdyż obejmuje: a) historię starożytną, b) historię powszechną, c) historię Polski (tę oczywiście zupełnie dokładnie).

Oprócz materiału podręcznikowego, należy przestudiować kilka dzieł historycznych, np. monografii, w ilości 6—10, których spis podany jest niżej, dla szczegółowszego opracowania kilku zagadnień przede wszystkim z historii Polski (np. sprawa reformacji, powstanie i rozwój sejmu polskiego i t.d.).

Historia starożytna:

Podręczniki: Zakrzewski, Dąbrowski, Lewicki (do wyboru).

Tatarkiewicz: Historia filozofii t. I, II.

Zieliński: Historia kultury antycznej.

Wiele trudności sprawia opanowanie zagadnień filozofii starożytnej, to też należy temu zagadnieniu poświęcić wiele czasu i wynotować ważniejsze rzeczy dla pamięciowego ich opanowania. Należy tu zwrócić szczególną uwagę na; a) podział filozofii greckiej na okresy i ich charakterystykę (wg. Tatarkiewicza), b) szkoły filozoficzne i ich przedstawicieli oraz charakterystykę głoszonych idei (np. szkoła Eleatów Pitagorasa, sofizm, Platon, Arystoteles, stoicyzm, epikureizm i t.d.), c) okresy, w których dane prądy filozoficzne szerzyły się (wiek).

W odniesieniu do dziejów Grecji i Rzymu należy szczegółowiej opracować zagadnienia ustrojowe tych państw, dając im pierwszeństwo przed politycznymi. Trzeba dokładnie zdawać sobie sprawę, na czym polegał demokratyzm grecki i jak się w ciągu wieków rozwijał, jakie są zasadnicze cechy ustroju państw greckich, jakie były urzędy w Grecji i jakim ulegały ewolucjom ze zmianą ustroju państwa greckiego.

Podobnie trzeba orientować się w ustroju państwa rzymskiego w okresie: a) królestwa, b) republiki, c) cesarstwa, jak tutaj kształtował się np. rozwój demokratyzmu czy absolutyzmu i co było przyczyną jego upadku, na czym polegały różne reformy socjalno-polityczne np. Grakchów, Mariusza, Sulli i t. d., na czym polegała

zmiana ustroju po wprowadzeniu w państwie rzymskim cesarstwa i t. p. Z zagadnień politycznych obu państw należy szczegółowiej opracować tylko te, które przyczyniły się bądź do rozkwitu tych państw, bądź do upadku. Dla przykładu: należy opracować dokładnie wojny punickie, perskie, okres Aleksandra Wielkiego i t. p. lub z dziejów Rzymu: walki z Kartaginą, wojny domowe, triumwiraty, rozwój chrześcijaństwa i t. d. Obowiązuje tu też orientowanie się w wiekach, a w stosunku do ważniejszych wydarzeń, jak np. upadek państwa greckiego, śmierć Cezara, Edykt tolerancyjny i in. i w bliższym określeniu, t. zn. w latach.

W dziejach starożytnego wschodu należy się o tyle orientować, żeby zdawać sobie sprawę, na czym polega wartość cywilizacji egipskiej czy chaldejsko-asyryjskiej, jak rozwijał się monoteizm i t.p.

Historia średniowiecza:

Tu należy już wyodrębnić dwa działy: 1) historię Polski, 2) historię innych państw, przy czym więcej uwagi należy poświęcić dziejom Polski, a fakty z historii innych państw należy o tyle uwzględnić, o ile mają one związek z dziejami ojczystymi, lub wywarły decydujący wpływ na bieg dziejów średniowiecza, nie wdając się w bardzo szczegółowe opracowywanie dziejów politycznych tych państw.

Podręczniki: Nanke, Lewicki, Dąbrowski (do wyboru).

Kutrzeba: Historia Ustroju Polski T. I.

Rutkowski: Zarys dziejów gosp. Polski w cz. przedrozbiorowych.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej.

(Zeszyty do historii średniowiecznej),

Smoleński: Historia Polski.

Z zagadnień dziejów ojczystych na plan pierwszy należy wysunąć zagadnienia ustrojowe, np. rząd i zarząd państwem, włościaństwo w okresie od X—XV w. (stosunki społeczne, polit. moralne i t.d.), geneza i rozwój miast polskich, sądownictwo, skarbowość, wojsko, handel i przemysł, sejm i t. d. Z dziejów politycznych obowiązuje dokładna znajomość czasów Mieszka, Bolesława Chrobrego, Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Wł. Jagielly i t. d. Mniej szczegółowo można opracowywać dzieje okresu dzielnicowego, obowiązuje jednak orientowanie się w dziejach konsolidacyjnych, np. za Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Wł. Jagielly i t. d. Okres panowania Kazimierza Wielkiego należy opracować bardzo dokładnie, by zdawać sobie sprawę np. z jego polityki wewn. i zagranicznej, reform i t. d.

Przy zaznajamianiu się z dziejami średniowiecznymi innych państw należy zwrócić uwagę na takie państwa jak Francja (feudalizm, wzrost władzy królewskiej, rozwój miast), Anglia (rozwój parlamentaryzmu), państwo papieskie, Włochy, Niemcy (rzesza państw, upadek władzy cesarskiej), Moskwa (organizowanie się państwa, Tatarzy).

W związku z dziejami Polski należy zwrócić uwagę na ówczesne stosunki Polski z Krzyżakami, Moskwą, Ces. Niemieckim, Węgrami, Czechami i Litwą. (Unie, ugody międzynarodowe, polityka dynastyczna i t. d.).

Należy zaznaczyć się także z zagadnieniem kultury średniowiecznej, jej isłotą i charakterystyką, rolą kościoła, stanem oświaty, światopoglądem i t. d. dla łatwiejszego zorientowania się w różnicach między tym okresem dziejów a dziejami nowożytnymi.

Okres Historii Nowożytnej:

Podręczniki: Lewicki, Zakrzewski, Nanke (do wyboru).

Smoleński: Historia Polski.

Teksty źródłowe do nauki w szkole średniej (do historii nowożytnej)

oraz poniższe monografie:

Śliwiński: Powstanie Kościuszkowskie, Listopadowe, Styczniowe.

Sobieski: Pamiętny Sejm (1606 r.),

Smoleński: Przewrót umysłowy w Polsce w XVIII w.,

Askenazy: Księżę J. Poniatowski, Napoleon a Polska.

W Łukasinski.

Kutrzeba: Sejm walny dawnej Rzplitej.

Rutkowski: Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX.

Chodyncki: Reformacja w Polsce.

Balcer: Konstytucja 3-go Maja

Pareliatkowicz: Rozwój parlamentaryzmu angielskiego.

Okres dziejów nowożytnych jest jednym z największych i najpoważniejszych z całego kursu nauki historii, to też najwięcej pracy należy poświęcić na opracowanie zagadnień występujących w tym okresie. Pracę najlepiej rozłożyć sobie w ten sposób, że opracowuje się dzieje różnych państw, ze szczególnym uwzględnieniem historii Polski w przekroju jednego lub dwu wieków, np. w. XVI, XVIII i t. p., szczegółowiej należy zapoznać z zagadnieniami:

- odkryć geograficznych i ich znaczenia w dziejach narodów,
- reformacji i ruchów religijnych w Europie w XVI—XVII w.,
- zagadnień kulturalnych, oświatowych i społecznych,
- stosunków międzynarodowych na przełomie XV—XIX w. (np. stosunki polsko-rosyjskie, polsko-tureckie, polsko-szwedzkie, polsko-francuskie, niemiecko-francuskie i t. d.).

Przy opracowywaniu dziejów Polski tego okresu należy, tak jak i w poprzednim okresie, opracować zagadnienia ustrojowo-społeczne:

- włościaństwo, b) miasta i mieszczaństwo, c) skarbowość, d) sądownictwo, e) urzędy i zarząd państwem, f) oświata i wychowanie: g) sprawy religijne.

Dzieje polityczne Polski należy opracować dokładnie, najlepiej wg. podręcznika Smoleńskiego lub Dąbrowskiego, z uzupełnieniem wyżej wymienioną lekturą. Należy również dokładnie poznać treść Konstytucji 3-go Maja, Konstytucji Księstwa Warszawskiego i w 1815 r. dla możliwości porównania ich. Znajomość dziejów walki o Niepodległość (powstania) oraz czasów pod zaborami

mi najlepiej oprzeć na przestudiowaniu lektury uzupełniającej, podanej powyżej.

Opracowując dzieje innych państw, szczególnie europejskich, nie należy ograniczać ich tylko do wypadków politycznych, wojen, panujących i t. d., ale należy je wiązać z dziejami kulturalnymi danego okresu, wiązać przyczynowo stan kulturalny państwa z jego sytuacją polityczną, (np. Francja za Ludwika XIV i wpływ kultury francuskiej na kulturę europejską, rewolucja francuska i rozwój myśli demokratycznej w Europie i t. d.), gdyż tylko takie ujęcie materiału historycznego pozwoli dokładnie orientować się w labiryncie dziejów historycznych ostatnich wieków.

Podręcznikiem najbardziej odpowiadającym temu celowi jest Zakrzewski. „Historia Nowożytna” oraz „Źródła Historyczne”. Po opracowaniu tego materiału należy orientować się dobrze w dziejach nowożytnych: Francji, Niemiec, Austrii, Prus, Rosji, Turcji, Anglii i Włoch. Niezbędnym jest również orientowanie się w prądach społeczno-politycznych europejskich XIX w. jak: socjalizm, liberalizm, demokratyzm, nacjonalizm.

Dzieje Nowożytne należy zamknąć okresem wielkiej wojny światowej i znajomością układu stosunków międzynarodowych po wojnie, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów Polski i jej pozycji w polityce światowej (Lipiński: Walka zbrojna o Niepodległość Polski i Kutrzeba: Polska Odrodzone).

JĘZYK POLSKI.

Nauka języka polskiego na W. K. N. ma za zadanie pogłębić wiadomości w zakresie literatury ojczystej na tle nurtujących prądów literackich europejskich, oraz wykazywać, jak w różnych epokach twórczość artystyczna wpływała na ukształtowanie się życia społecznego i politycznego, i odwrotnie, jak życie i warunki politycznego bytu wpłynęły na rozwój i kierunek twórczości.

Przygotowując się do egzaminu w zakresie W. K. N., najlepiej jest traktować literaturę wg. gatunków literackich poszczególnych utworów (dramat, epika, powieść i liryka).

Niżej wymienione są zagadnienia na jakie głównie należy zwrócić uwagę.

I. **Dramat.** Z dramatu starożytnego przerobić po jednym utworze Sofoklesa, Eurypidesa i Ejschylosa. W ogólnych rysach umieć streścić rozwój dramatu starożytnego oraz wiedzieć, że istotnym rysem dramatu w ogóle jest element walki, element ścierania się (człowiek w działaniu, w akcji na skutek swej woli) W okresie średniowiecza literatura prawie że nie zna dramatu, dopiero w końcowej jego fazie przerobiono utwory starożytne, celem dostosowania ich do poglądów chrześcijańskiego życia (misteria kościelne, moralitety o tendencyjnym podłożu bez wyrazu artystycznego w przeciwieństwie do dramatu greckiego)

Na schyłek renesansu XVI i początek XVII w. dopiero przypada wspaniały rozwój dramatu europejskiego. „Odprawę posłów greckich” przerobić w porównaniu z dramatem starożytnym. Poznać po jednym utworze: Corneille'a „Cyd”, Calderona „Księżę Niezłomny” i Szekspira „Hamlet”. Z dramatu romantycznego po-

znać Goethego „Fausta”, oraz z polskich: Krasińskiego: „Nieboską Komedię”, — Słowackiego „Lillę Wenedę”, „Balladynę”, Mickiewicza, „Dziady” I, IV i III cz., Fredry — „Śluby Panieńskie”. Zdawać sobie sprawę z różnicy dramatu starożytnego i klasycznego a dramatu romantycznego, (np. dramatu romant. cechuje luźność budowy, niedbałość o formę ściśle dramatyczną, czasem niescenicznosc i t. p.

Przy przerabianiu dramatu z okresu „Młodej Polski” zwrócić uwagę na następujące zagadnienie: Inteligencja i chłop wobec zagadnienia niepodległości na przełomie XIX i XX wieku w „Weselu” St. Wyspiańskiego; Świat mitologiczny i jego stosunek do świata rzeczywistego w „Nocy Listopadowej” — oraz, co symbolizuje ten świat mitologiczny. Przerabiając utwór Żeromskiego p. t. „Uciekła mi przepióreczka”, omówić szczegółowo problem społeczno-etyczny w tym utworze. Zdać sobie sprawę, w czym tkwi tragizm miłości Smugoniowej i Przełęckiego — (zagadnienie moralne).

Po przerobieniu wymienionych utworów zastanowić się nad rozwojem dramatu polskiego. Pomocne tu będą podręczniki: Literat. niepodl. Polski — I. Chrzanowskiego i Literatura Polski XIX — M. Kridla na podstawie których można dokonać przeglądu rozwoju twórczości dramatycznej polskiej. — Ibsena przerobić „Wroga Ludu”, zwracając uwagę na zagadnienie stosunku jednostki do społeczeństwa.

II. Epika. Z eposu klasycznego znać „Iliadę i Odyseję”, Zwrócić uwagę na charakter tej epiki, która, jest wyraźnie dworską, gdzie chodzi o piękno artystyczne jako formę zewnętrzną utworu. Rzymska epika naśladuje grecką (Eneida Wergilego), chcąc być dziełem narodowym, odtwarzającym moment ważny przełomu z dziejów swego narodu. Metamorfozy z Owidiusza znane w wyjątkach. Średniowieczna epika ma również jak dramat charakter religijny, opierała się na: 1) Mitologii, podaniach o bogach, 2) na fantastyczności i na 3) bajkach rycerskich w okresie wiekowych walk. „Roland Szalony” Ariosta w XIII wieku, „Nibelunги” jako epos staro-germański. Rozwój epiki nowożytnej zapoczątkowany we Włoszech („Boska Komedia” Dantego), dał jej nową klasyczną formę, chociaż tematami eposu tego okresu tkwi jeszcze w średniowieczu. Od XV w. datuje się rozkwit eposu nowożytnego (Tasso „Jerozolima Wyzwolona”), który wywiera wpływ na twórczość całej Europy, aż do Mickiewicza. Zwrócić uwagę na rozwój powieści epickiej w XVIII i początkach XIX wieku: „Herman i Dorota” Goethego, „Konrad Wallenrod” Mickiewicza, „Maria” Malczewskiego, Byron, Walter Scott i t. d.

Polską epikę wierszowaną reprezentuje „Pan Tadeusz” oraz „Król Duch”; w XIX wieku przeżywa się ona tracąc swe kształty, co zresztą było zgodne z założeniami romantyzmu.

W okresie renesansu, który pod tym względem był ubogi w literaturze polskiej, mamy Klonowicza „Worek Judasza” oraz sielanki epickie Szymonowicza: „Kołaczce” i „Żeńcy” jako obrazki obyczajowe.

III. Powieść. Jeżeli chodzi o powieść polską i europejską, należy w sposób szczegółowy przerobić okres pozytywizmu i modernizmu [Młodej Polski].

W twórczości Orzeszkowej zwrócić uwagę na znaczenie utworu p. t. „Nad Niemnem”, na podstawie którego należy umieć scharakteryzować zaścianek i jego mieszkańców w historycznym jego rozwoju (od przyścia na ziemię wschodnie Jana i Cecylii), określić główne postacie tej powieści, zdać sobie sprawę z tego, co one reprezentują, jakie idee, prądy, jakich ludzi charakteryzują i t.p. Głównie zastanowić się nad rolą Benedykta Korczyńskiego, brata jego Andrzeja, syna Witolda i Justyny, z jednej a Anzelma i Janka z drugiej strony.

W powieści „Cham” rozpatrzyć problem moralny dwojga osób (Paweł i Franka). Zwrócić uwagę, z jakiego środowiska wychodzą ci ludzie i jakie wartości reprezentują.

W „Lalce” Prusa, oprócz szeregu zagadnień, jak kwestia żydowska, społeczeństwo a Wokulski, arystokracja w stosunku do innych warstw i t.p., poświęcić główną uwagę zagadnieniu dwoistości duszy głównego bohatera powieści, t.j; Wokulskiego, Ścieranie się pozytywisty z romantykiem uczynić ośrodkiem zagadnienia tej powieści. Umieć również wykazać różnice pomiędzy trzema pokoleniami występującymi w „Lalce”.

W „Faraonie” rozpatrzyć problem władzy państwowej i przeprowadzić porównanie czołowych bohaterów tej powieści: Ramzesa młodszego i Herhora. Czyje idee zwyciężyły i dlaczego. W „Emancypantkach” zwrócić uwagę na główną postać Madzię oraz na karykatury fałszywej pojętej emancypacji kobiet.

Z powieści H. Sienkiewicza przerobić „Rodzinę Połanieckich”, gdzie należy zastanowić się nad postacią Połanieckiego jako pozytywisty. Znać również utwory przerabiane w szkole średniej jak: „Trylogię”, „Quo Vadis” i „Bez dogmatu”.

Po przerobieniu tych utworów i poruszonych w nich zagadnień należy umieć scharakteryzować twórczość okresu pozytywistycznego, do czego posłuży V cz. Literatury polskiej XIX w. Kridla, oraz X zeszyt Encyklopedii pedagogicznej, który poświęcony jest pozytywizmowi polskiemu pióra A. Drogoszewskiego.

Okresowi „Młodej Polski” poświęcić więcej czasu, by w sposób wyczerpujący poznać zagadnienia poruszane utworach i charakter twórczości pisarzy. W „Ludziach bezdomnych” omówić dwoistość duszy Judyma (sprawa społeczna i osobista, t. j. miłość do Joasi). Ośrodkiem omawiania „Przedwiośnia” czynić postać Cezarego Baryki, umieć wskazać, jakie problemy widzi on w powstającej Polsce.

Na podstawie „Placówki” Prusa i „Chłopców” Reymonta umieć oświetlić psychikę chłopca polskiego. Z utworów współczesnych należy znać „Granicę” Z. Nałkowskiej, „Noce i dnie” M. Dąbrowskiej.

Umieć scharakteryzować i podać główne różnice okresu Młodej Polski i pozytywizmu.

IV. Liryka. Jeśli chodzi o ten rodzaj literacki, wystarczy umiejętność rozróżniania utworów lirycznych od innych, Zaznajomić się z niektórymi utworami Asnyka, Kasprzowicza i innych.

Wymienione wyżej utwory i zagadnienie związane z nimi dotyczą głównie lektury obowiązkowej, którą w normalnych warunkach przerabia się na W.K.N. Trze-

ba zaznaczyć, że oprócz wymienionych, należy zapoznać się z lekturą uzupełniającą przy przerabianiu odpowiednich autorów, zagadnień czy epok.

Niżej podaje jej spis:

Chrzanowski I.—Literatura niepodl. Polski

Kochanowski J.—Treny—Pieśni

Pasek—Pamiętniki

Niemcewicz—Powrót Poła

Kridl M.—Literatura polska XIX w.

Słowacki J.—Anelli—Beniowski—5 pieśni

Krański Z.—Irydion

Fredro A.—Zemsta

Orzeszkowa—Dziurdiowie, Gloria victis

Kraszewski—Morituri, Dzieci Starego Miasta

Asnyk—Nad Głębiami

Wyspiański—Warszawianka

Żeromski—Syzyfowe prace, Siłaczka, Wierna rzeka

Przybyszewski—Dla szczęścia, Nasi współcześni

Tetmajer—Na skalnym Podhalu

Sieroszewski—Na kresach lasów

Boy Żeleński—Znasz li ten kraj

Tuwiłł—Wybór poezji

Wittlin—Hymny

Morciniek G.—Wyrębany Chodnik

Nalkowska—Niedobra miłość

Gojawiczyńska P.—Ziemia E żbiety

Bandrowski Kaden—Miasto mojej matki—Czarne skrzydła

Jalu Kurek—Grypa szaleje w Naprawie

Kruczkowski—Kordian i Cham, Pawie pióra

Strug—Klucz otchłani

Molier—Skapiec

Byron—Korsarz, Giaur.

Powieść europejską uwzględnić w jej najwybitniejszych przedstawicielach z XIX wieku. Wystarczy znać po jednym utworze Dostojewskiego „Zbrodnia i Kara” Tołstoja „Zmartwychwstanie” lub „Anna Karenina”, Gogola „Martwe dusze”, Zoli „Ziemia”, Kiplinga „Księga dżungli”, Dickensa „Dawid Copperfield”, lub „Klub Pickwicka”, Balzac jedną powieść z cyklu „Komedia ludzka” np. „Ojciec Gorio”.

Ponadto umieć zaliczyć do odpowiedniego gatunku literackiego dany utwór, znać główne cechy realizmu i innych kierunków literackich, określić na czym polega różnica lub wspólność cech.

GRAMATYKA.

W zakresie fonetyki należy umieć opisać szczegółowo poszczególne głoski, dokonać ich podziału na podstawie fizjologicznej. Upodobnienie spółgłosek i rodzaje asymilacji, wymiana funkcjonalna (formalna) i oboczności samogłoskowe i spółgłoskowe.

Słowotwórstwo: zasadnicze kategorie wyrazów (cz. mowy) rozróżnianie rdzenia, przyrostka i przedrostka.

Fleksja. Temat i końcówka, zmienność tematu w szeregu fleksyjnym, popularny podział na deklinacje, wspólność niektórych form fleksyjnych.

Konjugacja—rozróżnianie osób, czasów, trybów i stron, postaci; bezokoliczniki i imiesłowy.

Składnia. Zdanie, części zdania ze względu na znaczenie, (podmiot, orzeczenie i określenia) i na formę (związki rzędu, zgody, przynależności i współrzędności).

Rodzaje zdań współrzędnych i podrzędnych. Naukę gramatyki oprzeć na podręczniku Szobera (t. zw. dużym) lub innym, np. Pizlo Tad. Gramatyka języka polskiego, H. Gaertner—Gramatyka języka polskiego i inne.

PROGRAM NAUCZANIA

GRUPY MATEMATYCZNO - PRZYRODNICZEJ:

P.W.K.N. obejmuje w zakresie matematyki: 1) algebrę, 2) geometrię, 3) trygonometrię oraz elementy z geometrii analitycznej, które traktowane są w ogólnych bardzo zarysach w związku z rozważaniem i dyskusją równań kwadratowych.

Zakres materiału w poszczególnych działach matematyki jest zasadniczo określony programem nauczania W.K.N., zawartym w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W. R. i O. P. z r. 1928

Zestawienie podręczników, zawierających materiał nauczania, określony wyżej wspomnianym programem, podany jest poniżej. Jest to minimum konieczne do należytego opanowania materiału. Na tym miejscu natomiast pragnę zwrócić uwagę na pewne działy, które wymagają szczególnie gruntownego opracowania.

W zakresie algebry będą to następujące zagadnienia: Równania stopnia I-go. Układ równań I-go stopnia. Pojęcie funkcji, ogólna postać i dyskusja funkcji I-go stopnia. Wykres funkcji I-go stopnia. Równanie prostej. Równanie kwadratowe. Pierwiastki i wyróżnik równania kwadratowego, Trójmian kwadratowy. Dyskusja równania stopnia II-go. Dyskusja trójmianu. Wykres trójmianu. Równanie paraboli, koła, hiperboli, elipsy. Rozwiązywanie prostych nierówności I i II stopnia. Postęp arytmetyczny i geometryczny. Logarytmy.

Z geometrii: O równości i symetrii figur płaskich (księga I geometrii Wł. Wójtowicza). Podstawowe twierdzenia i zadania o wielokątach równoramiennych. Twierdzenie Pitagorasa i uogólnienie. O prostych, płaszczyznach równoległych i prostopadłych. O kątach między prostymi i płaszczyznami. O proporcjach między odcinkami. O podobieństwie. O podziale harmonicznym. Pola i objętości brył. Wzór na objętość ostrosłupa i stożka ściętego. Zadania konstrukcyjne.

Z trygonometrii: Funkcje trygonometryczne; sinus, cosinus, tangens, cotanges, i ich przebieg od 0° do 360°. Kąty posiadające ten sam sinus, cosinus, tangens. Pole trójkąta. Wzór sinusów, cosinusów; wzory Newtona, Herona, wzór połowkowy. Rozwiązywanie trójkąta dowolnego. Wzory na $\sin(a+B)$, $\sin(a-B)$, $\cos(a+B)$ i $\cos(a-B)$, $\sin 2a$ i $\cos 2a$. Zmiana sum i różnic funkcji trygonometrycznych na iloczyny ($\sin a + \sin b$, $\cos a + \cos b$, $\sin a - \sin b$, $\cos a - \cos b$).

Podane wyżej zestawienie—jak to już zaznaczyłem nie obejmuje całego zakresu materiału, który należy opracować, lecz zawiera jedynie najbardziej istotne zagadnienia, na które szczególnie należy położyć nacisk. Nie znaczy to, by pozostały materiał był mniej ważny, gdyż stanowi on częstokroć podbudowę względnie uzupełnienie tych głównych zagadnień. Praca nad opanowaniem materiału winna pójść w kierunku: 1) opanowania definicji pojęć, treści 2) twierdzeń 3) dowodów twierdzeń oraz 4) nabycia wprawy w rozwiązywanie zagadnień na zastosowanie poznanych prawd matematycznych. W tym celu należy więc, biorąc za podstawę zasadniczy podręcznik, kolejno przepracowywać zawarte w nim zagadnienia, uzupełniając wiadomości tą drogą zdobyte lekturą odpowiednich rozdziałów w podręcznikach pomocniczych, przy czym, jeżeli chodzi o dowody twierdzeń, wystarczy zapamiętanie jednego z nich. Po teoretycznym opanowaniu jednego zagadnienia należy się starać o utrwalenie materiału przez przepracowanie przykładów, zawartych w podręcznikach, oraz możliwie największej liczby ćwiczeń i zadań. Materiał musi być opracowany stopniowo i systematycznie ze szczególnym naciskiem na ćwiczenia i zadania. Warunkiem przejścia do następnego zagadnienia winno być należyte przepracowanie poprzedniego; sprawdzianem zaś opanowania materiału ma być umiejętność rozwiązania najtrudniejszego zagadnienia ze zbioru ćwiczeń i z zadań w zakresie danego działu. Rolę innych pomocy, jak np. zbiorników, zawierających gotowe rozwiązania zadań, należy ograniczyć do minimum, przy czym traktować je należy, jeżeli ktoś z nich pragnie korzystać, raczej jako sprawdzian samodzielnej pracy, ewentualnie jako drogowskaz w sytuacjach trudniejszych, a nie jako podstawę pracy.

Podręczniki Algebra—Michułowicz—Algebra dla kl. IV—VII. Zbiorniki zadań: Kranza, Feldbluma, Okulicza, Bóbr lub Straszewski—Trójmian kwadratowy.

Geometria—Wł. Wójtowicz—Zarys geometrii elementarnej dla użytku szkół średnich. W. A. Łomnicki Geometria. J. Zydler—Geometria w zakresie szkoły średniej.

Trygonometria—Wł. Wójtowicz—Trygonometria płaska do użytku szkół średnich. Wł. Wójtowicz—Tablice matematyczne 4-cyfrowe. W. A. Łomnicki—Trygonometria.

F I Z Y K A.

Podręczniki: St. Kalinowski—Nauka Fizyki

Wł. Natanson, K. Zakrzewski—Nauka Fizyki

W. Żłobicki, K. Adwemowski kl. V, VI, VII

A. Dmochowski, St. Ziemecki, kl. V, VI, VII.

St. Ziemecki, A. Dmochowski—Przyroda nieożywiona: Wskazówki Wojnicz, Sianożęcki—Fizyka (Elektr.)

M a t e r i a ł:

Magnetyzm: Magnes w kształcie igły. Oddziaływanie kompasu na opłiki i przedmioty żelazne. Wza-

jemne oddziaływanie dwóch igieł. Stały kierunek igły w kompasie, bieguny. Inne kształty magnesów.

Elektryczność. Prąd galwaniczny. Elektromagnes. Praktyczne poznanie budowy dzwonka elektr. magnetycznego ze szczególnym uwzględnieniem elektr. magnesu. Ogniwo Leklanche. Obwód prądu. Widmo elektro-magnetyczne. Różne rodzaje uzwojeń w elektromagnesach. Schemat instalacji dzwonkowej o jednym dzwonku dla kilku pomieszczeń. Schemat telegrafu elektromagnetycznego. Galwanoskop Latarka elektryczna i praktyczne zaznajomienie się z jej budową. Żarówka jako sygnalizator prądu. Wprowadzenie do obwodu prądu przewodników o różnych długościach i grubościach i z różnych materiałów. Posługiwanie się baterią zamiast pojedynczego ogniwa. O oporze stawianym prądowi przez opornik. Mierzenie oporów. Dwa zasadnicze schematy rozmieszczenia oporów: szeregowy i równoległy. Chemiczne działanie prądu. Prąd redukowany i jego zastosowanie. Sposoby otrzymywania prądu redukowanego. Model prądnicy, model motoru. Stałe i zmienne pole elektromagnetyczne, Schemat prądnicy na prąd o kierunku stałym. Schemat prądnicy na prąd o kierunku zmiennym. Schemat motoru na prąd o kierunku stałym. Schemat instalacji telefonicznej nadawczo-odbiorczej. Schemat odbiornika radiowego. Zjawiska elektryczne w atmosferze: błyskawica. Iskra z maszyny elektrycznej jej działanie. Gromnik. Środki ostrożności przy obchodzeniu się z prądem, środki ratownicze w wypadku porażenia prądem. Pole elektryczne—potencjał. Pojemność elektryczna.

Mechanika. O pracy, tarciu i środku ciężkości. Przykłady prac wykonywanych przez ludzi, zwierzęta, wodę i wiatr z określeniem wykonywanej czynności i zwróceniem uwagi na to, że dla wykonania pracy mechanicznej są konieczne: siła i przesunięcie. Przykłady przyrządów narzędzi, prostych maszyn używanych przez człowieka do wykonania pracy ze stopniowym wyodrębnieniem dźwigni i równi pochyłej. Doświadczenia z dźwignią, kołowrotem, równią pochyłą, w celu wykazania, że one ułatwiają wykonanie pracy. O sile. Pewne proste wypadki równowagi dwóch, trzech i kilku sił. Trzy ściany równowagi, środek ciężkości. Równoległobok sił. Uzasadnienie działania prostych maszyn. O ruchu. Pewne proste przykłady ruchu zmiennego. Rzuty—poziomy i ukośny. Przykłady tarcia w działaniu poznanych maszyn, przyrządów i narzędzi. Przykłady celowego wzmacniania i osłabiania tarcia.

Optyka. O świetle. Smuga światła, cienia. Obrazy przedmiotów wytworzone przy pomocy małych otworów. O cieniu. Zwierciadło—odbicie światła i obrazy w zwierciadle. Periskop. Załamanie światła o barwach tęczy. Rozszerzanie światła białego. Najważniejsze przyrządy optyczne. Soczewka, lupa, okulary. Krótko i dalekowzroczność. Geometryczna optyka. Kąty padania—odbicia. Zwierciadło płaskie—wklęsłe. Wykreślanie obrazów w zwierciadle wklęsłym. Załamanie światła, Współczynnik załamania. Soczewka dwuwypukła. Wykreślanie obrazów w soczewce dwuwypukłej. Widmo—ciągłe, przerwane, emisyjne, absorbcyjne.

Fizyka ogólna: Nauka o cieple. Przemiany energii mechanicznej Pion, poziomnica. Waga, waże-

nie. Zmiany objętości przy zmienianiu temperatury, zmiany objętości wody, powietrza, metalu przy zmianach temperatury.

Obsadzanie obręczy żelaznej na koło u wozu. Zachowanie się słupa rtęci w termometrze wstawionym w topniejący lód, w parze wrzącej wody.

Skala: Odczytywanie stopni 0° — 100° . Odczytywanie temperatury mieszaniny. Termometr pokojowy i lekarski. Wyznaczanie współczynnika rozszerzalności powietrza, wody miedzi. Wyjątkowa rozszerzalność wody. Stany skupienia wody. Para wodna. Parowanie i jego znaczenie w życiu praktycznym. Suszenie białizny, siana, zboża. Opady atmosferyczne, wrzenie wody, jej destylacja. Zamarzanie wody, zmiana objętości przy zamarzaniu wody.

Kalorymetria: Ciepło topnienia lodu, Ciepło skraplania pary wrzącej wody. Ciepło właściwe ołowiu, nafty, powietrza. Właściwości powietrza, jego ciśnienie. Wykazanie przy pomocy wagi, że powietrze posiada ciężar, ciśnienie powietrza i jego rozprężliwość, Stwierdzenie, że ogrzane powietrze jest lżejsze od zimnego. Zastosowanie ciśnienia powietrza, lewar prosty, pompa ssąca, rozpylacz, sikawka pożarowa. Prawo Archimedeasa dla wody i powietrza. Areometr, balon. Zasady czynnego porywania. Samolot.

Zależność między objętością powietrza a jego ciśnieniem. Prawo gazów. O energii ukrytej i o energii ruchu. Silniki. Główne zasady budowy i obracania wiatraka, maszyny parowej, turbiny wodnej. Przykłady zastosowania silników. Przykłady przemiany energii mechanicznej,

Ponadto obowiązuje dokładne przestudiowanie programu na III-ci stopień.

C H E M I A.

- Podręcznik: 1) Michalski—Przyroda martwa cz. II. zes. 1.
2) Jeden z podręczników, chemia na kl. III gimn. Duchowicza, Szellera Turkiewicza.
3) Jeden z podręczników dla dawnego gimnazjum, np. Tolłoczko.

Materiał do przerobienia.

Zachowanie się metali w temperaturze zwykłej i podwyższonej a) w powietrzu, b) bez dostępu powietrza. Składniki powietrza. Synteza, analiza. Związek chemiczny a mieszanina. Temperatura zapalności. Reakcja egzo i endotermiczna. Płomień. Płomień odwrócony. Metale lekkie, ich tlenki, odczyn alkaliczny Siarka, fosfor, ich tlenki. Odczyn kwaśny. Węgiel (pierwiastek). Bezwodnik kwasu węglowego, jego własności. Natura oddychania, Powietrze czyste i zanieczyszczone. Węgiel w gospodarstwie domowym i przemyśle. Znaczenie węgla jako bogactwa naturalnego Polski. Chlor, woda chlorkowa, chlorki, Produkcja soli kuchennej w Polsce.

Bromki, jodki, fluorki. Chlorowcowe sole w fotografii. Solanki pod względem gospodarczym i leczniczym. Atom. Częsteczką. Prawo stałości składu. Ciężar atomowy i częsteczkowy. Symbole, wzory. Wartościo-

wość. Równania chemiczne. Reakcje rugowania przy pomocy metali, wodoru i węgla. Otrzymywanie wodoru z wilgotnego proszku żelaza. Metalurgia żelaza. Rudy, ich występowanie. Wielkie piece. Produkty spalania. Gątki żelaza. Siarczki metali, otrzymywanie metali z siarczoków. Polski przemysł metalurgiczny. Otrzymywanie chlorków, siarczoków przy pomocy podwójnej wymiany. Zasady. Woda wapienna. Kwasy. Sole, sposoby otrzymywania. Amoniak i sole amonowe. Laboratoryjne sposoby otrzymywania tlenu, dwutlenku węgla i wodoru. Opracowanie najprostszych metali do wytwarzania i zbierania gazów. Węgla. Występowanie, własności, zastosowanie. Wapienie. Węglan wapnia obojętny i kwaśny. Woda twarda i miękka. Zmiękczenie wody. Cement, beton, siarczany. Azotany. Przemysł kwasu azotowego. Mościcie. Chorzów. Nawozy sztuczne.

O krzemieniach. Gлина, własności surowej gliny. Wypalanie gliny. Zastosowanie.

Elementy chemii organicznej (na tle VII kl. szk. powsz.).

Przetwory ze zbóż, ziemniaków. buraków. Przetwory z mleka. Jaja. Tłuszcze.

Sucha destylacja węgla kamiennego. Gaz świetlny Smoła pogazowa. Koks. Części składowe palnika gazowego i kuchni gazowej.

Ropa naftowa i jej przetwory.

MATERIAŁ GRUPY GEOGRAFICZNO-PRZYRODNICZEJ.

GEOGRAFIA.

Mapa. Informacje o Państwowym Instytucie Geologicznym. Podziałka, kierunek. Sieć geograficzna, Siatka Kirchhoffa, Flemsteda, Merkatora, Mollweidego, globularna. Ukształtowanie pionowe. Sposoby oznaczania urozmaiceń pionowych w terenie. Profile. Krzywa hipsograficzna. Ukształtowanie pionowe kuli ziemskiej. Wielkość ziemi. Wnętrze ziemi. Formy zaburzeń w skorupie. Wulkanizm, trzęsienia ziemi. Wietrzenie mechaniczne i chemiczne. Wenudacja. Erozja, Skąły osadowe. Podstawy chronologii. Lodowce. Less. Zagadnienie wycieków w nauczaniu geografii. Użycie ilustracji. Epidiaskop, Modelowanie. Piaskownica. Klimat. Służba meteorologiczna. P. I. M. Mapy opadów, temperatur, ciśnień. Strefy klimatyczne. Ruchy powietrza na ziemi. Prądy morskie. Gnomon. Globus. Mapa. Atlas. Mapy indukcyjne. Geografia Polski. Analiza mapy fizycznej. Hydrografia. Położenie Polski w Europie. Ludność Polski. Analiza mapy gęstości zaludnienia. Podole. Małopolska, Beskidy. Program geografii dla szkół powszechnych. Geografia Europy. Ukształtowanie poziome. Niemcy, Norwegia, Szwajcaria. Geografia krajów pozaeuropejskich. Ogólne wiadomości z Azji. Japonia. Palestyna. Egipt. Sahara. Zw. Pd. Afryki. Stany Zjednoczone A Pn. Australia. Antarktyda. Przegląd światowej produkcji pszenicy, ryżu, bawełny, kauczuku. Światowa produkcja węgla kamiennego, ropy naftowej, żelaza i stali, miedzi, cyny, złota i platyny. Przedstawienia graficzne.

Podręczniki: W. Nałkowski—Geografia fizyczna

De Martonne—Zarys geologii

Dr W. Friedberg—Zasady geologii

Lektura uzupełniająca: A. B. Dobrowolski—Wyprawy polarne. Szafer Wł.—Jellowstone. Witkiewicz St.—Na przełęcz. Morcinek—Śląsk. Sokołowski—Ochrona przyrody w szkole. Bystroń—Polacy w ziemi Świętej, Syrii i Egipcie. Łubiński—Między wschodem a zachodem. Goethel—Egipt.

B I O L O G I A.

Warunki życia w środowisku wodnym; rośliny kwiatowe wodne.

Plankton roślinny i zwierzęcy. Obieg substancji w środowisku słodkowodnym. Znajomość drzew i różnicowanie po korze i liściach.

Zależność pokroju drzew od warunków zewnętrznych. Współżycie roślin w lesie. Spoczynek okresowy roślin. Opadanie liści. Budowa pąka.

Morfologia owoców. Sposoby rozsiewania. Rozważania metodyczne dotyczące opracowania tych zagadnień w szkole powszechnej. Budowa nasienia. Kielkowanie, gleba. Korzeń—jego budowa zewnętrzna i wewnętrzna. Czynności korzenia: pobieranie wody i soli mineralnych. Nawożenie gleby. Opracowanie książki p. t. „Historia jednego pierwotniaka” J. Dembowskiego, jako wstęp do zoologii. Przemiana materii u zwierząt. Zastosowanie w szkole powszechnej. Zagadnienia z zoologii i opracowanie tych zagadnień: Ryby, płazy, gady, ptaki, ssaki. Przemiana materii u zwierząt—rozszerzenie. Zagadnienia zoologiczne na gruncie szkoły powszechnej. Asymilacja węgla. Przemiana materii u roślin kwiatowych samożywnych. Rośliny kwiatowe mięsożerne, pasożytnicze i grzybożywne. Budowa wewnętrzna roślin. Systematyka roślin bezkwiatowych: glony, bakterie, grzyby, porosty, mchy, paprocie. Zjawiska sezonowe w świecie roślinnym. Kilka przykładów na bezkręgowce. Świat owadzi (w zakresie elementarnym). Program przyrodyżywionej na terenie szkoły powszechnej.

Podręcznik: Arct—Golczewska, Kolodziejczykowie Botanika, Rostafiński—Przewodnik do oznaczenia roślin w Polsce dziko rosnących, Wychowski Wł. Dr.—„Człowiek”, Nussbaum i Wiśniewski—Zoologia dla klas niższych, Nussbaum Hilarowicz—Zoologia dla klas wyższych szkół średnich, Dykowski—Z naszej przyrody.

C H E M I A.

Zachowanie się metali w temperaturze zwykłej i podwyższonej: 1) w powietrzu, 2) bez dostępu powietrza. Składniki powietrza. „Gorzenie” metali w powietrzu spalanie świecy na wadze. Synteza, analiza. Ciało proste i złożone. Historia poglądów na palenie się ciał. Synteza wody. Związek chemiczny a mieszanina. Temperatura zapalności. Reakcja egzotermiczna i endotermiczna. Płomień. Płomień odwrócony. Metale lekkie i ich tlenki. Odczyn alkaliczny. Siarka, fosfor—ich tlenki. Odczyn kwaśny. Węgiel. Dwutlenek węgla—jego własności. Powietrze czyste a zanieczyszczone. Węgiel—materiał opałowy w gospodarstwie domowym i przemyśle. Znaczenie węgla jako bogactwa naturalnego Polski. Piec pokojowy i kuchenny. Spalanie w różnych warunkach. Produkty spalania w piecu.

Chlor, woda chlorowa, chlorki. Produkcja soli kuchennej. Bromki, jodki, fluorki. Chlorkowe sole w fo-

tografii. Solanki pod względem gospodarczym i leczniczym Atom. Częsteczka. Prawo stałości składu. Ciężar atomowy i częsteczkowy. Symbol. Wzór. Wartościowość. Równanie chemiczne. Reakcja rugowania przy pomocy węgla, wodoru i metalu. Otrzymywanie wodoru z wilgotnego proszku żelaza. Metalurgia żelaza. Rudy, ich występowanie. Wielki piec. Gatunki żelaza. Siarczki metali. Otrzymywanie metali z siarczków. Polski przemysł metalurgiczny. Otrzymywanie chlorku, siarczku w drodze podwójnej wymiany. Zasady. Woda wapienna. Kwas. Sole—sposoby otrzymywania. Amoniak i sole amonowe. Laboratoryjne sposoby otrzymywania tlenu, dwutlenku węgla i wodoru. Najprostsze przyrządy do wytwarzania i zbierania gazów.

Węglany. Występowanie, własności, zastosowanie. Wapień. Węglan wapnia obojętny i kwaśny. Woda twarda i miękka. Zmiękczenie wody, Cement, beton. Siarczany. Azotany. Przemysł kwasu azotowego. Mościcie i Chorzów. Nawozy sztuczne. Krzemiany. Gлина. Wypalanie gliny. Zastosowanie gliny.

Elementy chemii organicznej. Przetwory ze zbóż, ziemniaków, buraków. Przetwory z mleka. Jaja. Tłuszcze. Sucha destylacja węgla kamiennego. Gaz świetlny. Smoła pogazowa. Koks. Części składowe palnika gazowego oraz kucharki gazowej. Ropa naftowa i jej przetwory.

Podręczniki: Przyroda martwa—Wł. Michalski cz. II zeszyt I. jeden z pośród podręczników chemii na III kl. gimnazjum—Szellera, Duchowicz, Turkiewicz. Bruner i Tolloczko—Chemia nieorganiczna. Bruner i Tolloczko Chemia organiczna.

F I Z Y K A.

Magnetyzm. Oddziaływanie na żelazo. Stały kierunek igły na kompasie. Bieguny. Kształty magnesów. Elektryczność. Prąd galwaniczny. Elektromagnes. Ekwoniek elektryczny. Ogniwo Lelanche'a. Obwód prądu. Widmo elektromagnetyczne. Różne sposoby uzwojeń w elektromagnesach. Schemat telegrafu. Galwanoskop. Latarka elektryczna. Żarówka jako sygnalizator prądu. Ogniwo i bateria. Przewodzenie prądu po różnych przewodnikach. Opór przewodnika. Mierzenie oporów. Układ szeregowy i równoległy. Chemiczne działanie prądu. Prąd zredukowany i jego zastosowanie. Prądnica. Model motoru. Instalacja oświetleniowa w mieszkaniu. Telefon. Radio-odbiornik. Pole elektro-magnetyczne. Prąd stały i zmienny. Maszyna elektrostatyczna—jej działanie. Pojemność elektrostatyczna.

Mechanika. O pracy, tarcu i środku ciężkości. Siła. Dźwignia i równia pochyła. Równoważenie sił. Trzy stany równowagi. Równoległobok sił. Ruch. Rzut poziomy i ukośny, Tarcie.

Optyka. O świetle. Smuga światła i cienia. Zwierciadło. Odbicie światła. Obrazy w świetle. Peryskop. Załamanie światła. Tęcza. Soczewka. lupa, okulary; krótko i dalekowzroczność. Kąty padania i odbicia. Zwierciadła. Współczynnik załamania. Widma—ciągłe, przerywane, emisyjne i absorbcyjne.

Nauka o cieple. Wpływ temperatury na stany skupienia ciał. Termometry. Współczynnik rozszerzalności. Temperatura mieszanin. Stany skupienia wody.

Kalorymetria. Ciepło topnienia lodu i skraplania pary wrzącej. Ciepło właściwe ciał stałych, płynnych i gazowych. Właściwości powietrza, lewar prosty, pompy. Prawo Archimedesesa dla wody i powietrza. Areometr. Balon. Samolot. Ciśnienie powietrza. Energia ukryta i energia ruchu. Prawo gazów, silniki. Wiatrak. Parowa maszyna, turbina wodna. Przemiana energii mechanicznej.

Podręczniki; St. Kaliński—Nauka fizyki

W. Natanson, K. Zakrzewski—Nauka fizyki

Wojnicz—Sianożęcki—Fizyka

Malec, Werner—Fizyka

Gowecki—Fizyka.

R. MŁYŃSKI.

Akcja dostarczania lektury

nauczycielstwu przygotowującemu się w charakterze eksternów do egzaminów z W. K. N-ów.

W każdym obwodzie szkolnym znajdują się nauczyciele, którzy, nie mając możliwości kształcenia się na rocznych W. K. N-ach, starają się zdobyć to wykształcenie w charakterze eksternistów drogą samodzielnej pracy, prowadzonej obok codziennych zajęć szkolnych.

Zjawisko doksztalcenia się nauczycielstwa jest bardzo pożądane dla pomyślnego rozwoju szkolnictwa. Doksztalający się bowiem nauczyciel stwarza nie tylko dla siebie, ale także i dla swojego warsztatu pracy oraz swojego otoczenia pożądane walory życia intelektualnego i moralnego.

Sprawa samokształcenia nauczycielstwa jest w ciągu ostatnich lat otoczona w naszym Okręgu Szkolnym szczególniejszą troską, o czym świadczy pomyślny rozwój bibliotek nauczycielskich: Centralnej Pedagogicznej w Brześciu n.B., powiatowych, rejonowych i innych w poszczególnych obwodach szkolnych.

Kuratorium chcąc ułatwić nauczycielstwu pracę samokształceniową w zakresie W. K. N-ów, podjęło dodatkowo akcję zaopatrzenia wszystkich Inspektoratów Szkolnych w Okręgu w odpowiednie komplety biblioteczne.

W planie zaopatrywania Inspektoratów w komplety biblioteczne została uwzględniona lektura z zakresu pedagogiki wraz z psychologią, nauki o Polsce współczesnej, literatury wraz z nauką o jęz. polskim, historii, geografii, przyrody oraz matematyki.

Plan tej akcji przewiduje współdziałanie Kuratorium z Centr. Biblioteką Pedagogiczną w Brześciu n.B. oraz Inspektoratów z bibliotekami nauczycielskimi.

Kuratorium przy pomocy C. B. K. zaopatrzy wszystkie inspektoraty Szkolne w komplety biblioteczne, składające się z lektury w zakresie pedagogiki i psychologii w całości oraz z lektury podstawowej w zakresie nauki o Polsce współczesnej, historii, literatury polskiej wraz z nauką o jęz. polskim, geografii, przyrody i matematyki.

Inspektoraty zaś przy pomocy miejscowych bibliotek nauczycielskich będą miały za zadanie skompletować lekturę uzupełniającą.

Realizacja tego planu jest przewidziana w ciągu dwóch lat. W b. r. szkolnym zostaną zaopatrzone wszystkie Inspektoraty w lekturę z pedagogiki wraz z psychologią, nauki o Polsce współczesnej, literatury wraz z nauką o jęz. polskim, i historii zaś w przyszłym roku szk. w literaturę z geografii, przyrody żywej i martwej oraz matematyki.

Komplety biblioteczne dostarczone Inspektoratom Szkolnym przez Kuratorium mają charakter depozytów stanowiących własność Centralnej Biblioteki Pedagogicznej w Brześciu n.B.

W celu ułatwienia zainteresowanemu nauczycielstwu orientowania się w lekturze potrzebnej do studiów na W. K. N. oraz ułatwienia uzupełnienia omawianych księgozbiorów bibliotecznych zostaje podany poniżej wykaz odpowiedniej lektury.

WYKAZ LEKTURY

potrzebnej nauczycielstwu, przygotowującemu się w charakterze eksternistów do egzaminów z W. K. N.

PEDAGOGIKA i PSYCHOLOGIA.

A LEKTURA PODSTAWOWA.

	Ceny kat.
1. Nawroczyński B. Zasady nauczania	zł 12,—
2. Skowron S. Dziedziczność i wychowanie (odbitka z Ruchu Pedagogicznego 1930 r. „ „	0,80
3. Dybowski W. Podstawy fizjologiczne wychowania (odbitka z Encyklopedii Wych. I—III) „ „	4,—
4. Krentz M. Rozwój psychiczny młodzieży „ „	2,90
5. Ziemnowicz M. Problemy wychowania społecznego „ „	9,—
6. Hessen S. Podstawy pedagogiki „ „	10,—
7. Dawid J. Wł. O duszy nauczycielstwa „ „	4,—

- 8) Grzywak-Kaczyński. Testy i normy dla użytku szkoły powszechnej . „ 3,60
- 9) Kerschensteiner. Charakter, jego pojęcie i wychowanie . „ 5,—
10. Szuman S. Rozwój psychiczny dzieci i młodzieży. (Encyklopedia Wych. t. I zeszyt IV i V) zeszyt po 4 zł . „ 8,—
11. Szuman S. Osobowość i charakter człowieka z punktu widzenia biologii (Chowanna r. 1934, zeszyt I) . „ —,—
12. — Statut publicznych szkół powszechnych siedmioletnich . „ 0,40
13. — Ustawa o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r. . „ 1,—
14. — Ustawa o stosunkach służbowych nauczycieli (pragmatyka) . „ —,—

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA BARDZO POŻADANA.

1. Bovet P. Instynkt walki . zł 5,—
2. Colvin i Bagley. Postępowanie człowieka (wyczerpane) . „ 7,—
3. Nawroczyński B. Swoboda i przymus w wychowaniu . „ 6,—
4. Foerster. Szkoła i charakter . „ 2,25
5. Hessen S. O pojęciu i celu wychowania moralnego (Ruch Pedag. w 1934/35, Nr 3) . „ —,—
6. Sośnicki. Podstawy wychowania państwowego . „ 6,—
7. Suchodolski S. Wychowanie moralno-społeczne (odbitka z Encyklopedii Wychowania t. I, zeszyt 14 i 15) . „ 4,—
8. Przanowski, Szczawiński, Wójcik. Samorząd w szkole powszechnej (wyczerpane) . „ —,—
9. Jeleńska. Sztuka wychowania (wyczerpane) . „ —,—
10. Praca zbiorowa. Poznajmy warunki życia dziecka . „ 2,50
11. Praca zbiorowa. Zamierzenia dziecięce . „ 3,—
12. Rybiński. Środowisko jako punkt wyjścia w nauczaniu przyrody i geografii w szkole powszechnej . „ 1,50
13. Okarmus. Planowanie pracy w szkole (Praca Szkolna r. 1934/35 Nr 7) . „ —,—

C. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA POŻADANA.

1. Saxby. Kształcenie postępowania . zł 5,—
2. Librachowa—Studencki. Dziecko wsi polskiej . „ 7,—
3. Döring. Główne kierunki współczesnej psychologii . „ —,—
4. Dobrowolski. Nauczyciel jako główny czynnik rozwoju szkoły powszechnej . „ 0,90
5. Dzierzbicka. O uzdolnieniach zawodowych nauczyciela—wychowawcy . „ —,—
6. Mac Cunn. Kształcenie charakteru . „ 5,60
7. Rowid. Teoria osobowości w Chowanie Trentowskiego w świetle współczesnej pedagogiki (Chowanna r. 1934, zeszyt I) . „ —,—

8. Jaźwierski. O wartości człowieka (Ognisko Naucz. 1934, zeszyt Nr 7 i 8) . „ —,—
9. Jaźwierski. Pogląd na świat, a osobowość (Ognisko Naucz. 1934, zeszyt 9 i 10) . „ —,—
10. Czerwiński Sł. O nowy ideał wychowawczy . „ 9,—
11. Mysłakowski. Pedagogika ogólna (Encyklopedia Wych., t. I. zeszyt 11, 12 i 13) . „ —,—
12. Dąbrowski. Wychowanie w różnych okrasach rozwoju (Encyklop. Wych. t. I, zeszyt 13) . „ —,—
13. Pohoska H. Wychowanie obywatelsko-państwowe (Encykl. Wych. t. I, zeszyt 15) . „ 4,—
14. Mirski. Współdziałanie młodzieży w pracy wychowawczej szkoły . „ 2,20
15. Fernriere. Samorząd uczniowski . „ 5,60
16. Zieleńczyk A. Samorząd uczniowski w Polsce (Oświata i Wychowanie 1932 r.) . „ —,—
17. Dąbrowski. Współdziałanie uczniowskie . „ 3,20
18. Baden Povell. Wskazówki dla skautni-strzów . „ 4,—
19. Buchingham. Praca badawcza na terenie szkoły . „ 8,40
20. Pietew. Nowe sposoby egzaminowania . „ 3,50
21. Zwolakiewicz. Przewodnik nauczyciela ludzawcy . „ 1,50

NAUKA O POLSCE WSPÓŁCZESNEJ.

A. LEKTURA PODSTAWOWA.

1. Pawłowski, Bystroń, Peretiatkowicz. Polska Współczesna wydanie z r. 1928 . „ 4,50
2. Bujak, Pazdro, Próchnicki, Sobiński. — Polska Współczesna . „ 6,70
3. Wereszczyński, Kucharski. Wiadomości o Polsce Współczesnej, wyd. z r. 1929 . „ 5,—
4. Srokowski St. Geografia gospodarcza Polski . „ 10,—
5. Cezak J. Geografia gospodarcza . „ 1,—
6. — Mały rocznik statystyczny (ostatni rocznik) . „ 1,—
7. Romer E. Atlas Polski współczesnej . „ 7,—
8. Przybylski A. Wojna polska (1918—1921, wyd. 1930 r.) . „ 5,—
9. Kutrzeba St. Polska Odrodzona . „ 6,—
10. Lipiński W. Wojna polska 1918—1920 . „ 1,—
11. Kwiatkowski E. Polska na morzu . „ 1,—
12. Zawadzki, Skibiński. Nauka o Polsce Współczesnej . „ —,—
13. — Tekst Konstytucji z 1921 r. bez poprawek 1926 . „ —,—
14. — Tekst ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r. zmiana konstytucji . „ —,—
15. — Tekst Konstytucji z dnia 23 kwietnia 1935 r. . „ —,30
16. — Ustawa samorządowa (Dz. U. P. Nr 35/1933 r. poz. 234) opracował Birkenmaier . „ 3,—

17. — Budżet „Świat i życie” t. I, zeszyt 7 . „ 2,50
18. — Kartel jako forma działalności gospodarczej „Wiedza i życie” r. 1934, zeszyt 1 . „ 2,50

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA BARDZO POŻĄDANA.

1. Peretiatkowicz. Reforma konstytucji polskiej . „ 20,—
2. Peretiatkowicz. Państwo faszystowskie . „ 20,—
3. Borowik S. Obrona Pomorza . „ 20,—
4. Bagiński. Zagadnienie dostępu do morza . „ 5,—
5. Wojciechowski St. Kooperacja w rozwoju historycznym . „ 5,—
6. Radwan Wł. Postulaty w sprawie ustroju szkolnictwa w Rzeczypospolitej Polskiej . „ 5,—
7. Wasilewski L. Granice Rzeczypospolitej Polskiej wyd. 1926 . „ 5,—
8. Czasopismo; Morze (organ L.M. i K.) . „ 5,—
9. „ Spółdzielni rolniczych . „ 5,—
10. „ Przewodnik pracy społecznej . „ 5,—
11. „ Wiedza i życie (Odpowiednie artykuły) . „ 5,—

C. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA POŻĄDANA

1. Bagiński. Wolność Polski na morzu . zł 2,—
2. Rummel J. Morskie zagadnienia Polski „ —,—
3. Thugutt St. Spółdzielczość. Zarys ideologii „ —,—

LITERATURA POLSKA.

A. LEKTURA PODSTAWOWA

Podręczniki:

1. Feldman W. Współczesna literatura polska. Okres 1919—1930. Uzupełn. S. Kołaczkowski . „ 24,—
2. Chrzanowski J. Historia literatury niepodległej Polski . „ 18,—
3. Kridl M. Literatura polska XIX wieku (wyd. skrócone) wyczerpane . „ 8,80

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA WYMAGANA.

a) Opracowania:

1. Windakiewicz. Jan Kochanowski . zł 0,20
2. Kot St. Komisja Edukacji Narodowej . „ 0,20
3. Wojciechowski. Ignacy Krasicki . „ 1,—
4. Pigoń St. Pan Tadeusz . „ 10,—
5. Tretiak. Kto jest Mickiewicz? . „ 0,20
6. Drogozewski. Pozytywizm polski . „ 1,—
7. „ Eliza Orzeszkowa . „ 2,50
8. Wojciechowski. Henryk Sienkiewicz . „ 2,—
9. „ Bolesław Prus . „ 1'60
10. Boy-Żeleński. Ludzie żywi . „ 3,—
11. „ Znasz—li ten kraj? . „ 4,—
12. Przybyszewski. Moi współcześni t. II . „ 1,40

13. Bronowicz, Stefana Żeromskiego tragedia pomyłek . „ 4,—

b) Teksty:

1. Kochanowski. Pieśni (Bibl. Narod.) . zł 2,20
2. „ Treny (Bibl. Narod.) . „ 0,70
3. „ Odprawa posłów greckich (Bibl. Narod.) . „ 0,70
4. Szymonowicz Sz. Żeńcy, Kołacz (Bibl. Narod. Sielanka polska XVII wieku) . „ 1,80
5. Pasek. Pamiętniki (Fragmenty Bibl. Narod.) . „ 2,50
6. Niemcewicz. Powrót posła . „ 1,30
7. Naruszewicz. Satyra . „ 0,50
8. Krasicki. Satyra (Do króla, Żona wodza, Świat zepsuty) . „ 1,50
9. „ Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki (cz. I. Bibl. Narod.) Pan Podstoli (fragmenty) . „ 1,80
10. Mickiewicz. Oda do młodości. Wiersze filomackie. Ballady i romanse (Bibl. Narod.) . „ 1,50
11. „ Grażyna (Bibl. Wielka przypisy J. Saloniego) . „ 0,90
12. „ Konrad Wallenrod (Bibl. Narod.) . „ 1,—
13. „ Dziady (cz. II, IV, III, Bibl. Narod.) . „ 3,20
14. „ Pan Tadeusz (Bibl. Narod.) . „ 2,50
15. Słowacki. Anieli (Bibl. Narod.) . „ 0,50
16. „ Balladyna (Bibl. Narod.) . „ 2,—
17. „ Beniowski (5 pieśni Bibl. Narod.) . „ 1,60
18. „ Liryki (Bibl. Uniwersyt. Lud.) . „ 1,50
19. Kraslński. Nieboska komedia (Bibl. Wielka przypisy B. Sucho-dolskiego) . „ 1,—
20. „ Irydion (Bibl. Narod.) . „ 2,20
21. Małczewski. Maria (Bibl. Narod.) . „ 1,—
22. Fredro. Zemsta (Bibl. Narod.) . „ 1,20
23. Prus. Placówka . „ 6,—
24. „ Lalka . „ 20,—
25. Orzeszkowa. Nad Niemnem . „ 5,50
26. „ Dziurdziowie (wyczerpane) „ —,—
27. „ Gloria victis . „ 0,70
28. Sienkiewicz. Trylogia . „ 20,80
29. „ Quo vadis . „ 6,—
30. Kraszewski. Morituri . „ 3,—
31. „ Dziecię Starego Miasta . „ 1,60
32. Prus. Emancypantki . „ 24,—
33. Sienkiewicz. Szkice węglem . „ 6,—
34. „ Rodzina Połanieckich . „ 18,—
35. „ Nowele . „ 6,—
36. Asnyk. Nad głębiami (oddzielnie nie wydano) . „

37. Konopnicka. Nowele, obrazki	. zł —,80
38. Wyspiański. Wesele (Bibl. Wielka—przypisy L. Płoszewskiego)	. „ 3,—
39. „ Warszawianka (Bibl. Wielka przypisy Saloniego)	. „ 1,60
40. Kasprówic. Wybór poezji (Bibl. Narod.)	. „ 2,50
41. „ Hymny (Święty Boże, Moja pieśń wieczorna (w całości))	. „ 1,50
42. Żeromski. Syzyfowe prace	. „ 3,50
43. „ Siłaczka	. „ 0,60
44. „ Ludzie bezdomni	. „ 10,—
45. „ Przedwiośnie	. „ 7,50
46. „ Uciekła mi przepióreczka	. „ 3,50
47. Reymont. Chłopi	. „ 10,50
48. Wyspiański. Noc listopadowa (Bibl. Wielka. Przypisy J. Saloniego)	. „ 3,40
49. Przybyszewski. Złote runo. Dla szczęścia (wyczerpane)	. „ —,—
50. Kisielewski. W sieci. Karykatury	. „ —,40
51. Tetmajer. Na skalnym Podhalu	. „ 4,—
52. Weyssenhoff. Soból i panna	. „ 8,—
53. Sieroszewski. Na kresach lasów (wyczerpane)	. „ —,—
54. Orkan. W Roztokach	. „ 8,—
55. „ Drzewiej	. „ 4,—
56. Staff. Sny o polędze	. „ 5,—

c. LITERATURA WSPÓŁCZESNA.

Poezja:

1. Staff. Wysokie drzewa	. zł. 4,—
2. „ Ucho igielne	. „ 4,—
3. Słonimski. Wybór poezji (wiersze zebrane)	. „ 3,—
4. Tuwim. Wybór poezji (wiersze zebrane)	. „ 3,—
5. Wittlin. Hymny	. „ 3,—

Powieści:

1. Morcinek. Wyrąbany chodnik	. „ 16,—
2. „ Chleb na kamieniu (wyczerp.)	. „ —,—
3. Nałkowska. Ściany świata	. „ 7,50
4. „ Niedobra miłość	. „ 5,—
5. „ Granica	. „ 9,—
6. Gojawiczyńska. Ziemia Elżbiety	. „ 3,—
7. „ Dzień powszedni	. „ 5,—
8. „ Dziewczęta z Nowolipki	. „ 14,—
9. Kaden-Bandrowski. Miasto mojej matki	. „ 2,50
10. „ Czarne skrzydła (2 tomy)	. „ 10,—
11. „ W cieniu zapomnianej olszyny	. „ 2,60
12. „ Mateusz Bigda (3 tomy)	. „ 10,—
13. Dąbrowska. Ludzie stamtąd	. „ 4,50

14. Dąbrowska. U północnych sąsiadów	. zł 2,50
15. „ Noce i dni (4 tomy)	. „ 59,—
16. Strug. Klucz otchłani	. „ 7,—
17. „ Żółty Krzyż	. „ 27,—

d. LITERATURA OBCA.

1. Sofokles. Antygona	. „ —,80
2. „ Edyp-Król	. „ —,80
3. Moliere. Skapiec	. „ 1,20
4. „ Mizantrop	. „ —,80
5. Szekspir. Macbet	. „ 1,80
6. „ Hamlet	. „ 1,80
7. „ Król Lear	. „ 1,60
8. Dante. Boska komedia (komplet)	. „ 5,—
9. Byron. Giaur (w przekładzie Mickiewicza), Korsarz. Opowieści poetyckie	. „ 2,60

C. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA POŻĄDANA.

1. Dygasiński. Wilk, psy i ludzie (wyczerpane)	. zł. —,—
2. Lechoń. Srebrne i czarne	. „ 2,—
3. „ Karmazynowy poemat	. „ 2,—
4. Leśmian. Łąka (wyczerpane)	. „ —,—
5. Liebert. Kolysanka jodłowa	. „ 3,—
6. Bąk W. Brzemie niebieskie	. „ 3,—
7. Boguszeńska. Świat po niewidome-mu (wyczerpane)	. „ —,—
8. „ Ci ludzie (wyczerpane)	. „ —,—
9. „ Całe życie Sabiny	. „ 6,—
10. Choromański. Biali bracia	. „ 4,80
11. „ Zazdrość i medycyna	. „ 8,—
12. Jalu Kurek. Grypa szaleje w Naprawie	. „ 6,—
13. Szelburg-Zarębina. Wędrowka Joanny	. „ 7,—
14. Kruczkowski. Kordian i cham	. „ 5,—
15. Krzywicka. Pierwsza krew (wyczerpane)	. „ —,—
16. Kuncewiczowa. Przymierze z dzieckiem.	. „ —,—
17. „ Twarz mężczyzny	. „ 2,—
18. Goetel. Serce lodów	. „ 10,—
19. „ Kar-Chat	. „ 5,—
20. Zespół literacki. Przedmieście	. „ 3,—
21. Parandowski. Dysk olimpijski	. „ 5,—
22. „ Król życia	. „ 6,—
23. Małaszewski. Koń na wzgórzu	. „ 5,50
24. Schiller. Zbójcy.	. „ 1,50
25. Goethe. Faust.	. „ 2,80
26. Stendhal. Czerwone i czarne	. „ 16,—

NAUKA O JĘZYKU:

A. PODRĘCZNIKI OBOWIĄZKOWE:

1. Szober St. Podręcznik do nauki języka polskiego w seminariach nauczycielskich cz. (I i II)	. zł. 2,20
---	------------

2. Nitsch K. Głosownia języka polskiego. II. zł —,50

B. PODRĘCZNIKI UZUPEŁNIAJĄCE:

1. Albiński M. Obrazy głosek polskich (wyczerpane) „ —,—
2. Benni. Ortografia polska (wyczerpane) „ —,—
3. Klemensiewicz. Metodyka nauczania głosowni opisowej. Prawidła poprawnej wymowy. „ —,50
4. Rozwadowski. Głosownia języka polskiego (Ogólne zasady głosowni). Bibl. Tow. Mił. Jęz. Polskiego Nr. 6 „ 0,50
5. Gaertner. Nauka o języku polskim. Wskazówki do samokształcenia „ 2,80
6. Krasnowski. Systematyczna składnia języka polskiego (wyczerpane) „ —,—
7. Piżło. Gramatyka języka polskiego „ 11,—
8. Nitsch K. Mowa Ludu polskiego „ 0,50
9. „ Wybór polskich tekstów gwarowych „ 14,—
10. „ O języku polskim. Bibl. Tow. Mił. Jęz. Polskiego Nr. 1 „ 0,50

HISTORIA.

A. LEKTURA PODSTAWOWA.

1. Serejski. Historia starożytna (2 części) „ 8,—
2. Zakrzewski „ „ „ 4,50
3. Dąbrowski „ „ „ 2,60
(Jeden z tych 3-ch podręczników do wyboru)
4. Nanke. Historia średniowieczna (wyczerpane) „ —,—
5. Dąbrowski. Historia średniowieczna „ 2,60
6. Lewicki. „ „ „ —,—
(wyczerpane)
- Jeden z tych 3-ch podręczników do wyboru
7. Lewicki. Historia nowożytna „ 8,—
8. Zakrzewski. „ „ „ 4,—
9. Nanke. Z dziejów historii nowożytnej (wyczerpane) „ —,—
(Jeden z tych 3-ch podręczników do wyboru)
10. Smoleński. Dzieje narodu polskiego (wyczerpane) „ 8,—
11. Dąbrowski. Wiadomości z dziejów Polski (3 części) Jeden z tych 2-ch podręczników do wyboru „ 8,10
12. Sobieski M. Walka o Pomorze (wyczerpane) „ —,—
13. Śliwiński A. Powstanie Kościuszkowskie (wyczerpane) „ 3,40
14. „ Powstanie Listopadowe „ 5,—
15. „ „ Styczniowe „ 7,—

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA.

1. Zakrzewski St. Bolesław Chrobry Wielki zł 6,—
2. Wojciechowski T. Szkice historyczne XI wieku (wyczerpane) „ —,—

3. Hupert. Zarys historii wojskowości (2 tomy) zł 5,—

4. Halecki C. Dzieje Unii Jagiellońskiej (wyczerpane) „ —,—
5. Sobieski W. Pamiętny Sejm 1606 r (wyczerpane) „ —,—
6. Konieczny, Tadeusz Kościuszko „ 9,—
7. Balcer O. Konstytucja 3-go Maja (wyczerpane) „ —,—
8. Askenazy Sz. Książę Józef Poniatowski (wyczerpane) „ —,—
9. „ Napoleon a Polska t. II i III (wyczerpane) „ —,—
10. „ Walerian Łukasiński „ 15,—
11. Grabiec. Powstanie Styczniowe „ 2,—
12. Lipiński W. Walka zbrojna o niepodległość Polski (1905—1918) „ 15,—
13. Zieliński T. Historia kultury antycznej (odpowiednie rozdziały) dowolny podręcznik z historii starożytnej. Cz. I wyczerpane. Cz. II „ 5,50
14. Kutrzeba. Historia ustroju Polski t. I „ 6,—
15. „ Sejm Walny dawnej Rzeczypospolitej Polskiej „ 3,30
16. Rutkowski J. Zarys gospodarczych dziejów Polski w czasach przedrozbiorowych „ 5,—
17. Rutkowski J. Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX „ 1,60
18. Handelsman. Napoleon a Polska „ 10,—
19. „ Zjednoczenie Włoch „ 1,50
20. Chodynicki K. Reformacja w Polsce „ 1,70
21. Tatarkiewicz W. Historia filozofii t. I i II „ 36,—
22. Feldman W. Dzieje polskiej myśli politycznej „ 10,—
23. Górski A. Ku czemu Polska szła „ 0,60
24. Grabski Wł. Historia wsi „ 6,—
25. Orsi P. Włochy nowoczesne (wyczerpane) „ —,—
26. „ Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej (zeszyty do historii starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej). „ —,—

GEOGRAFIA.

A. LEKTURA PODSTAWOWA.

1. Nałkowski W. i Sawicki L. Geografia fizyczna. (wyczerpane) „ —,—
2. De Martonne. Geografia fizyczna „ 6,—
3. E. Romer. Atlas geograficzny dla kl. III gimnazjum „ 4,40
4. Mały rocznik statystyczny (ostatni rocznik) „ 1,—
5. Jakubowski. W krainach słońca „ 3,—
6. Tewzadre. Kaukaz (Tom 12 Biblioteka Służby Geograficznej Warszawa) „ 4,50
7. Korczakowski-Woyna. Abisynia (Tom 13 Biblioteka Geograf. Warszawa) „ 4,50

8. B. Lepecki. Podróż do Egiptu . . .	12,—
9. Gordziałkowski. Canny sen (Książnica Atlas, Lwów) . . .	3,—
10. T. Milewski i J. Meissner. Przez ergi i hammedy Sachary (Książnica-Atlas, Lwów) . . .	3,40
11. St. Pawłowski. Francja. Kraj i ludzie (Książnica-Atlas, Lwów) . . .	1,40
12. Targowski. Biali i kolorowi (M. Arct, Warszawa) . . .	1,20
13. Informator wycieczkowy Min. W. R. i O. P. r. 1935 i 1936 . . .	1,60
14. T. Szumański. O najważniejszych projektach kartograficznych, używanych w szkole (Książnica-Atlas, Lwów) . . .	1,80
15. Wąsowicz-Zierhoffer. Świat w cyfrach. Rok 1935 . . .	3,80
16. Podręcznik geografii Polski . . .	2,10

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA:

Czasopisma: 1) „Ziemia“, 2) „Lud“, 3) „Wiśła“, 4) „Wiedza i Życie“

BIOLOGIA (grupa geogr.-przyrodnicza)

A. LEKTURA PODSTAWOWA:

1. Domaniecki. Zoologia cz. I i II . . .	7,50
2. Kołodziejczyk. Botanika cz. I i II . . .	—
3. Dembowski. Historia jednego pierwotniaka . . .	3,—
4. Sosnowski Jan. Anatomia człowieka . . .	5,—

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA:

1. Tołwińska. Człowiek . . .	—,—
2. Szuman i Manczarski. Genetyka zwierząt . . .	—,—
3. Malinowski. Dziedziczność i zmienność . . .	13,—
4. Szymkiewicz. Ekologia roślin . . .	—,—
5. Pawłowski, Szafer, Kulczycki. Klucz do oznaczania roślin . . .	—,—
6. Poradnik w sprawach nauczania. Zeszyt I i II . . .	3,70
7. Simm. Muzeum przyrodnicze . . .	4,—
8. Hassenpflug. Obcowanie z przyrodą. Podręcznik metodyczny . . .	9,—
9. Garkowski. Ćwiczenia z anatomii roślin . . .	—,40
10. Czarłkowski. Doświadczenia z fizjologii roślin . . .	—,40
11. Strassburger. Krótki przewodnik do zajęć praktycznych z botaniki mikr. . .	12,—
12. Gemborek. O prowadzeniu ćwiczeń przyrodniczych w pracowni szkolnej . . .	3,—
13. Gajówna. Organizacja ćwiczeń zoologicznych . . .	1,70
14. Kołodziejczyk. Ćwiczenia z morfologii roślin. Cz. I i II . . .	1,60
15. Sosnowski. Życie w akwarium . . .	2,80

16. Szafer. Ogrody szkolne . . .	—,70
17. Rostafiński. Botanika . . .	1,50
18. Rostafiński. Przewodnik do oznaczania roślin dziko rosnących w Polsce . . .	2,50

BIOLOGIA (grupa matemat.-przyrodnicza)

A. LEKTURA PODSTAWOWA:

1) Arc-Golczewska. Botanika . . .	7,50
2) Kołodziejczykówna. Zoologia dla szkół średnich . . .	1,80
3) Dyakowski — Botanika . . .	—,—

FIZYKA.

A. LEKTURA PODSTAWOWA:

1. Kalinowski. Fizyka. Tom I . . .	zł. 8,60
2. „ „ Tom II (wyczerp.) . . .	—,—
3. „ „ Tom III . . .	10,—
4. Woynicz-Sianożęcki. Fizyka . . .	—,90
5. A. Witkowski, Zakrzewski. Zarys fizyki . . .	5,—
6. K. Zakrzewski. Natanson. Nauka fizyki (3 tomy) . . .	19,20

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA:

1. Poradnik w sprawie nauczania. Rok II Zeszyt 1/2. Warszawa 1930 . . .	zł. 2,50
2. Czasopismo: Fizyka i chemia w szkole M. Rutki (Kwartalnik) . . .	6,—
3. I. Huber. Jak wykonać samemu pomoce naukowe ze szkła i innych materiałów . . .	4,—

CHEMIA.

A. LEKTURA PODSTAWOWA.

1. L. Brunner, S. Tołłoczko. Chemia nieorganiczna (wyczerpana) . . .	zł. —,—
2. Michalski. Przyroda martwa. Książnica Atlas . . .	4,20
4. Moycho-Zienkowski. Chemia . . .	6,—
5. Szeller. Podręcznik do nauki chemii dla kl. III gimn. nowego typu . . .	1,30

B. LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA:

1. S. Pleśniewicz. Podręcznik chemii . . .	zł. 8,—
2. A. Dmochowski, St. Ziemecki. Przyroda nieożywiona dla kl. V szkoły powszechnej . . .	1,—
3. A. Dmochowski, St. Ziemecki. Przyroda nieożywiona dla kl. VI szkoły powszechnej . . .	1,—
4. W. Żłobicki, K. Adwentowski. Wiadomości z fizyki i chemii. Cz. I dla kl. V szkoły powszechnej . . .	1,—
5. Gayówna, Żłobicki, K. Adwentowski. Podręcznik do nauki o przyrodzie żywej i martwej dla kl. VI szkoły powszechnej . . .	2,10
6. A. Dmochowski, St. Ziemecki. Przyroda nieożywiona. Wskazówki metodyczne dla nauczyciela. Cz. I . . .	2,50

7. A. Dmochowski, St. Ziemecki. Przyroda nieożywiona. Wskazówki metodyczne dla nauczycieli, Cz. II zł 2,50

MATEMATYKA.

LEKTURA PODSTAWOWA:

1. Miłulowicz J. Algebra dla kl. IV, V, VI i VII gimnazjum dawnego typu . . . zł 12,20
2. Wójtowicz. Geometria elementarna. Trygonometria. Tablice logarytmiczne . „ 6,50
3. Zydler. Geometria elementarna . „ —,—
4. Łomnicki. Trygonometria . „ 4,40
5. „ Geometria analityczna . „ 3,20
6. Bóbr. Badania funkcji liniowej i trójmianu kwadratowego . „ —,—
7. Straszewski. Trójmian kwadratowy . „ 3,60
8. Okulicz. Zbiór zadań algebraicznych . „ 3,80

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA.

1. Program dla publ. szkół powszechnych zł —,—
2. Rusiecki—Zarzecki. Matematyka kl. V . „ 1,60
3. „ „ „ „ „ VI . „ 1,50
4. Bielecki. Krasieński. Arytmetyka i geometria kl. VII . „ 1,50
5. Rusiecki i Zarzecki. Nauczanie matematyki (przewodnik dla nauczycieli szkół powszechnych okr. IV) . „ 1,50
6. L. Zarzecki. Nauczanie matematyki początkowej t. I, II i III (wyczerpane) . „ —,—
7. Wójtowiczówna—Wójtowicz. Arytmetyka i geometria kl. V . „ 1,60
8. Banach—Sierpiński—Stożek. Arytmetyka i geometria kl. VI i VII . „ 1,60
9. E. Dudkówna i J. Strzelecka. Jak realizować program matematyki. Tom I i II . „ 3,80
10. Artykuły i czasopisma „Parametr“ Tom I i II . „ —,—

Znaczenie ogrodów przy szkołach powszechnych.

Kierownik Publicznej Szkoły Powszechnej w Olblu Ruskim w powiecie Kamień - Koszyrskim p. *Tadeusz Kurzeja* nadesłał obszerny i ciekawy artykuł o znaczeniu ogrodów przy szkołach powszechnych; artykuł ten Redakcja Dziennika podaje niżej w streszczeniu.

Racjonalnie urządzony ogród przy szkole powszechnej oraz należycie prowadzone w nim zajęcia praktyczne z młodzieżą szkolną mogą stać się jednym z bardzo ważnych czynników ścisłego powiązania szkoły ze środowiskiem zwłaszcza wiejskim przez wykorzystanie go dla celów dydaktycznych, wychowawczych oraz poza szkołą w kierunku propagandowym prawidłowej uprawy oraz spożycia warzyw i owoców.

Dla dzieci szkolnych ze środowisk miejskich, nle mających większej styczności z pracą na roli, ogród szkolny jest terenem zbliżenia się do przyrody; przy zajęciach praktycznych w ogrodzie uczą się dzieci szanować pracę, poznają zjawiska zachodzące w rozwoju roślin, uczą się szybciej i więcej aniżeli z najbardziej interesującej książki lub z najlepiej wypowiedzianego wykładu. Poza tym praca w ogrodzie na wolnym powietrzu posiada zwłaszcza dla dzieci miejskich duże znaczenie zdrowotne.

Dla środowisk wiejskich znaczenie ogrodów szkolnych jest bez porównania większe w szczególności dla wsi poleskiej, gdzie przeważnie panuje prymityw kulturalny i gospodarczy.

W takich środowiskach ogród szkolny może stać się ośrodkiem i przykładem umiejętnej uprawy i wykorzystania gleby.

Ogród przy szkołach wiejskich winien być do pewnego stopnia terenem przysposobienia rolniczego dla młodzieży, która winna poznać

warunki najlepszego rozwoju roślin, zaznajomić się z racjonalną uprawą roślin hodowanych w ogródku szkolnym, a drogą porównania powinna sobie uświadomić, że sposób uprawy roli i roślin, stosowany przez ich rodziców jest w wielu wypadkach przestarzały, nierentowny i jak na dzisiejsze czasy głodu ziemi rozrzutny.

W ogrodzie uczą się dzieci dokładności i punktualności w wykonywaniu robót i przez właściwą organizację zajęć ekonomicznego wyzyskania czasu, poznają najniezbędniejsze narzędzia, potrzebne do racjonalnej uprawy ziemi, pielęgnacji roślin a przez należyte utrzymanie narzędzi przyzwyczajają się do porządku i staranności.

W korelacji z zajęciami w ogrodzie można prowadzić częściowo nauczanie rachunków przy wytyczaniu kierunków prostych i prostopadłych, pomiarach prostoliniowych, odmierzaniu powierzchni, obliczaniu i odważaniu ilości potrzebnych na jednostkę powierzchni nasion, nawozów naturalnych i sztucznych, obliczaniu ich ceny kupna, sprzedaży produktów i t. p.; wszystko to uczy i przyzwyczajają dzieci jako przyszłych gospodarzy i gospodynie do prowadzenia gospodarki „z ołówkiem w ręku“.

Ogród szkolny przyczynić się może poza tym do lepszego odżywiania dzieci szkolnych zwłaszcza na Polesiu, gdzie dzieci są w dużej mierze anemiczne. scherlate, skrofuliczne; organizm ich potrzebuje witamin i składników mineralnych, których brak w jednostajnym i niedostatecznym pożywieniu, jakie otrzymują w domu. Zadanie to może spełnić ogród szkolny, z którego dzieci zbierają i spożywają uprawiane przez siebie warzywa, jak marchew, kalarepa, groszek, pomidory oraz owoce jak: truskawki, maliny, porzeczki, agrest i inne owoce.

Nadwyżka produktów po pokryciu własnego zapotrzebowania może być odstąpiona za

opłatą gronu nauczycielskiemu, które również z braku warzyw niedostatecznie się odżywia i niejednokrotnie za drogie pieniądze zakupuje warzywa w miastach.

Zebrane w ten sposób fundusze mogą być obrócone na zakup względnie wykonanie niezbędnych dla szkoły pomocy naukowych, zakupu książek, czasopism, urządzeń higienicznych, apteczki i t. p.

Z obliczeń, których dokonał autor niniejszego artykułu w prowadzonym przez siebie ogrodzie szkolnym, wynika, że dobrze prowadzony ogródek szkolny o powierzchni 8 arów może przynieść w warunkach poleskich ze sprzedaży roślin i nasion około zł 30— czystego dochodu rocznie, a w wypadku uprawy ziół lekarskich dochód ten może wzrosnąć dwukrotnie.

W dziedzinie oświaty pozaszkolnej ogródek szkolny może mieć wybitny wpływ w kierunku propagowania uprawy przez ludność wiejską warzyw, drzew i krzewów owocowych na potrzeby własne i na sprzedaż i przyczynić się przez to do podnoszenia zamożności i kultury wsi.

Autor artykułu podaje, że wielu gospodarzy w miejscowości, w której położona jest szkoła pod wpływem kilkuletniej, prowadzonej przez

niego jako kierownika szkoły działalności, zmieniło dotychczasowy sposób uprawy roli i roślin na lepszy; gospodarze ci początkowo z niechęcią i z niedowierzaniem odnosili się do poczynąń kierownika szkoły, a nawet starali się mu utrudnić pracę, nie pozwalając dzieciom na zajęcia ochotnicze. pozalekcyjne i dyżury w czasie ferij letnich i t. p. — Po paru jednak, latach gdy na urządzanych pokazach przekonali się, że w ogródku szkolnym zbiór roślin przewyższał dwu a nawet trzykrotnie ich plony, zebrane z takiej samej powierzchni ziemi, nie uprawiają już dziś roślin w ziemi piaszczystej na zagonach półmetrowej wysokości i nie popełniają już innych podobnych błędów.

Wielu obecnie gospodarzy zwraca się również z zaufaniem o porady fachowe do szkoły.

Tym sposobem nawiązana została ścisła łączność szkoły ze środowiskiem, na które może ona wydatnie oddziaływać w kierunku podniesienia dobrobytu i kultury ludności wiejskiej.

Powyższy przykład skutecznej działalności szkoły na terenie ogrodu szkolnego jest godny naśladowania przez ogół nauczycielstwa szkół powszechnych pracującego na wsi i w środowiskach miejskich.

Przed IV Tygodniem Szkoły Powszechnej.

Najlepszym miernikiem żywotności danej organizacji są osiągnięte przez nią rezultaty.

Najlepszym argumentem określającym osiągnięcia są liczby.

Zatem niech liczby mówią o wynikach działalności T-wa P.B.P.S.P. na terenie O. S. B.

O B W Ó D	Od początku istnienia T-wa do 31/VII b. r. w y n o s z ą		W latach 1933— 1936, oddano do użytku			W roku 1937 jest w budowie					
	wpływy	udzielona pomoc	szkół	izb lekcyj.	izb miesz.	szkół	izb lekcyj.	izb miesz.	W tym na ukończeniu		
									szkół	izb lekcyj.	izb miesz.
Białostocki . .	137,663	153,100	27	64	19	33	125	105	17	56	44
Bielski . .	75,363	100,900	23	87	47	17	46	87	7	14	7
Łomżyński . .	95,371	143,500	31	91	58	25	69	59	15	35	50
Ostrołęcki . .	85,544	93,200	9	47	8	12	58	26	7	28	8
Sokółski . .	56,736	53,350	12	20	13	10	19	18	8	12	10
Woj. białostockie .	450,677	544,050	102	309	145	97	317	295	54	145	119
Brzeski . .	92,415	126,800	17	51	35	16	39	46	11	30	30
Drohicki . .	39,462	31,000	15	24	11	8	22	34	—	—	—
Koszyrski . .	22,532	80,500	9	22	18	8	16	27	6	12	18
Kobryński . .	53,146	65,750	14	40	30	10	20	27	6	11	18
Kosowski . .	20,680	44,000	12	39	34	7	29	18	4	19	9
Łuniniecki . .	31,905	80,500	17	42	41	8	25	13	4	6	—
Piński . .	47,277	61,700	19	40	30	10	33	18	5	18	12
Prużański . .	31,056	50,000	6	12	8	9	13	19	2	4	3
Stoliński . .	37,244	176,000	20	80	52	9	25	40	4	12	20
Woj. poleskie .	375,717	716,250	129	350	259	85	222	236	42	112	110
O k r ą g .	826,394	1,260,300	231	659	404	182	539	531	96	257	229

Z powyższego zestawienia wynika, że

- a) na rzecz T-wa wpłynęło w ciągu 4 lat (do 31.VII br.) 826,394 zł.
- b) T-wo udzieliło samorządom pomocy w wysokości 1.260,300 zł bądź w formie bezprocentowej pożyczki, bądź bezzwrotnych zasiłków,
- c) przy tej pomocy wybudowano 231 szkół o 659 izbach lekcyjnych i 404 mieszkalnych.
- d) w roku bieżącym buduje się 182 szkoły o 536 izbach lekcyjnych i 531 mieszkalnych, z czego połowa zostanie oddana do użytku.

W ciągu 4 lat niemal 1000 nauczycieli zyskało lepsze warsztaty pracy, około 350 nauczycieli otrzymało wygodne mieszkania, przeszło 80 000 dzieci daliśmy odpowiednie pomieszczenie.

Nadto trzeba dodać, że na akcję zaopatrzenia szkół w pomoce naukowe wydało T-wo z własnych funduszy kwotę 46.000 zł.

Momentem najbardziej decydującym w akcji T-wa P. B. P. S. P. jest Tydzień Szkoły Powszechnej, bo w ciągu jego trwania najszerzą i najgłębszą strugą płynie grosz publiczny do kasy T-wa.

Dotychczasowa praktyka wykazuje, że efekty finansowe Tygodni Szk. Powsz. stale rosną.

Tydzień I przyniósł 24.000 zł. II dał 39.000 zł, III zaś 54.000 zł

Tydzień IV wykaże niewątpliwie dalsząwyżkę, bo z roku na rok pogłębia i poszerza się zrozumienie wśród społeczeństwa roli i ważności tej placówki oświatowej, jaką jest szkoła powszechna, a równocześnie ulepszają się metody organizacyjne Tygodnia na wszystkich szczeblach.

Zwracając uwagę na artykuły w Dzienniku Urzędowym Kuratorium w sprawie organizowania T. S. P. (Dz. U. K. Nr 9 z r. 1934, strona 354, Nr 7 z r. 1936. strona 296 i 298 oraz Nr 10 z r. 1936 strona 432), Zarząd Okręgowy Komitetu T-wa P. B. P. S. P. w Brześciu n.Bug. prosi o nadsyłanie w miarę możliwości najciekawszych spostrzeżeń charakteryzujących organizację i przebieg Tygodnia, stosunek i udział w jego pracach miejscowego społeczeństwa, oryginalne podejścia propagandowe i t. p. możliwie z dołączeniem zdjęć fotograficznych.

Ew. spostrzeżenia uprasza się nadsyłać na ręce wiceprezesa Z. K. O. p. Mariana Winiarskiego, naczelnika wydziału szkolnictwa powszechnego.

NOWE KSIĄŻKI I CZASOPISMA.

RECENZJE.

PRZYRODA I TECHNIKA czasopismo poświęcone popularyzacji nauk przyrodniczych i technicznych. Redakcja Dr Anna D. Abancourt Koczwarowa. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa.

Trzeci zeszyt tegoroczny „Przyrody i Techniki” przynosi szereg bardzo ważnych i zajmujących notatek i artykułów. O ważnym zagadnieniu gleby i chwastów pisze prof. J. Paczowski, dochodząc między innymi do nader ciekawych wniosków że chwasty... mogą być pożyteczne i nie zawsze należy je tępić. Inż. Lindeman w pięknie ilustrowanych artykułach daje wyczerpujący przegląd parków natury w poszczególnych częściach świata i podaje ciekawe wiadomości o wynikach gospodarki łowieckiej na ich obszarze. O bogactwie Polski za czasów Bolesława Chrobrego pisze Prof. Kostrzewski rekonstruując na podstawie znalezionych skarbów, zawierających wyroby złotnicze, nie tylko stan ekonomiczny ówczesnych Polaków ale też i wysoko stojącą sztukę czelarską.

Z artykułu St. Kaniowskiego p. t. Czy wirujemy? dowie się czytelnik niezwykle interesujących szczegółów, o ruchu obrotowym ziemi, ziemia bowiem nie wiruje, w dosłownym znaczeniu,

Inż. Huckel, kierownik robót portowych w Wielkiej

Wsi donosi o stanie pracy w pierwszym porcie rybackim Polski, który ułatwi rybakom wyjazdy na dalsze łowy.

Działy notatek jak zwykle starannie dobrane. Czytamy tu o wynikach badań nad gatunkami herbaty na rynku Polskim o ich fałszowaniach oraz o sposobach rozpoznawania tychże. Tu dowiadujemy się też jakim niebezpiecznym jest czad pochodzący ze silnika przy łotach ćwiczebnych. Dalsze notatki donoszą o składzie jadu pszczelego, którego używają czasem do leczenia reumatyzmu, o działaniu haszyszu na organizm; o flotacji, zabieg który wzbogaca w metal rudy i pozwala je eksploatować w hutnictwie i o wielu innych pouczających i praktycznych zdobyczach naukowych.

Nie od rzeczy będzie zaznaczyć, że „Przyroda i Technika” w bieżącym roku otrzymała bardzo pociągającą oko szatę zewnętrzną, estetyczną okładkę, piękny kredowy papier na którym ilustracje doskonale wychodzą.

DIE ERZIEHUNG. Miesięcznik. Verlag von Quelle und Meyer in Leipzig. Rok XII.

Nr. 4 (styczeń 1937).

W Niemczech, jak donosiła prasa, został skrócony czas nauki szkolnej (szkoły powszechnej i gimnazjum) z 13 do 12 lat. Równocześnie przedłużono służbę wojсковą do 2 lat oraz ustanowiono pół roku obowiązu-

kowej pracy w „Arbeitsdienst-cie” dla wszystkich mężczyzn. To posunięcie było konieczne z punktu widzenia ogólnego położenia gospodarczo-politycznego i populacyjnego Niemiec współczesnych.

PÄDAGOGISCHER FÜHRER. Miesięcznik. Rok LXXXVII. Deutscher Verlag für Jugend und Volk in Wien.

Nr. 3 (marzec 1937).

Prof. G. Budde-Wilhelm von Humboldts Bildungs-ideal. — Autor przypomina ideał wychowawczy Wilhelma Humboldta, znanego reformatora szkolnictwa pruskiego w pierwszej połowie XIX wieku, który chciał, aby całe wychowanie przenikały idee humanistyczne przekazane

nam przez starożytność. Wychowanek ma poznać kulturę i życie Greków i Rzymian. Humboldt był przekonany, że tylko na kulturze i ideałach starożytności zdołamy wychować wolnego, szlachetnego i wszechstronnie wykształconego człowieka.

Pryf. R. Tengler — Kinderspielzeug als Spiegelbild der Kultur. Dziecko bawiąc się, opanowuje swe ruchy, poznaje otoczenie — uczy się. Zabawki robi sobie samo lub też otrzymuje gotowe od dorosłych. Najstarszą zabawką jest lalka. Każda epoka kulturalna ma swoje odzwierciedlenie w zabawkach dziecięcych. Dziecko przez zabawę poznaje kulturę środowiska i dlatego dorośli przy pomocy zabawek starają się ułatwić mu zapoznanie się z dobrami kulturalnymi.

K. Szostak.

K O M U N I K A T Y.

Konkurs na stypendia.

Wzorem lat ubiegłych Książnica-Atlas S. A. ufundowała na rok szkolny 1937/38 dwadzieścia pięć stypendiów dla uczniów szkół średnich w wysokości po zł 100,— każde. W bieżącym roku Spółka wypłaci następujące stypendia:

1. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem w nauce języka polskiego.

2. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem do historii.

3. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem do matematyki.

4. Cztery stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem w nauce geografii.

5. Dwa stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem w nauce języków nowożytnych.

6. Dwa stypendia uczniom (uczennicom) szkół średnich ogólnokształcących, odznaczających się zamiłowaniem w nauce filologii klasycznej.

7. Pięć stypendiów uczniom (uczennicom) szkół średnich handlowych, odznaczających się dobrymi postępami w nauce przedmiotów handlowych.

Powyższe stypendia będą wypłacone w dniu 11 listopada 1937 r. za pośrednictwem Dyrekcji Zakładu, do którego dany uczeń uczęszcza.

Zarząd Ski Akc. Książnica-Atlas prosi wszystkie dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących oraz szkół handlowych, aby raczyły w porozumieniu z Radą Pedagogiczną podać do wiadomości Zarządu Ski w terminie do 10 października 1937 r., imię i nazwisko jednego

ucznia (uczennicy), zasługującego na otrzymanie jednego z wyżej wymienionych stypendiów.

Przyznanie stypendiów nastąpi na posiedzeniu Rady Nadzorczej drogą losowania. Dlatego obok nazwiska ucznia, zakładu do którego uczęszcza, właściwego województwa oraz przedmiotu, w którym uczeń (uczennica) celuje, nie należy podawać żadnego uzasadnienia.

Komunikat Towarzystwa Popierania Ogrodów Szkolnych,

Towarzystwo Popierania Ogrodów Szkolnych przy pomocy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy założyło na terenie miejskiego Zakładu Hodowli Roślin przy ul. Chodkiewicza Nr 11 przykładowy ogród szkolny. Ogród ten został zorganizowany w celu przedstawienia przykładu możliwie prostego rozplanowania małego terenu i dostosowania go do potrzeb nauczania w szkole powszechnej zwłaszcza w środowiskach wiejskich i małomiejских środkowej części Polski. Towarzystwo P. O. S. dążąc w pracy swej nad ogrodami szkolnymi do opracowania najbardziej racjonalnych typów ogrodów szkolnych dla określonych okręgów klimatycznych i gospodarczych kraju — uprzejmie prosi P. T. Nauczycielstwo szkół powszechnych oraz osoby interesujące się tym zagadnieniem o odwiedzenie przykładowego ogrodu szkolnego i nadsyłanie swych uwag i spostrzeżeń Towarzystwu (adres Towarzystwa P. O. S. — Warszawa, Al. Szucha 25, gmach Ministerstwa W. R. i O. P.). Otwarcie przykładowego ogrodu szkolnego nastąpiło w środę, dnia 28 lipca r. b. o godz. 13.

Ogród będzie otwarty do dnia 30 września r. b. włącznie codziennie w godz. 14 — 16^{1/2}, w soboty, niedziele i święta od godz. 10 — 12. Dojazd tramwajami Nr 3 i 9 do ostatniego przystanku na ul. Rakowieckiej.

K o m u n i k a t. Drukarni Państwowej w Poznaniu.

W związku z okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. Nr 50 z dnia 21.V.1937 r. (II P-4069/37), w sprawie wykazu pomocy i przyborów szkolnych w szkole I stopnia (Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr 6 z dnia 10.VI.1937 r. poz. 177).

Drukarnia Państwowa P. A. T. w Poznaniu komunikuje, iż posiada następujące pomoce szkolne na składzie:

Godła Państwowe, portrety Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, portrety Pierwszego Marszałka Polski, portrety Marszałka Śmigłego-Rydza, obrazki i historyjki obrazkowe do nauki języka polskiego, tablice ortograficzne, obrazy z dziejów Polski, portrety Mickiewicza, obrazy zabytków historycznych: kościół Mariacki w Krakowie, Wawel, Zamek Królewski w Warszawie, zbiór pocztówek, tarcze zegarowe z ruchomymi wskazówkami, metry krawieckie z podziałką (papierowe), loteryjki wyrazowe, abecadła ruchome, obrazy ścienne do ćwiczeń w mówieniu, zabytki historyczne: Poznania, Lwowa, Wilna, tablice z pozycyjnym układem numeracji, modele i siatki brył.

Szczegóły—w katalogach Drukarni Państwowej, które rozesłane zostaną wszystkim szkołom w drugiej połowie miesiąca sierpnia r. b.

Staraniem i nakładem Drukarni wydane zostały, również jako środki naukowe dla szkół ogólnokształcących.

T a b l i c e n u t o w e

z ustaloną przez Ministerstwo W.R. i O.P. treścią i melodią następujących pieśni:

„Polski Hymn Państwowy“,
„Boże coś Polskę“,
„Pierwsza Brygada“.

Tablice wykonane zostały na papierze bezdrzewnym o wymiarach 63x95 cm. z wyraźnym i grubym nadrukiem i służą do nauki śpiewu. Hymn Państwowy został zatwierdzony i zalecony do użytku w szkołach pismem Min. W. R. i O. P. Nr. I Pr.-4333/34 — Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. nr. 8 1935, str. 176. Pieśni „Boże coś Polskę“ i „Pierwsza Brygada“ ustalone zostały postanowieniem Min. W.R. i O.P. z dnia 23.III. 1937 r.—Nr. Pr. II-2296/37—Dz. Urz. Nr. 4/1937, poz. 92.

Cena każdej poszczególnej tablicy wynosi 50 gr. oraz koszty przesyłki. Szczegóły podane będą w katalogu Drukarni Państwowej w Poznaniu na rok szkolny 1937/38.

„S Ł O N K O”

Tygodnik z kolorowymi obrazkami dla dzieci
pod redakcją JANINY PORAZIŃSKIEJ

„SŁONKO“ pismem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 27 lutego b. r. za Nr. II Pr-9521/34 zostało zaaprobowane do użytku szkolnego dla dzieci do lat 10-ciu.

Wysokość prenumeraty 80 groszy miesięcznie, dla szkół przy zbiorowej prenumeracie, najmniej 3-ch egzemplarzy, po 60 groszy.

ADRES: Warszawa, plac Józefa Piłsudskiego 1.—Nr. przekazu rozrachunkowego 86.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n/B.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego 5 zł.

Cena pojedynczego numeru 50 groszy.

R e d a k c j a r ę k o p i s ó w n i e z w r a c a

Ogłoszenia na okładce: cała strona 160 zł. $\frac{1}{2}$ strony 80 zł. $\frac{1}{4}$ strony 40 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30.527.

Odbito w Polskiej Kresowej Drukarni w Brześciu n/B. z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.